

YRD. DOÇ. DR.
SEDAT BAHADIR

CEYLANLI KÖYÜ TÜRKÜLERİ

Derleme - Metin - İnceleme

Ağustos 2017

Artvin - 2017

CEYLANLI KÖYÜ TÜRKÜLERİ

Derleme - Metin - İnceleme

ISBN: 978 - 605 - 9190 - 92 - 3

3. Baskı - Ağustos 2017

©Tüm hakları yazarına aittir.

Yazarın izni alınmadan

kitabın tümünün veya bir kısmının
elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla
basımı, çoğaltılması yapılamaz.

Yrd. Doç. Dr. Sedat BAHADIR

KAPAK

Ceyda ŞEREFLİOĞLU

SAYFA DÜZENİ

Pamiray Sanat

BASKI

SONÇAĞ MATBAACILIK LTD. ŞTİ.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı Nu.: 48/48-49

İskitler 06070 ANKARA T: (312) 341 36 67

www.uzundijital.com · uzun@uzundijital.com

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı Nu.: 48/48-49

İskitler 06070 ANKARA T: (312) 341 36 67

www.uzundijital.com · uzun@uzundijital.com

İÇİNDEKİLER

SÖZ BAŞI	11
1. BÖLÜM-FİZİKÎ VE TARİHÎ ÇEVRE	
1.1. FİZİKÎ ÇEVRE	13
1.1.1. Yer Özellikleri	13
1.1.2. Bitki Örtüsü	13
1.1.3. Hayvan Türleri	13
1.2. TARİHÎ ÇEVRE	14
1.2.1. Türklerin Yöreye İlk Gelişleri	14
1.2.2. Türk Dönemi	15
1.2.3. Son Durum	15
2. BÖLÜM-BEŞERÎ, SOSYAL VE EKONOMİK YAPI	
2.1. BEŞERÎ DURUM	17
2.1.1. Nüfus Hareketleri	17
2.1.2. Nüfus Dağılımı	18
2.2. YAŞAYIŞ BİÇİMLERİ	18
2.3. EKONOMİK YAPI	19
2.3.1. Tarım	18
2.3.2. Beslenme	20
2.3.3. Giyim Kuşam	20
2.3.4. Ticaret	20
2.4. AİLE YAPISI	21
2.4.1. Aile Düzeni ve İlişkileri	21
2.4.2. Hiyerarşi ve Statüler	22
2.5. TÖRE	22
2.6. EĞİTİM, ÖĞRETİM VE İLETİŞİM DÜZENLERİ	23
2.6.1. Eğitim ve Öğretim Kurumları	23
2.6.2. İletişim Düzeni ve Araçları	24
3. BÖLÜM-KIRIKHAN-REYHANLI'DA ÂŞIK TARZI ŞİİR GELENEĞİ	
3.1. TEMSİLCİLERİ	26
3.1.1. Kırıkhan	26
3.1.2. Reyhanlı	26
3.2. GELENEĞİN YAŞATILMASI	26
3.2.1. Geleneğin İcrası	26
3.2.1.1. Ağaların Yanında Türkü Söyleme Geleneği	26
3.2.1.2. Dügünlerde Türkü Söyleme Geleneği	27

3.2.1.3. Açık Arazide Türkü Söyleme	27
3.2.2. Temsilcilerin Yetiştirme Tazları	28
3.3. CEYLANLI KÖYÜ ÂŞIKLARININ ŞİİRİNDE DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ	28
3.1.1. Dil	28
3.1.2. Benzetmeler	29
3.1.2.1. Rakamlar ve Harflerle İlgili Olanlar	29
3.1.2.2. Saç, Zülûf , Dudak ve Yüz	30
3.1.2.3. Kaş, Göz	32
3.1.2.4. Göğüs ve Yürüyüş	34
3.3.2. Üslûp	35
3.3.2.1. Atasözleri ve Deyimler	36

4. BÖLÜM-TÜRKÜLERİN SINIFLANDIRILMASI, TÜR VE ŞEKİL İNCELEMESİ

4.1. TÜRKÜLERİN SINIFLANDIRILMASI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	37
4.1.1. Ceylanlı Köyü Türkülerinin Tasnifi	40
4.2. CEYLANLI YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN KONULARINA GÖRE İNCELENMESİ	41
4.2.1. Aşk/Sevda Türküleri	41
4.2.2. Güzelleme/Övgü	45
4.2.2.1. Peygambere Övgü	45
4.2.2.2. Millete Övgü	46
4.2.2.3. Muhtelif Şahsiyetlere Övgü	46
4.2.2.4. Güzellere Övgü	47
4.2.2.5. Yöredeki Şahsiyetlere Övgü	48
4.2.3. Hasret ve Gurbet Türküleri	50
4.2.4. Vatan	52
4.2.5. Ağıtlar	53
4.2.6. Taşlama ve İntizar Türküleri	54
4.2.7. Dinî Konulu Türküler	55
4.2.8. Dilek ve İstek Türküleri	57
4.2.8.1. İstek	57
4.2.8.1.1. Muhtelif Şahsiyetlerden İstek	57
4.2.8.1.2. Kız İsteme	60
4.2.8.2. Dilek	61
4.2.9. Doğal Afet	62
4.2.10. Fakirlik	62

4.2.11. Öğüt	63
4.2.12. Ölüm	64
4.2.13. Sitem	65
4.2.14. Karşılıklı Türküler	67
4.2.15. Yaşlılık	68
4.3. TÜRKÜLERİN YAPISAL İNCELEMESİ	69
4.3.1. Kafiye Şemasına Göre	70
4.3.1.1. Serbest Kafiye	70
4.3.1.2. Düz Kafiye	71
4.3.1.3. Çapraz Kafiye	72
4.3.1.4. Mani Şekli	73
4.3.2. Kafiye Türüne Göre	73
4.3.2.1. Çeyrek Kafiye	74
4.3.2.2. Tam Kafiye	75
4.3.2.3. Zengin Kafiye	76
4.3.2.4. Yarım Kafiye	76
4.3.3. Hece Sayısı/Vezin ve Duraklarına Göre Türküler	77
4.3.4. Ayaklar	78
4.3. CEYLANLI KÖYÜ ŞİİRİNDE DİL VE ÜSLÛP	
4.3.1. Dil	
4.3.2. Üslûp	

5. BÖLÜM-ÂŞIKLAR VE HAYATLARI

5.1. KUL ABDULLAH	81
5.2. ÂŞIK HACI	82
5.3. ÂŞIK HASAN	83
5.4. ÂŞIK ALİ	84

6. BÖLÜM-KAYNAKLAR VE MALZEMELER

6.1. METİNLERİN DERLENMESİNDE TAKİP EDİLEN YOL	85
6.2. KAYNAK KİŞİLER	85
6.3. KAYNAK KİŞİLERDEN DERLENEN METİNLER	86

7. BÖLÜM-METİNLER

7.1. KUL ABDULLAH	89
(1) Gül Ahmet'im	89
(2) Allah'ım	90
(3) Beni	90

(4) Benim	91
(5) Bizim İçin	92
(6) Bildin mi Bunu?	93
(7) Dediler	94
(8) Deyi Deyi	95
(9) Dokturum	95
(10) Döne Döne	96
(11) Efendim	97
(12) Elif'in	98
(13) Felek	99
(14) Fidan'ın	99
(15) Gardaş	100
(16) Geldim	101
(17) Hacı Duran'ım	102
(18) Gelin	103
(19) Gelin	104
(20) İçinde	105
(21) Kendine	106
(22) Kürt Kızı	107
(23) Kürt Oğlu	108
(24) Mektubum	108
(25) Muhammed'in	109
(26) Mustafa'm	110
(27) Oğlum	111
(28) Oldum	112
(29) Osman	113
(30) Müdür Bey	113
(31) Üstüne	114
(32) Vakkas	115
(33) Var	116
(34) Yâr	117
(35) Âşık Osman	118
(36) İsterim	118
(37) Cümle Âlem	119
(38) Yola Gel	119
(39) Sevda	120
(40) Reşat Bey'e	121
(41) Payas Güzeli	121
(42) Özür Dilerler	122

(43) Âşık Hacı'ya	123
7.1.1. Karşılaşmaları	124
7.2. ÂŞIK HACI	125
(1) Ağlama	125
(2) Ben	127
(3) Bûlbûl	128
(4) Celal Efendi	129
(5) Değil	130
(6) Dezze	131
(7) Döne'm	132
(8) Etti	133
(9) Ne Fayda	134
(10) Felek	135
(11) Gönül	136
(12) Gurbet El	137
(13) Yâr Kaldı	138
(14) Mahmut Bey	139
(15) Mehmet Bey	140
(16) Perişan Oldu	141
(17) Oldum	142
(18) Sen Değil misin?	143
(19) Tilki	144
(20) Turnalar	145
(21) Bu Türkler	146
(22) Yâr	147
(23) Yâr	148
(24) Akkuyu Güzeli	149
(25) Sırasıynan	150
(26) Saadet	151
(27) Yaradan	152
(28) Ben	153
7.2.1. Karşılaşmaları	154
7.3. ÂŞIK HASAN	161
(1) Arabistan	161
(2) Arif	163
(3) Nazlı Yâr	165
(4) Bey'im	166
(5) Bile	167
(6) Bize	168

(7) Bu Sene	169
(8) Çıkar	171
(9) Dediler	172
(10) Dediler	173
(11) Döndüm	174
(12) Edip Durma	175
(13) Efendim	176
(14) Eşe	177
(15) Eşe	178
(16) Fatıma	180
(17) Gavur Dağı	181
(18) Gezer	182
(19) Gönül	183
(20) Hacı'm	184
(21) Halil	185
(22) İçin	187
(23) İste	188
(24) İster	189
(25) Kızın	190
(26) Hakkı Efendi	191
(27) Şimdi	192
(28) Üstüne	193
(29) Yerginem	194
(30) Ziyade	197
(31) Dilber	198
(32) Sevdim	199
(33) Gördüm	200
(34) Yalan Dünya	202
(35) Felek	203
7.4. ÂŞIK ALİ	204
(1) Ağlarım	204
(2) Bak	205
(3) Bana	207
(4) Suna Boylum	208
(5) Beni	209
(6) Bey'im	210
(7) Beylerim	211
(8) Bizim	213

(9) Dağlılar	215
(10) Dilber	216
(11) Esme'nin	217
(12) Geldim	219
(13) Dezze	221
(14) Dudu'nun	222
(15) Efendim	224
(16) Efendim	225
(17) Eefendim	226
(18) Geldim	228
(19) Güzel	229
(20) Selbinaz	230
(21) Hatice	232
(22) Hoca'm	233
(23) İbişoğlu	234
(24) Kılıç'ım	235
(25) Sarı Fistan	238
(26) Leyla	239
(27) Melek	240
(28) Memiş Emmi	242
(29) Muhtar'ım	243
(30) Nayle	245
(31) Semerci	246
(32) Sevdiğim	248
(33) Sizin	249
(34) Sultan	251
(35) Şirin	252
(36) Var	253
(37) Var Kağıt	255
(38) Komutanlara	256
(39) Dua	257
(40) Affeyle	258
(41) Düğün	260
(42) Yürek Eridi	261
SONUÇ	263
KAYNALKÇA	265
AYAKLAR DİZİNİ	267
SÖZLÜK	271

KISALTMALAR

age.	Adı geçen eser
C.	Cilt
ev.	Çeviren
HAGEM	Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliřtirme Genel Müdürlüğü.
İst.	İstanbul
L.	Ltfullah
M.	Mehmet
P.	Pertev
S.	Sayı
s.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu

SÖZ BAŞI

Zengin bir folklorik ve etnoğrafik malzemeye sahip olan Akdeniz Bölgemizde yer alan, Hatay İli Kırıkhan ilçesine bağlı Ceylanlı köyü Türkülerini derlemek, bunları sınıflandırıp analiz etmek hem Türk halk biliminin çok az olan bu alandaki çalışmalara metod bakımından yeni bir yalaşım sergilemek, hem de Türk millî kültürünün bütünlüğü içerisinde bumalzemenin Halk Edebiyatı hazinemize kazandırmak, ana hareket notamız olmuştur. Ayrıca, sözlü geleneğimizin Ceylanlı köyünde daha ön planda görülen türkülerinin canlı taşıyıcısı yaşlı kaynak kişilerin bir kısmı hayatta iken, onların zamana yenik düşmeden tesbiti bizce öncelik taşımaktadır.

Aynı yörenin bir ferdi olduğum için, derleme çalışması yaparken kaynak kişilerle irtibatta zorlanmadım. Köyü daha önceden tanıyan ve bir süre köyün yakınınındaki Alan Yaylası'nda ikamet etmiş olan arkadaşlarımla köy muhtarını ziyaret ettik. Köy muhtarının tavsiyesine uyarak önce, incelememize konu olan âşıkların aileleri ile kısa bir mülakat yaptık. Kaynak kişilerin yakın ilgi göstermeleri neticesinde konuyla ilgili olan diğer kişiler hakkında bilgi toplama fırsatını elde ettik. Daha önceden tespit ettiğimiz dört âşıktan üçünün yakın zamanda vefat ettiğini birinin de çok yaşlı olduğunu öğrenince bu türküler, kaynak kişilerin hafızasından, kayıt yapabildiğimiz kadarıyla almaya çalıştık. Kaynak kişilerden birkaçı topluluk içerisinde türkü söylemekten kaçındı. Bu kişilerden birine türkü söylettirdiğimizde diğerleri de cesaretlenip, hatırladıkları türküler okudular. Onları dinlerken aynı zamanda kasete almış olduk. Bu çalışmanın dışında ise yaşayan âşık Kul Abdullah ile birebir çalışıp türkülerini kayda aldık. Ceylanlı köyündeki türkülerin büyük bir kısmının yakıcısı bellidir. Bunlar âşıklardır. Ceylanlı köyü âşıkları şiir söylemeğe, “türkü yakmak” demektedir.

Hazırlamış olduğum kitabın “*Birinci Bölümü*”nde köyün fizikî çevresi içinde yer alan bitki örtüsü, yer özellikleri ve hayvan türleri; tarihî çevre içinde Türklerin yöreye ilk gelişleri, Türk dönemi ve son durum incelenmiştir.

“İkinci Bölüm” içinde köyün beşerî, sosyal ekonomik yapısı içinde nüfus hareketleri, nüfus dağılımı, yaşayış biçimleri, tarım, beslenme, giyim kuşam, ticaret, aile yapısı, töre ve eğitim - öğretim ve iletişim düzenleri incelenmiştir.

“Üçüncü Bölüm”de Kırıkhan-Reyhanlı türkmenlerinde âşık tarzı şiir geleneği içinde temsilcileri, geleneğin yaşatılması ve âşıkların şiirinde dil ve üslûp özellikleri anlatılmıştır.

“Dördüncü Bölüm”de türkeler, konularına, şekil yapısına ve temalarına göre tasnif edilmiştir.

“Beşinci Bölüm”de dört âşığın hayatı, kaynak kişilerin vermiş oldukları bilgilere göre yazılmıştır.

“Altıncı Bölüm”de metinlerin derlenmesinde takip edilen yol, kaynak kişilerin kimlikleri ve kaynak kişilerden derlenen metinler bulunmaktadır.

“Yedinci Bölüm”de dört âşığın söylemiş olduğu türküler, sırasıyla yer almaktadır.

Metinde geçen kelimeler “Sözlük” kısmında alfabetik olarak verilmiştir. “Bibliyografya” tezimin son kısmını teşkil etmektedir. Burada da incelememizde yararlandığımız eserlere yer verilmektedir.

Daha önce de söylenmiş olduğu gibi bu alanda yapılmış çalışmalar çok azdır. Hatay folkloru ile ilgili araştırma yapan Mehmet Tekin, bu konuyla ilgili olarak “Hatay Şiiri Antolojisi” adlı kitabında Ceylanlı köyü âşıklarının birkaç şiirine yer vermiş ve birkaç makale yazmıştır.

Malzemeleri temin ettiğim Ceylanlı köyündeki kaynak kişilere, araştırmacı yazar Mehmet Tekin’e ve Danışman Hocam Sayın Hocam Prof. Dr. İsa Özkan Bey’e teşekkür etmek, benim için zevkle yerine getirilmesi gereken bir borçtur.

Dr. Sedat BAHADIR

Artvin Çoruh Üniversitesi 2017

BİRİNCİ BÖLÜM

FİZİKÎ VE TARİHÎ ÇEVRE

1. 1. FİZİKÎ ÇEVRE

1.1.1. Yer Özellikleri

Ceylanlı köyü, Akdeniz Bölgesinin Hatay İline bağlı, Kırıkhan İlçesinin bir köyüdür. Konum olarak Kırıkhan-Hassa asfaltı üzerinde, yolun batısında bir vadi içerisinde bulunmaktadır. Verimli bir ova olan Amik Ovası ile batısında bulunan Amanos dağı arasına sıkışmıştır.

Köyün jeolojik yapısı, yer bilimleri terminolojisine göre kemer şeklinde (antiklinal) olup, çekirdeğini ilk çağa (pelezoik) ait kütleler; örtülerini ise kireç taşları (kalker) teşkil etmektedir. Bu sebeple köyün batısında olan yerler tarıma elverişli değildir.

1.1.2. Bitki Örtüsü

Ceylanlı köyünün tabii bitki örtüsü fundalık, meşe ve çam teşkil etmektedir. Geniş bir alana yayılmış olan Ceylanlı köyünün Eşmişek yaylasında ise makiler çoğunluktadır. Maki, 4-5 m. boyunda bodur, yapraklı bitkiler topluluğunun genel adıdır. Makiyi teşkil eden ağaç türleri; Mersin (*myrtus cummunis*), defne (*laurus canseriensis*), kekik (*thymus vulgaris*), lavanta çiçeği (*lavandula angustifolia*) gibi bitkilerdir. Bu gibi bitki örtülerini deniz seviyesinden 800 metre yükseltilere kadar görmek mümkündür.

Ceylanlı köyünün iç tarafı ve yaylarının coğrafi yapısı tarıma elverişli değildir. Bu sebeple tarla açmak için ormandan ağaç kesilmez. Bu yüzyılın ortalarına kadar aşırı otlatma dolayısıyla hayvan sürülerinin vermiş olduğu zarar oldukça fazladır.

1.1.3. Hayvan Türleri

Ceylanlı köyünde ehli hayvan tür ve sayısı fazla değildir. Her evin kendi ihtiyacı olan yağ ve sütü karşılayabilecek miktarda besledikleri birkaç inek, koyun veya keçi bulunmaktadır. Yaban hayatı bakımından ise, köyün mücavir alanı pek zengin değildir.

1.2. TARİHÎ ÇEVRE

1.2.1. Türklerin Yöreyle İlk Gelişi

Ceylanlı köyünün tarihini incelerken, köye çok yakın olan Darb-ı Sak¹ adındaki kalenin tarihî konumu araştırmalarımıza yardımcı olmuştur. Ceylanlı köyü ve havalisi, ilk defa Selçuklu komutanı Süleyman Şah tarafından fethedilmiştir.² Süleyman Şah, fethettiği bu yerlerin muhafazası için Mısır Fatimileri ile ittifaka girmiş, böylece 1085 yılında Türkiye Selçukluları Devletinin sınırları belli olmuştur.³ Amik Ovasında hayvancılık ve ziraatla meşgul olan Türkmenler, Ceylanlı köyünü yayla yeri olarak kullanmaya başlamış olmaları muhtemeldir.

Ceylanlı köyü havalisi uzun süre Selçukluların elinde kaldıktan sonra 1153 yıllarında Bizans İmparatoru Renaud tarafından geri alınır;⁴ dinî ve askerî bir tarikat⁵ özelliğini taşıyan Templier şövalyelerine verilir. Şövalyeler, Antakya yakınlarındaki ve Amik Gölü'nün doğusuna yerleşmiş olan Türkmen aşiretlerine 1237 yılına kadar taarruz eder. Buna kızan Halep emiri, Templier şövalyelerinin elinde bulunan Darb-ı Sak kalesini savaşarak geri alır.⁶

Ceylanlı yöresi bir süre Ermenilerin eline geçmişse de bu durum kısa sürmüştür. Baybars 1628 yılının Ağustos ayında kaleyi tekrar geri alır. Bu tarihten itibaren Türkmen-Avşar yerleşimi kesintisiz devam eder.

¹ Darb-ı Sak, “*derb*” ya da “*darb*” (el darb), Arapça “*geçit, yol*” anlamında bir kelime olup, Roma ülkesine giden yolları ifade eder. “*sak*” kelimesi geçit anlamına gelmektedir. Buna göre “*Darb-ı Sak*”, dağ eteğinden geçen yol ya da yamaçtaki yol anlamındadır.

² Sevim, Ali. (1989), Türkiye Tarihi, TTK Yayınları, s. 105.

³ Sevim, Ali. (1989), age., s. 105.

⁴ Runciman, Steven. (1992), Haçlı Seferleri Tarihi, Ankara: TTK Yayınları, C. II, s. 291.

⁵ age., s. 130.

⁶ age., s. 394.

1.1.2. Türk Dönemi

Baybars, bu yöreye Avşarların bir kolu olan ve sekiz obadan meydana gelen Gündüzlü aşiretini yerleştirir. Kırıkhan-Hassa arasında bulunan ve Karamağara köyünden itibaren kuzeye doğru uzanan bölgede oturan bu aşiretin yerleştiği yerler bugün de “Gündüzlü” adıyla anılmaktadır. Ceylanlı köyünden geçen dereye halk, bugün bile , “Gündüzlü Çayı” demektedir.⁷ Aynı yörede yaşayan Özeroğulları, Memluklulara karşı ayaklanıp Antakya’yı geri almışsa da 1411 yılında Halep valisine yenilmiş ve Amık Ovasını Gündüzoğullarına bırakmıştır.

Ceylanlı köyü, Osmanlı döneminde Kaza-i Gündüzlü adını aldı. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde bu yöre Belan (Beylan) kazası sınırları içinde yer alıyordu. Zamanla bu bölge, güçlü sahipleri olmadığı için önemini yitirmiş, idarî kayıtlar ve tahrir defterleri dışında adları neredeyse anılmaz olmuştur.⁸ Bugün bile ekonomik olarak, Ceylanlı yöresine çok önem verildiği düşüncesinde değilim.

Yörede 18. ve 19. yüzyıllarda aşiret kavgaları, eşkiyalık hareketleri ve birçok hırsızlık vak’aları olduğundan 1865 yılında asayişî sağlamak için. bu bölgeye Fırka-i İslahiye gönderilmiş ve düzen yeniden kurulmuştur. Aşiretlerden bir kısmının davranışları devlete isyan niteliğinde olduğu için Derviş Paşa kumandasındaki Hassa Ordusu bölgede bulunan birçok aşireti ıslah etmiş; ıslah olmayan aşiretler ise süresiz olarak Niş’e sürgüne gönderilmiştir.⁹

1.1.3. Son Durum

Hatay’ın jeopolitik önemi, stratejik önemi, yer altı kaynakları ve zengin tarım ürünlerinin yetişmesi, Fransa’nın ilgisini çekmiş, bu zenginliklere ulaşmak için belki de elindeki tek koz olan Ermenileri bahane etmekten ve Ermeniler üzerinden politikalar yürütmekten kaçınmamıştır. Hatay topraklarının yanı sıra Suriye

⁷ Tekin, Mehmet. (1994), Bayezid-i Bestamî, Antakya, s. 84.

⁸ Tekin, Mehmet. (1993), Hatay Tarihi, Antakya, s. 50.

⁹ Sökmen, Tayfur. (1978), Hatay’ın Kurtuluşu İçin Harcanan Çabalar, Ankara: TTK Yayınları, s. 16.

ile Çukurova topraklarında da yayılmacı emellerini gerçekleştirmek isteyen Fransa, Suriye ve Çukurova toprakları arasında bir köprü görevi gören ve İskenderun körfeziyle deniz ulaşımında ve ticaretinde önemli bir yere sahip olan Hatay'a mutlaka sahip olmak istemiştir. İklimin sağladığı nimetler doğrultusunda tarım alanlarının verimliliği ve genişliği, Amik ovasının pamuğu, tahıl ürünleri, bostanı yine Erzin ve Dörtöyl ovalarının turunçgilleri ve daha birçok ürünü Fransa'nın iştahını kabartmıştır.¹⁰

I. Dünya Savaşı sırasında, yaşadıkları çevrede büyük huzursuzluklara yolaçan Ermenilerin diğer mahallelere sevk ve iskanı için Tehcir Kanunu çıkartılmıştı. Olaylara karışmayan Ermeniler bu durumdan hoşnut değildi. Ama aradaki huzursuzluk onları da etkilediği için gitmeleri gerekiyordu. Çünkü kan davalarının olacağı onlara iletilmişti. Boşaltılması istenen yerler arasında İskenderun, Belan, Cıruş-şuğur, Antakya kazaları ile köyleri ve kasabaları da vardı.¹¹

Ermeni mezalimini yaşamış olan, Ceylanlı köyü âşıklarından Kul Abdullah, çok eziyet gördüklerini, ve köy içinde Türklerin Ermeniler tarafından keyfi olarak idam edildiklerini ve cesetlerini de ortada bıraktıklarını anlatmaktadır.

Hatay Devleti, 10 ay 26 gün bağımsız olarak kaldıktan sonra 23 Temmuz 1939'da Anavatana katılmıştır. Bu arada Hatay içinde bulunan halk arasında Anavatana katılmayla ilgili büyük tartışmalar çıkmıştır. Ceylanlı köyü halkına yanlış aktarılan bilgiler sonucu halk, Anavatana katılmak istememiştir. Bir süre halk nezdinde dinî kimlik millî kimliğin üzerinde değerlendirilmişse de o dönemin köy imamı İbrahim Hakkı Konyalı (Sefil Molla)'nın gayretleri ile bu tutuma son verilmiş ve Anavatana birleşme yoluna gidilmiştir .

¹⁰ <http://www.altayli.net/hatay-ermeni-olaylarinda-fransanin-rolu.html>

¹¹ Tekin, Mehmet. (1993), age., s. 85. ; Melek, Abdurrahman. (1966), Hatay Nasıl Kurtuldu, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 192.

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERÎ, SOSYAL VE EKONOMİK YAPI

2.1. BEŞERÎ DURUM

2.1.1. Nüfus Hareketleri

Ceylanlı köyünün nüfusu, son sayıma göre (1990) 2332'dir. Köyün nüfusu incelenirken geçici sebeplerle köy dışında bulunan ve tamamen köyle ilgisini kesen aileler, bu sayının dışında tutulmuştur.

Köyde yaşayan muhtardan aldığımız bilgiye göre 1993 yılında köy dışında yaşayanların hane sayısı şöyledir:

<u>Yer</u>	<u>Hane</u>
Kırıkhan	100
Belen	50
İskenderun (Denizciler)	100
Suriye	10
Almanya	5
Suudî Arabistan	6

Ceylanlı köyünün nüfus hareketlerini gözden geçirdikten sonra şu sonuçlara varmaktayız:

- Ceylanlı köyü dışarıya göç veren köydür.
- Göç edenlerin çoğu ekonomik sebeplerle ayrılmaktadır.
- Göç edenlerin büyük kısmı gittikleri kasaba, şehir ve memleketlere daimî olarak yerleşmiştir.
- Yörede en çok nüfus çeken yer İskenderun ve Kırıkhan ilçeleridir. Diğer yakın olan ilçe Reyhanlı'ya göç çok azdır.

2.1.2. Nüfus Dağılımı

Ceylanlı köyünde kazançları ve sofraları birlik olan her topluluk bir evi oluşturmaktadır. Bu evde ortalama olarak 6 kişi oturmaktadır. 1.990 sayımına göre 2.232 kişiden oluşan nüfusun 1.081'ini erkek; 1.151'ini bayanlar oluşturmaktadır.

2.2. YAŞAYIŞ BİÇİMLERİ

Ceylanlı köyü halkı önceleri toprak örtülü, tek odalı meskenlerde otururlardı. Damda huğ adı verilen yuvarlak taştan oluşan ve damdaki toprağı düzeltmeye yarayan bu alet devamlı damın üzerinde kalırdı. Tek odadan ibaret olan evin bir tarafında insanlar yaşar diğer bir tarafında da hayvanlar barınırdı. Böylece hayvanların odayı ısıtmaları gözetilirdi. Böylece önemli bir geçim kaynağı olan hayvanlar, ısınmada da aktif role sahip olmuştur. Günümüzde halk, tek odalı ve tavanı toprak olan meskenleri bırakıp çok odalı meskenlere yönelmiştir. Çok odalı meskenler, huğ denilen çadır biçiminde yapılan barakalardan oluşmaktadır.

Ceylanlı köyünde iki yerleşim yeri vardır. Birincisi ilk yerleşim yeri Peğler denilen Gündüzlü çayının kenarındır. İkincisi ise, sonradan yapılan ve köyün Amık Ovasına yakın olan kısımdır.

Köy halkı, konar - göçer aile vasfını taşımaktadır. Ekinlerini toplama vakti, köyün Eşmişek yaylasına çıkıp ekinlerini topladıktan sonra da tekrar Ceylanlı köyüne dönerler. Köy halkı genel olarak 1960'lı yıllardan sonra Amık Ovası'nda ziraat yapmaya yönelmiştir. O zamanki hükümetin bu yönelmeye katkısı olmuştur.

Yayla yerleri olan Eşmişek ve Alan'a bu tarihten sonra yalnızca dinlenmek için gitmektedirler. Çok çalışkan ve giyim kuşama önem vermeyen Ceylanlı köyü halkını çevre köylerden pek sevmezler. Zirâ, köy halkı kendi ihtiyaçlarını kendi muhitlerinde halleder ve diğer köylerle pek irtibatla bulunmazlar.

2.3. EKONOMİK YAPI

2.3.1. Tarım

Tarım, bitkisel ve hayvansal ürünler elde etmek için toprağı işlemeyi ve hayvan yetiştirmeyi içeren etkinliklerin tümüdür. Tarımla ilgili işler dünyanın birçok bölgelerinde binlerce yıl öncesinden pek farklı olmayan yöntemlerle yürütülürken, bazılarında ileri teknoloji içeren, makineleşmiş tekniklere dayandırılır. Bu sosyo-ekonomik şartlardaki çok yönlü gelişmelere karşın dünyada tarım sektöründe çalışanların sayısı ekonominin diğer dallarındaki toplam işgücünden fazladır.

Ceylanlı'da ikamet eden aileler tarım ile geçimini sağlamaktadır. Köyün iç kısmında her evin kendisine ait 300-400 metrekairelik birer bahçesi vardır. Bu bahçelerde her aile, kendi sebze ve meyve ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Menderes hükümetinin 20'şer dönüm tarla vererek tarıma yönelttiği Ceylanlı köylüleri, daha sonra, komşu köylerden de arazi satın almak suretiyle topraklarını genişletmişlerdir. Köy halkının satın aldığı arazilerin bulunduğu köyler ve miktarları şöyledir:¹²

<u>Yer</u>	<u>Miktar</u>	<u>Hektar</u>
Doğuyayracı Köyü		50
Karasu Çayı kenarı		100
Yalangoz		100
Güzelce Köyü		50
Ceylanlı köyü		400

¹² Bu rakamlar 1993 yılına göre verilmiştir.

Bu duruma göre Ceylanlı köyü halkının ekip biçtiği ve kendi mülkü olan arazi, 700 hektardır.

Köy halkının arazilerinin artmasının bir diğer sebebi de yurtdışına giden işçilerin dönüşlerinde kazandıkları paralarla tarla satın almalarıdır.

Köyde 150'ye yakın traktör vardır. Toplanan hasat, bu traktörlerle kooperatiflere taşınır.

2.3.2. Beslenme

Köyhalkı kendi ihtiyaçlarını, bahçelerinde yetiştirmektedir. Kış için de incir (yemiş), üzüm, koz (ceviz) kurutulur; sandık ve sepetlerde muhafaza edilir. Yemeklik yağ ihtiyaçlarını da ahırlarında besledikleri inek, koyun veya keçilerden tedarik ederler. Kazanlarda kaynatılan etin suyu ile pişirilen bulgur aşı en sevilen yemektir. Bununla birlikte döğme aş ve tarhana; düğün ve bayramlarda üzümün kaynatılarak koyulaştırılmış suyu olan pekmez yapılır. Yazın serinlemek amacıyla da şerbet içilir.

Yukarıda görüldüğü gibi, beslenme için yapılan yemekler mahalli yemeklerdir. Bahçelerinden gelen gelir ile yemek ihtiyacını karşılayan köy halkı aynı zamanda temiz giyinen bir halktır.

2.3.3. Giyim Kuşam

Köyde erkekler, şalvar, cepken ve gömlek; bayanlar ise bağ bahçe işleri ile uğraşırken şalvar, dolama; iş yapmadığı zamanlarda ise elbise giyerler. Hiçbir kadın veya kız çocuğu köy içinde dolaşırken veya ev içinde bulunurken başı açık şekilde görülmez. Başına bir eşarp bağlar. Düğün veya bayram gibi özel günlerde halk yine aynı tür kıyafetleri giyer; fakat temiz olmasına önem verilir. Yaşlı olan erkekler, camiî önlerinde beklerken, namazda kullandıkları “tellik” adı verilen başlığı takar ve ezan sesini beklerler.

2.3.4. Ticaret

Ceylanlı köyünde 1900'lü yıllarda çevrede kireç ocakları açılmıştır. Bir ocak kireç elde edebilmek için, çam ağacının kurularından ve çıralarından 70 hayvan yükü odun getirilip

yığılması neticesinde köyün etrafında bulunan ormanlık alan bilinçsizce katledilmiştir. Bu durumda köy ve civarında, daha önce zengin bir kaynak durumunda olan ormanlık alan yerini çıplak bir görünüme bırakmıştır.

Halkın büyük çoğunluğu daha önce de söylenildiği gibi kendi yetiştirmiş olduğu ürünleri Kırıkhan ilçesine götürür ve satar. Zeytin ağaçları halkın geçim kaynaklarında önemli bir yer tutar.

Bağı ve bahçesi olmayanlar ise, köy dışına çalışmak için göndermiş olduğu çocuklarından gelen para ile geçinir.

Köyün doğu tarafındaki arazilere umumiyetle pamuk ve buğday ekilir. Halk, bu ürünleri kamyon veya traktörlerin arkasına bağladıkları römorklar vasıtasıyla kooperatiflere taşır. Köyde taşıma işi yapan dört kamyon vardır. Köyde tahılları un haline getirmek için kurulan iki değirmen bulunmaktadır. Çevre köylerden bu değirmene buğdaylar getirilip öğütüldükten sonra un olarak hayvan sırtında yeniden köylere götürülür.

2.4. AİLE YAPISI

2.4.1. Aile Düzeni ve İlişkileri

Ceylanlı köyünde hane halkı anne, baba, oğul ve gelin ile küçük torunlardan mürekeptir. Köyde çekirdek aile sayısı azdır. Erkek evlatlar, babanın sağlığında haneden pek ayrılmazlar. Erkek çocuklar, evlendikten sonra da baba ocağından ayrılmadıkları için geniş aile tipine sıkça rastlanılır. Babanın vefatından sonra kardeşler içinde en büyük, söz sahibi olur ve ailenin geçimini sağlar.

Akrabalık bağları çok sıkı değildir. Zirâ, aile genişledikçe başka mekanlara yerleşim fazlalaşmış ve bağlar gevşemiştir. Yurtdışında çalışan kişiler, biriktirmiş oldukları paraları ailelerine gönderirler. Aile de bu parayla hem geçimini sağlar, hem de arazi alarak evlatları için yatırım yaparlar. Daha önceleri sülale içinde kuvvetli bir yardımlaşma olduğu belirtilmektedir. Her çeşit ziraat işlerinde, düğünlerde, bayramlarda ve bütün sıkıntılı zamanlarda tek bir aile gibi dayanışmanın olduğundan bahsedilmektedir.

Zamanla bu dayanışma ortadan kalkmış ve birbirini aramaz olmuşlar.

2.4.2. Hiyerarşi ve Statüler

Köyü idare edenler muhtar ve 6 azadır. Köy bekçisi ve ihtiyar meclisi yoktur. Orada yaşayan aileler birbiriyle akraba oldukları için köy bekçisine gerek olmadığını söylemektedirler.

2.5. TÖRE

Divanü Lûgat-it-Türk'te töre evin en önemli yeri ve sediri olarak ifade edilirken, kavram asıl mânâsı ile “*törü*” şeklinde geçmekte olup, görenek ve âdet olarak açıklanmıştır. Töre, Türk örf ve geleneklerinin kesin hükümleri birliğidir. Orhun kitabelerinde töresiz bir devlet veya topluluk olamayacağı belirtilmiştir. Bundan hareketle eski Türklerde kanunsuz veya hükümdarın şahsi iradesine bağlı bir yönetim şekli olmamıştır. Dolayısıyla Kağanlar emirlerini, yargıçlar kararlarını töreye göre vermişlerdir. Yani halk doğrudan doğruya törenin himayesindedir. Törenin sözlük anlamı “kanun, nizam, yasa”dır. Töre bir çeşit yazılı olmayan anayasadır. Töreye uygun olmayan hareket ve davranışlar ahlak dışıdır. Toplumlar, nesillerden beri öyle yapıla gelmiş, yaptırım gücü gelenek ve göreneklere göre daha fazla olan bu tutum ve davranışları töre olarak kabul etmişlerdir. İyi davranışları kendine mal ettiği gibi kötü olaylarda reddetmiştir.

Ceylanlı köyü halkı dindardır. İlişkiler, töreye göre değil, samimi bir dindar toplumun esaslarına göre şekillenmektedir. Köyde kadın, erkekle yolda konuşamaz. Halk kadın-erkek ilişkilerinde son derece disiplinlidir. Erkekler ve bayanlar misafirlğe gittiklerinde ayrı odalarda oturur ve sohbet ederler. Kadın, biy yolda giderken bile erkeğin önünden geçemez; yana çekilir, arkasını döner veya erkek gittikten sonra yollarına devam eder. Erkeği önemsemeyim önünden geçtiği takdirde toplum tarafından kınanır.

Ceylanlı köyünde önceleri çok eşlilik (poligami) uygun görülürken bugün tek eşlilik (monogami) tercih edilmektedir. Halk

ekseriyetle köy dışındaki kişilere kız vermez. Bu konuda dışa kapalıdır, diyebiliriz. Akrabaya veya köy dışında yaşayan köylülerine kız verme sıkça görülür. Evlilik yaşına gelmiş kız, ev dışına yalnızca akraba veya tanıdık ailelerin ziyareti sırasında çıkar.

Kız istenmeden önce aileyi iyi tanıyan birine sorulur. Uygun cevap alınırsa ailenin en büyüğü aracı olarak gider. Çevre köylerden kız istemeye gelen aileler varsa, soyuna, mezhebine ve ırkına dikkat edilir. Aile büyükleri tarafından uygun görüldüğü takdirde kız verilir. Düğünlerde önceleri alınan “başlık bedeli” bugün kalkmıştır. “*Bu paranın kız ailesi tarafından alınmamasının sebebi nedir?*” diye sorduğumuzda da, “*Evladım arttık devir değişti. Kimsede o kadar para yok ki. Kızlar parayla satılmaz.*” cevabını aldık.

Köyde kan davası yoktur. Kan davası olmadığı gibi kimse kimseye kin gütmmez. Köyde dindar ve yumuşak başlı ihtiyarlar; misafir odalarında, işte, akraba ve dost meclislerinde rağbet görür. Köyde herhangi bir şahsın menfaatine zarar verildiği zaman, en yakın akrabalarına şikayet edilir. Yakın akraba ise bu kişileri dinler ve en uygun cezayı verir.

Köye dışarıdan gelen kişiler, namaz kılmıyorsa, bu kişilere pek itibar edilmediği gibi diyaloga da girilmez. Köylüye göre insan, önce dinini imanını bilmeli ve namazını kılmalıdır. İki aile her ne sebeple olursa olsun anlaşılamadığı takdirde mahkemeye başvurmaz. Başvurduğu takdirde ayıplanır. Önemli meseleler muhtara götürülür; muhtar bu konuyla ilgili olarak ihtiyarlar meclisini toplar ve onların da fikrini alarak gerekli bilgiyi verir.

2.6. EĞİTİM-ÖĞRETİM VE İLETİŞİM DÜZENLERİ

2.6.1. Eğitim ve Öğretim Kurumları

Köyde 1970 yılına kadar yalnızca bir ilkokul bulunduğu belirtilmektedir. Okulun binası çok eski olduğu için yeni bir ilkokul yapılmıştır. Halk arasında “*tepeokul*” denilen bu ilkokulun adı “*Ceylanlı köyü İlköğretim Okulu*”dur. Dört sınıftan oluşan okulda bugün 220 öğrenci okumaktadır. Köye yakın olan Eşmişek

İlkokulu'nda ise, 8 öğrenci birleşik sınıflarda okumaktadır. Ortaokul kısmında ise 60 öğrenci, 5 öğretmen, 3 sınıf vardır.

İlkokulu bitirenler, Kur'an kursuna gönderilir. Buradaki amaç çocuklarının dindar biri olarak yetişmesi ve kimsenin hakkına tenezzül etmemeyi öğrenmesidir. Öğrenci bir yıl Kur'an okuyup öğrendikten sonra ortaokula başlar. Bunların dışında köyde 1 doktor, 1 sağlık memuru, 1 ebe, 1 hemşire, sağlık ocağında çalışan 1 müstahdem ve ziraat teknisyeni vardır. Gazete ve dergiler, köy minibüsü vasıtasıyla Kırıkkhan ilçesinden köye getirilmektedir.

2.6.2. İletişim Düzeni ve Araçları

Her evde televizyon ve radyo bulunmaktadır. Gazete ve dergileri, köyde görev yapan memurlar dışında okuyan çok azdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KIRIKHAN-REYHANLI'DA ÂŞIK TARZI ŞİİR GELENEĞİ

Âşıklar, Türk Edebiyatında, aşağı yukarı XVI. yüz yılın başlarından bu yana tespit edilen bir sanatçı tipidir.¹³ “*Âşık sözü*”, kam, ozan, baksılık geleneğinin devamı olarak Anadolu, Rumeli ve Azerbaycan sahasında söz konusu yüz yıldan itibaren yaygınlaşmıştır. Ortak bilgi birikimine sahip olan âşıklar, gelenek taşıyıcılıklarının yanında halk arasında sevilen kimselerdir.¹⁴

Genellikle âşığın şairlik gücünü ve yectisini, düşünce kendisine Pir tarafından sunulan “*aşk bade*”sini içmekle ve “*ideal sevgili*”nin hayalini görmekle kazandığına inanılır. Böyle bir olağanüstü olayla şairlik niteliğini kazanmış sanatçıları daha da kuşkusuz ayırt etmek isteyenler, onları “*Badeli âşık, Hak âşığı*” sözleriyle nitelendirirler. Âşıklar bir yönüyle eski destan geleneğini sürdürürken diğer yönüyle de “sevda şiirleri” söylerler. Onun yaratıcılığı irtical iledir. Şiiri yazmaz, söyler. Ceylanlı köyü âşıkları bu geleneği, yalnızca sözle icra eder. Saz çalmazlar. Fakat yapılan tasnif ve değerlendirmeler, halk şairi teriminin âşıklar yanında saz çalmayan, ancak “*halk zevkinden*” ve “*âşık şiirinden*” uzaklaşmayan şairlere de verildiğini göstermektedir.¹⁵ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu da halk şairi teriminin saz çalmasını bilmeyenler için de kullanılması gerektiğini savunmaktadır.¹⁶ Bu anlatılanların ışığında Ceylanlı yöresinde bulunan aşıkların hiçbirinde bu geleneği görmemekteyiz. Sadece türkü söylediği ve düğünleri sesleriyle süslediği için halk tarafından “*âşık*” kelimesi ile adlandırılmıştır.

¹³ Boratav, Pertev Naili. (1988), 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, İstanbul: Gerçek Yayınevi, s. 20.

¹⁴ Günay, Umay. (1993), Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 20.

¹⁵ Oğuz, M. Öcal (1994), Yozgat’ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 23.

¹⁶ age., s. 23.

Âşıkların yaşadıkları yörelerde, önceleri Dadaloğlu ve Karacaoğlu türkü söyledikleri için, bu sebeple onlardan esinlendiği tahmin edilmektedir. Özellikle güzellerin vasfı bu bakımdan Karacaoğlu'nın söyledikleri şiirleri andırır.

3.1. TEMSİLCİLERİ

3.1.1. Kırıkhan

Abacı köyünden Âşık İsmail, Abacı köyünden Âşık Kara Mustafa, Akarcalı İnce Arap, Akarcalı Karaca Osmanzade Ahmet Ağa (Kul Ahmet), Ceylanlı İsmail Hakkı Konyalı (Sefil Molla), Ceylanlı Âşık Ali (Köse), Ceylanlı Âşık Hacı, Sefil Molla'nın kardeşi Âşık Hasan, Ceylanlı Âşık Hasan, Delibekirli Kul Mehmet, Hassa Tiyek köyünden Tatar Fakı'nın oğlu Mustafa, Karamağaralı Kırmızı Yusuf'un oğlu Deli Hüseyin, Yayladağı Şumracıklı Kamil Efendi (Sariateş), Yusuf Lek.¹⁷

3.1.2. Reyhanlı

Aziz Tok, Ahmet Açıkgöz, Hamdi Canpolat (Hamedin), Hamedin'in oğlu İbrahim Canpolat, Ahmet Arı, Fayyat Alagöz, Kemal Koçak.¹⁸

3.2. GELENEĞİN YAŞATILMASI

3.2.1. Geleneğin İcrası

Kırıkhan-Reyhanlı Türkmenleri arasında türkü söyleme geleneği oldukça yaygındır. Geleneğin icrası şu şekildedir.

3.2.1.1. Ağaların Yanında Türkü Söyleme Geleneği: Ağalar ekseriya Türkmen Bey'lerinden olup, geniş topraklara sahip olan zengin kimselerdir. Dolayısıyla, âşıkların sanatlarını gösterip himaye edilmesinde yörede önemli bir rolü bulunmaktadır. Âşıklar herhangi bir zamanda ağaları ziyaret ederler. Ağa, âşıklara özel bir

¹⁷ Tekin, Mehmet. (1994), "*Hataylı Halk Şairi Sefil Mollanın Divanında Mahallî Kelimeler, Deyimler ve Yöre Folkloru ile İlgili Bilgiler*", Antakya: Güneyde Kültür Dergisi, C. 6., S. 64-65, s. 5.

¹⁸ Bahadır, Sedat. (1985), *Reyhanlı Türküleri ve Düşün Adetleri*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Basılmamış Lisans Tezi.

yer verir. Âşığa “*hele bir türkü söyle*” der. Âşık o sırada repertuarında ne varsa sırasıyla söyler. Bunun dışında ağa, şahne denilen ayakçılarını köylere gönderip türkü söyleyenleri de çağırır. Âşık gelene kadar içki meclisi kurulur. Mecliste alkollü içki içilirken âşığa zurna eşliğinde türkü söylettirilir.

Ağaların âşıkları çağırımlarının diğer sebeplerinden biri de kendilerine, kızlarına veya sevdikleri bir şahsa âşıklar vasıtasıyla övgüler yağdırma isteğidir. Ağa, “*Benim kızlarımın adları şunlardır*”. der. Âşık kızların adlarını öğrendikten sonra da methiyeler dizer. Buna karşılık ağa, âşığa bolca para verir.

3.2.1.2. Düşünlerde Türkü Söyleme Geleneği : Reyhanlı-Kırıkhan Türkmenleri düşünlerinde âşıklara çok önem verilir. Kına geceleri kızlar ve erkekler ayrı yerlerde eğlenirler. Erkeklerin eğlendiği mecliste âşıklar baş köşeye oturtulur. Erkekler âşığın yanında oturmak için birbirleriyle yarışa girerler. Bu yarış meclisin yaşça en büyüğü kazanır.

Yemekler yenip içkiler içilirken zurna veya zambır (argın) denilen çalgı eşliğinde âşıklara türkü söylenir. Burada şu hususa değinmek yerinde olur. Zurna çalarken âşık; âşık türkü söylerken de zurna susar. Zurnada çalınan, “*Barak Havası*” denilen uzun hava türündedir. İçkiler içilip yemekler yenildikten sonra erkekler, âşıkla birlikte, davul ve zurnanın çalındığı, halayların kurulduğu asıl düşün yerine gelirler. Erkekler gelince davul ve zurna durur. Âşıkla birlikte halaya girilir. Halayın başını çeken kişi âşığı yanına alır. Halay bir veya iki tur attıktan sonra durur. Bu arada davul ve zurna da durur. Halay durunca âşık, türkü söyler. Halay çekenler ve etrafındakiler âşığı dinler. Âşık türküsünü bitirince davul ve zurna tekrar çalar ve halay devam eder.

3.2.1.3. Açık Arazide Türkü Söyleme: Reyhanlı-Kırıkhan Türkmenlerinin bulunduğu yer ova olduğu için halkın büyük bölümü çiftçilik yapar. İçlerinden sesi güzel olan tarlada çalışırken türkü söyler ve bu türküyü tarlada çalışanlar hem dinler hem de kendi işiyle meşgul olur.

3.2.2. Temsilcilerin Yetiştirme Tarzları

Reyhanlı-Kırnkan Türkmenleri içinde yer alan âşıklar medrese eğitimi görmediklerinden gezip gördüğü yerlerde türkü söyleyen âşıkları dinleyip onlara özenmiş ve böylece türkü söylemeye başlamışlardır.

Günümüzde küçük yaştaki bir kişinin, âşıkları gördüğü yerlerin başında, düğünler gelir. Düğünlerde veya ağanın davetiyle çiftliklerde türkü söyleyen âşıkların sesleri, kasete alınır; bu kaset çoğaltılır ve evden eve yayılır. Küçük yaştaki kişilerde bu türkülerini dinleyerek büyür. Sesi de çevre tarafından beğenilirse aranılan bir şahıs haline gelir. Çok iyi yetişen bir âşık, zamanla irticâlen türkü söyler; ağaların ve düğünlerin baş davetlisi olur. Günümüzde köy zenginlerinin düğünleri eskisi kadar uzun sürmemektedir. Bu sebeple köy ağaları da eskisi kadar âşıklara bol ihsanlarda bulunmamaktadır.

Doğu Anadolu’da bazen âşıkların birkaçı biraraya gelir.¹⁹ Atışmalar, taşlamalar, muammalar kısaca âşık fasılları yapılır ve böylece âşıklık geleneğini sürdürürler. Özellikle köylerde yapılan evlenme sünnet düğünlerini saz ve söz san’atçıları olurlar. Halkın duygu ve düşüncelerine tercüman olarak iyiyi, güzeli övmelerinin yanı sıra beğenilmeyeni hicveder, taşlar bazen de mizâh yoluyla eleştirirler.

3.3. CEYLANLI KÖYÜ ÂŞIKLARININ ŞİİRİNDE DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ

3.1.1. Dil

Ceylanlı köyü âşıkları, şiirlerinde yaşayan yöre ağzının en güzel örneklerini vermiş; söyleyeceklerini en kısa yoldan açık bir dille ve konuşma rahatlığı içinde ifade etmişlerdir.

Âşıkların kullandıkları mahallî kelimeler bugün de halk arasında yaşamaktadır: “*dıkıl*” (Âşık Hacı, 19), “*bıldır*” (Âşık Hacı, 19), “*taman*” (Kul Abdullah, 1), “*teber*” (Kul Abdullah, 1),

¹⁹ Kartarı, Hasan. (1977), Doğu Anadolu’da Âşıklık Edebiyatının Esasları, Ankara: Demet Matbaacılık, s. 29.; Günay, Umay. (1993), ÂşıkTazı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 23.

“ırgalar” (Kul Abdullah, 3), “*celfin*” (Âşık Hacı, 19), “*güman*” (Âşık Hasan, 27) vb.

Bazı kelimelerde de Türkiye Türkçesinden ayrılan ses hususiyetlerine rastlamaktayız: *yırak*=*ırak* (Kul Abdullah, 33), *ölürkene* = *ölürken* (Kul Abdullah, 2), *yavralmak* = *yalvarmak* (Kul Abdullah, 2), *güllerim* = *güllerim* (Kul Abdullah, 4), *sennen* = *seninle* (Kul Abdullah, 4), *telefin* = *telefini* (Âşık Hacı, 19), *örtüyünen* = *örtü* ile (Âşık Hacı, 22), *Urum eli* = *Rumeli* (Âşık Hasan, 27).

3.1.2. Benzetmeler

Ceylanlı köyü âşıklarının bulundukları yöre Karacaoğlan, Dadaloğlu ve Deliboran’ın yaşadığı bölge olduğu için halktaki türkü söyleme aşkı sağlam temele dayanmaktadır.

Yöredeki âşıklar, gördüğü her güzele türküler söylemiş; güzelliğini benzetme yoluyla övmüşlerdir. Sevgilinin güzelliğini anlatırken de bütün hatlarını ele almıştır. Bu hatlar içinde en fazla kullanılan kaş ve göz olmakla birlikte “dudak, diş, saç, zülûf, boy, göğüs” unsurlarına da değinilmiştir. Bunları şu şekilde örnekleyebiliriz:

3.1.2.1. Rakamlar ve Harflerle İlgili Olanlar:

-Nokta ve zel

*Dağlarda sarı gazelin,
Nokta işaretini zelin,
İfadesin al güzelin,
Alıp bana getirmen mi?* (Kul Abdullah, 36)

-Nükte ve zel

*Zabit gibi süslü gezer,
Tatlı dili imlâ düzer,
Güzel güzel mektup yazar,
Nükte döker zel üstüne.* (Âşık Hasan, 27)

3.1.2.2. Saç, Zülûf , Dudak ve Yüz:

-Yüz ve güleçlik

Güleç yüzün şirin dilin,
Kemer sıkmış ince belin,
Sıcaklarda hasta olur,
Gene geldi yaz Hatice. (Âşık Ali, 21)

Hey ağalar neden bilmem,
Güleç olur yüzü kızın,
On ikide cilvelenin,
Sürmelenir gözü kızın. (Âşık Hasan, 25)

-Yüz, ayna

Ayna gibi bakır yüzü,
Cümle aleme geçer nazı,
Tayfur Ağanın da tatlı sözü,
İçi ballı yağdan güzel. (Âşık Ali, 20)

-Dudak, kiraz

Dudağın dağlar kirazı,
Güzellerin serfirazı,
Dünyada istersen murazı,
Gel koynuma gir Fatıma. (Âşık Hasan, 16)

-Dudak, Bağdat hurması

Sürmesi yaman sürmesi
Dudaklar Bağdat hurması
Saçları Antep sırması
Teli Dudu'nun Dudu'nun. (Âşık Ali, 14)

-Dudak, bal; ağız, şeker

Sevgiceğim dilsizlere dil verir,
Cemalin görene yaman hal verir,
Ağzı şeker, dudakları bal verir,
İçi bade dolu şişeye benzer. (Âşık Hasan, 3)

*Aladır gözlerin çalar havari,
Leblerin gelir balın geveri,
Güzelliği değer yedi deviri,
Kız hanım sultansın söz senin Eşe. (Âşık Hasan, 14)*

*Al yanağı gonca güldür,
Leblerinden akan baldır,
Satlık isen bahân bildir,
Alam seni satın Eşe. (Âşık Hasan, 15)*

-Yanak, hurma

*Yanağı yagal hurmalı,
Aşığa bahşiş vermeli,
El kınalı göz sürmeli,
Edem seni hatun Eşe. (Âşık Hasan, 15)*

-Siyah zülf ve mâh yüz

*Ötüp gider klavuzlar secilmiş,
Siyah zülfün mâh yüzüne saçılmış,
Girin dost bağına neler açılmış,
Tomurcuk güllerin derin turnalar. (Âşık Hacı, 20)*

-Zülûf, yüz

*Ela gözlü benli dilber,
Tara zülfün yüzlerine,
Aklı olan meyil vermez,
Zamanenin kızlarına. (Âşık Hasan, 31)*

-Zülûf, gerdan

*On üçünde çeker biçer,
Zülûf tarar gerdan açar,
Hatırı canlara geçer,
Geçgel olur sözü kızın. (Âşık Hasan, 25)*

-Zülûf, tel

*Güzeller Hak'tan seçilir,
Zülûfü telden biçilir,
Bahçesinde gül açılır,
Engel elin sunar gezer. (Âşık Hasan, 16)*

-Zülûf, yel

*Suya gelmiş destisini doldurur,
Gören yiğitlerin benzin doldurur,
Yel estikçe zülûflerin kaldırır,
Ayrılır gerdandan bir yana çıkar. (Âşık Hasan, 8)*

3.1.2.3. Kaş, Göz:

-Göz, kahve fincanı

*Bugün Selbinaz'ı gördüm,
Aslı cinsi soydan güzel,
Fincan gibi ela gözler,
Kara kaşlar yaydan güzel. (Âşık Ali, 20)*

-Göz, ela renk

*Ala göze siyah sürme çekmeli,
Ağ parmağa altun zikar takmalı,
Ya yırtmalı ya ateşe yakmalı,
Sarı fistan yakışmıyor kız sana. (Âşık Ali, 25)*

*Kara gözlü nazlı yarım,
Gel yanıma gel yanıma,
Şu senin cilve yapışın,
Girer kanıma kanıma. (Âşık Ali, 43)*

-Göz lamba

*Soğuk yaylamızın suyu,
Elimizin güzel huyu,
Kılıç gibi kaşın yayı,
Lamba gibi göz Hatice. (Âşık Ali, 21)*

-Kaş, kılıç

*Soğuk yaylamızın suyu,
Elimizin güzel huyu,
Kılıç gibi kaşın yayı,
Lamba gibi göz Hatice. (Âşık Ali, 21)*

-Kaş, kalem

*Bu güzeli gören huriyi neyler,
İçlerinde aşkın kazanı kaynar,
Al yanak üstüne kalemler oynar,
Kağıttan ağ imiş yüzü Esme'nin. (Âşık Ali, 11)*

-Kaşın ve siyah renk

*Kaşlarının karaları,
Gül memenin araları,
Sinemdeki yaraları,
Elin ile sar Fatıma. (Âşık Hasan, 16)*

*Hayranım kara kaşına,
Altın savatlı dişine,
Yürü güzel düş peşime,
Gezek bizim oralar. (Kul Abdullah, 41)*

*Kaşlarının karaları,
Gül memenin araları,
Sinemdeki yaraları,
Elin ile sar Fatıma. (Âşık Hasan, 16)*

-Göz, Mısır hazinesi

*Bir güzele gönül düştü yanarım,
Temeli atılmış köşeye benzer,
Mısır'ın haznesin değer gözlerin,
Kara kirpiklerin meşeye benzer. (Âşık Hasan, 3)*

-Göz, naz

*Giyinir kuşanır gezer
Kaşların gözlerin süzer
Söyleyişin bağrım ezer
Can dayanmaz nazlarına. (Âşık Hasan, 31)*

-Göz, şahin

*Güzelde yoktur mahana,
Misli gelmemiş cihana,
Gözleri benzer şahana,
Cura değil bozuymuş. (Âşık Hacı, 25)*

3.1.2.4. Göğüs ve Yürüyüş:

-Göğüs, karpuz

*Aklyın hepsi bu mu?
Seni soran sürer demi,
Her birisi karpuz gibi,
Döşüne bak döşüne bak. (Âşık Ali, 2)*

-Göğüs, gül

*Güzeller nerden saçılmış,
Hepsi toruna seçilmiş,
Göğsünde yeni açılmış,
Gülü Dudu'nun Dudu'nun. (Âşık Ali, 14)*

-Göğüs, şeker ve kaymak

*Kul Abdulla'm söyler otlu,
Ortaboylu sıkınca etli,
Şekerden kaymaktan tatlı,
Kız göğsünün araları. (Kul Abdullah, 41)*

*Hiç mi yoktur kız imanın,
Geçiyor vakti zamanın,
Koynundaki çift memenin,
Birin bana ver Fatıma. (Âşık Hasan, 16)*

-Yürüyüş, gümüş bağlantısı

*Cemâlin dağların karı,
Yürüyüşü gümüşten duru,
Mevlâ'nın gökteki nuru,
On beş günlük aydan güzel. (Âşık Ali, 20)*

Bazı kelimelerde Türkiye Türkçesinden ayrılan ses hususiyetlerine rastlamaktayız: *yırak=ırak* (Kul Abdullah, 33), *ölürkene = ötürken* (Kul Abdullah, 2), *yavralmak = yalvarmak* (Kul Abdullah, 2), *güllerim = güllerim* (Kul Abdullah, 4), *sennen = seninle* (Kul Abdullah, 4), *telefin = telefini* (Âşık Hacı, 19), *örtüyünen = örtü ile* (Âşık Hacı, 22), *Urum eli = Rumeli* (Âşık Hasan, 27).

3.3.2. Üslûp

Ceylanlı âşıkları, her üslûp sahibi şair gibi sade Türkçenin en güzel örneklerini verirken halkın söz hazinesinden de faydalanmış; deyimlere bolca yer vermişlerdir: gülesi gelmek, fasık insan, kuyruğu diklemek, toza belenmek, yüreğine düğün kurmak.

Ceylanlı köyü âşıkları, anlamı daha güçlü kılmak, acıcılığı sağlamak ve ahenk yaratmak için ses ve kelime tekrarlarından sıkça yararlanmışlardır. Aşağıda örneğini verdiğimiz dörtlüklerde “*kaşına bak, kaşına bak*”, *gel deyî deyî*” ve “*Döne Döne*” tekrarlamalarını buna örnek olarak verebiliriz:

*Nene gerek yola çıkmak,
Âşığı günaha sıkamak,
Gözlerine sürme çekmek,
Kaşına bak kaşına bak. (Âşık Ali, 2)*

*Sabah seher vakti bir kuzu meler,
Âhiretin kokusu sinemi deler,
İşallah Allah'ım haberler salar,
Dıkl cennetime gel deyî deyî. (Kul Abdullah, 8)*

*Yerine getirdim Döne'm andını,
Yâd ellerden sitir eyle kendini,
Bırakma dostunu bu sevgilini,
Merhamet vicdanın bol **Döne Döne**. (Kul Abdulla,10)*

3.3.2.1. Atasözleri ve Deyimler:

Şairler gerek bilerek, gerekse bilmeyerek söz sanatlarına, atasözü ve vecize değerindeki söyleşilere de yer vermişlerdir. Bunları tablo halinde şu şekilde verebiliriz:

Güle karşı gelir bülbülün keyfi	Herkes sevdiği yerde mutlu olur.
Kaşları lamelif, gözleri ayın	Hilâl kaşlı iri gözlü
Fakiri kollamak zekat sayılır	Fakir olana yardım etmek (zekat vermek) İslâmın şartlarındanadır.
Cennetin kapısını cömertler açar	Cennet, fakirlere yardım eden kişilere daha yakındır.

Ceylanlı âşıkları, her üslûp sahibi şair gibi sade Türkçenin en güzel örneklerini verirken halkın söz hazinesinden de faydalanmış; deyimlere bolca yer vermişlerdir: gülesi gelmek, fasık insan, kuyruğu diklemek, toza belenmek, yüreğine düğün kurmak.

Ceylanlı köyü âşıklarının bulundukları yöre Karacaoğlan, Dadaloğlu ve Deliboran'ın²⁰ yaşadığı bölge olduğu için halktaki türkü söyleme aşkı sağlam temele dayanmaktadır. Yöredeki âşıklar, gördüğü her güzele türküler söylemiş; güzelliğini benzetme yoluyla övmüşlerdir. Sevgilinin güzelliğini anlatırken de bütün hatlarını ele almıştır. Bu hatlar içinde en fazla kullanılan kaş ve göz olmakla birlikte “*dudak, diş, saç, zülüf, boy, göğüs*” unsurlarına da değinilmiştir. Bunları şu şekilde örnekleyebiliriz:

²⁰ Öcal, Mehmet-Baran, Süleyman. (1991), İl İl Halk Müziğimiz ve Halk Oyunlarımız, Aydoğdu Yayınları, C. 1, s. 26.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKÜLERİN SINIFLANDIRILMASI, TÜR VE ŞEKİL İNCELEMESİ

4.1. TÜRKÜLERİN SINIFLANDIRILMASI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Seyfettin ve Sezai Asaf kardeşler, Maarif Vekaletince görevlendirilmeleri üzerine ilk defa 1925 yılında Güney Batı Anadolu’da yaptıkları derleme gezisinde 59 türkü derlemiştir. Söz konusu derlemeler, uzun havalar üzerinde yapılan ilk çalışmalardır.

Sadi Yaver Ataman, uzun havaların tonal ve yapı özelliklerini şu şekilde gruplandırmıştır.²¹

a. Kelime ritmine uymak suretiyle, okuyanın kendi zevkine bırakılmış, fakat belli tavır ve üslubuna uyarak çağrılan serbest ölçülü ağızlar.

b. Kuruluşu birinci tip gibi, fakat sonundaki müzik cümlesini asılı bırakarak of, oy, vah vay... gibi uzun veya kısa süren, yahut oy oy, vah vah, of of gibi tekrarlanan bağlantılarla katmalı olanlar.

c. Sesle veya çağı ile bağlantılı olanlar.

d. Yine aynı tipte, başta ortada kırık hava ile bağlantılı olanlar.

e. Bu tiplere uymayan, okuyanın keyfine tabi olmayan ağızlar.

Dr. İrene Markof, uzun havaların bölgelere göre dağılımını gösteren bir harita üzerinde çalışmakla birlikte türkülerini ezgi olarak ikiye ayırmaktadır.

A. Vokal Melodiler

a. Bölgesel isimlerle bağlı: Maya, Bozlak (Türkmen ve Afşar), Hoyrat, Barak, Yol Havası, Yayla Havası.

b. Etnik ve kabile isimleriyle bağlı: Türkmani, Varsağı, Afşar.

²¹ Ataman, Sadi Yaver.(1964), “*Halk Musikisinin Tonal Bünyesi ve Metrik Sistem*” İstanbul: Musiki Mecmuası, S. 199, s. 205-206.

- c. Ağıtlar: Ağıt, Mersiye.
- d. Aşıkların adlarıyla ilgili: Garip, Kerem, Emrah.
- e. İslamî-Tasavvufî Tarikatlara bağlı: Kalenderî.
- f. Divan Edebiyatından alınmış terimler: Divan, Müstezat, Semaî.

B. İstrumental Melodiler

a. Solo İstrumental: Köroğlu, Kerem, Gazel, Lavik, Karakoyun.

b. Vokal ve İstrumental için giriş (prelüd) ve ara saz (interlüd) melodileri: Ayak, Açış, Gezinti.²²

Ahmet Adnan Saygun, uzun havayı “konuşmayı yakından izleyen serbest tartılı türküler”²³ diye adlandırırken, Asaf kardeşler’’ usul ile çalınmaz ifadesini kullanmıştır.²⁴

Türküler, konularına, şekil özelliklerine, ezgilerine, temalarına göre tasnif edilebilirler. Ezgilerine göre türküler a) Kırık, b) Uzun havalar olmak üzere iki kola ayrılmaktadır. Ayrıca makamları ve ölçüleri bakımından da sınıflandırılmaktadır.

Cahit Öztelli, türkülerin kousunu iki büyük kola ayırmıştır.²⁵ Bu iki kolu da kendi içinde daha küçük parçalara bölümüştür:

- a. Ninniler, çocuk türküleri
- b. Doğa ve çoban türküleri
- c. Aşk türküleri
- d. Tören ve mevsim türküleri

²² Şenel, Süleyman. (1992), Türk Halk Musikisinde Uzun Hava Tanımları ve Bu Tanımlar Etrafında Ortaya Çıkan Problemler, Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992, s. 61.

²³ age., s. 62.

²⁴ Saygun, Adnan. (1966), Musiki Temel Bilgisi, İstanbul: MEB Yayınları, s. 134.

²⁵ Öztelli, Cahit. (1972), Evlerinin Önü, İstanbul: Hürriyet Yayınları, s. 15.

- e. İş ve esnaf türküleri
- f. Derebeyi, eşkiya, cinayet türküleri
- g. Kahramanlık türküleri
- h. Ağıtlar (ölüm türküleri)
- ı. Güldürü türküleri
- j. Oyunumsu (dramatik) türküler
- k. Oyun (dans) türküleri

Mehmet Özbek türküleri konularına göre şöyle tasnif etmiştir:²⁶

- a. Lirik türküler
- b. Satirik türküler
- c. Olay türküleri
- d. İş ve meslek türküleri
- e. Pastoral türküler
- f. Didaktik türküler
- g. Oyun türküleri

Perteve Naili Boratav’a göre türküler, içeriklerine göre yani ana konularına göre bölünmelidir.²⁷ Bu duruma göre “A” bölümünü belirleyen, türkülerin konuları; “B” bölümünü belirleyen de kullandıkları yerler, gördükleri vazifeler, ya da söylenmelerini şartlandıran vesilelerdir.

“A” bölümünü şu çeşitlenmeleri gösterir:

1. Lirik Türküler (Ninniler, Aşk, gurbet, hapishane türküleri, ağıtlar ve çeşitli başkaca duyguluk konular üzerine türküler)
2. Taşlama, yergi ve güldürü türküleri

²⁶ Özbek, Mehmet. (1972), Folklor ve Türkülerimiz, Ötüken Neşriyat, İst., s. 15.

²⁷ Boratav, Perteve Naili (1988), 100 Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yayınevi, İstanbul, s. 5.

3. Anlatı türküleri (Efsane konulu türküler, bölgelere ya da bireylere özgü konuları olan türküler ve tarihlik konuları olan türküler)

“B” bölümünün çeşitlenmeleri

4. İş türküleri

5. Tören türküleri (Bayram, düğün türküleri, dinilik, mezheplik törenlere değin türküler ve Ağıt döneminde söylenen türküler)

6. Oyun ve dans türküleri (Çocuk oyunlarında ve büyüklerin oyunlarında söylenenler)

4.1.1. Ceylanlı köyü Türkülerinin Tasnifi

Konularına Göre,

- a. Aşk ve sevdâ türküleri
- b. Güzelleme/Övgü (Peygambere, millete, muhtelif şahsiyetlere, güzellere, köy ve yöredeki tanınmış şahsiyetlere övgü)
- c. Dinî konulu türküler
- d. Hasret ve Gurbet Türküleri
- e. Ağıtlar
- f. Taşlama
- g. İntizâr Türküleri
- h. Dilek ve İstek Türküleri
- ı. Vatan
- i. Tabiat
- j. Öğüt
- k. Fakirlik
- l. İhtiyarlık
- m. Ölüm

- n. Atışma ve İmtihan
- o. Karşılıklı Türküler
- ö. Ağıtlar
- p. Karşılıklı türküler
- r. Dilek türküleri

B. Şekil Yapısına Göre

- a. Kafiye şemasına göre
- b. Kafiye türüne göre
- c. Veznine göre

4.2. CEYLANLI YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN KONULARINA GÖRE İNCELENMESİ

Türküler konularına veya türlerine göre incelenirken ortaya çıkış sebepleri ile birlikte verilmiştir.

4.2.1. Aşk/Sevda Türküleri

Aşk, sevinç, keder, hasret duygularının çok yoğun bir şekilde anlatıldığı türkülerdir.

Aşk türküleri, aşk duygularını, sevgiliye kavuşmayı ve ayrılığı anlatan türkülerdir. Derlemesini yapmış olduğum dört âşığın türküleri herkesi duygulandıracak nitelikte olup, gönül denilen muammanın en çapraşık meseleleri işlenmiştir. Samimiyet, karşılıklı sevgi, fedakarlık ve sabır açık bir şekilde sergilenmiştir:

*Kara gözlüm benden haberin olsun,
Gayetten perişan hallarım benim.
Fırsat geldi geçti döşüm döğerim,
Ellere kaptırdım güllerim benim. (Kul Abdullah, 4)*

*Evim odalarım döşeme halı,
Gücenme sevdiğim delisin deli,
El sözüne uyma Allah'ın kulu,
Hep münaфіk olmuş ellerim benim. (Kul Abdullah, 4)*

*Nasıl ayrılalım ellerimizden,
Besledim büyüttüm nazlı yar kaldı,
Esirgeyin kalan ellerden yaddan,
Kavlimiz bir idi sözlü yâr kaldı. (Âşık Hacı, 13)*

*Şahin gibi yar karşımda dönerek,
Bülbül gibi daldan dala konarak,
O yâr benden daha fazla yanarak,
Ciğeri ateşli sözlü yâr kaldı. (Âşık Hacı, 13)*

*Nere gitsem kurtulamam,
Usandım elinden gönül.
Gittikçe derdim artıyor,
Dost gelse yolundan gönül. (Âşık Hasan, 19)*

*Yüksek yuvada yatarsın,
Dostun bağında ötersin,
Her güzele can atarsın,
Korkman mı ölümden gönül. (Âşık Hasan, 19)*

*Suna boylum yalvarıyorum,
Verse seni felek bana,
Günde yalvarıyorum Hakk'a,
Kabul olsa dilek bana. (Âşık Ali, 4)*

*Duramıyorum az görmeden,
İrengim kalmaz hurmadan,
Gözlerindeki sürmeden,
Az bir parça gerek bana. (Âşık Ali, 4)*

Ceylanlı köyü âşıklarının yaşadıkları muhit, âşıkların birbirini görüp konuşmasına müsait değildir. Ma'sûka, âşığa tarlada çalışırken, pınarbaşında, veya evinin önünü süpürürken görünür. Bu yerlere de konuşma imkânı olmasa da halk arasında "kavuşma, görüşme veya kavil yeri" denilir.

Âşık Hacı, görüşme yerlerinden birinde sevgiliye şöyle seslenmektedir:

*Yanına gelişim yâr deyî sanma,
Ben küskünüm sende bana küstün yar,
Ben seninim diye gülme yüzüme,
Yeni bildim beni öldürmek kastın yar.* (Âşık Hacı, 23)

*Yüzünü görüşüm gülesim geldi,
Beri bakıp güldürmüyön ne fayda,
Baka baka gözlerime su indi,
Sen kaşını kaldırmıyon ne fayda.* (Âşık Hacı, 9)

Âşıklar, gezip gördüğü yerlerin güzellerine de türkü söylemişlerdir.

*Budaklı'da bir güzele uğradım,
Eylen de burada kal dedi gönül,
Melek miydi huri miydi bilmedim,
Utanma aslını sor dedi gönül.* (Âşık Hacı, 11)

*Adilhan'da bir güzele uğradım,
İçlerinden biri bana el etti.
Gelin miydi kız mıydı bilmedim,
Hemen gönül yanağına bel etti.* (Âşık Hacı, 8)

*Hey ağalar gurbet elde,
Güzel sevmek kutlu iş imiş.
Ben bana dertli diyordum,
Elin çoğu dertli imiş.* (Âşık Hacı, 12)

*Taşoluk'ta bir güzele uğradım,
Sandım gül oturmuş yüzün üstüne.
Yakıyor beni de cilvesi nazi,
Ciğerimi serdi közün üstüne.* (Kul Abdullah, 31)

*Payas ellerinde bir güzel gördüm,
İnci mi mercan mı dişi Fidan'ın.
Ağ göğsünde gonca güllerin açılmış,
Belirsiz baharı kışı Fidan'ın.* (Kul Abdullah, 14)

Âşıklar, türkülerinde sevgiliye aşırı derecede bağlanmış gibi görünmelerine rağmen samimi değillerdir. Âşık Hacı, köyden askere giderken,

*Nasıl ayrılalım ellerinizden,
Besledim büyüttüm nazlı yâr kaldı.
Esirgeyin kalan ellerden yaddan,
Kavlimiz bir idi sözlü yâr kaldı. (Âşık Hacı, 13)*

mısralarını söylemiş olmasına rağmen, gitmiş olduğu Gelibolu'da bir güzel görünce köyde bıraktığı sevgiliyi unutmuştur:

*Yitirmiştim burda buldum gülümü,
Bağlı idi şâd etiniz dilimi,
Terkeyledim vatnımı elimi,
Deli gönül Adilhan'ı el etti. (Âşık Hacı, 8)*

Adilhan'da askerlik bitimi Saâdet adında bir kızla imam nikahı yapmış, altı ay evli kaldıktan sonra memleketinde bıraktığı sevgili aklına gelmiştir:

*Yardan mı ayrıldın ötüp gidersin?
Benim de yârimi görün turnalar
Bir mektup yazayım sılaya doğru
Götürün o yâre verin turnalar. (Âşık Hacı, 20)*

Altı ay sonunda Saâdet'e bile haber vermeden Adilhan'ı terketmiş ve memleketine gelmiştir. Bulunduğu yörenin ve zamanın özelliğinden dolayı bir süre eşkiyalık yapmış; eşkiyalıktan sonra bulunduğu yörede bir kızla evlenmiştir. Bu evlilikten sonra aklına, Adilhan'da bıraktığı imam nikahlı eşi Saâdet gelmiş ve yaptıklarına pişman olmuştur. Pişmanlık duygusunu şu mısralardan anlamaktayız:

*Gül yüzlü Saâdet'im aklıma düştü,
Gönül kalk gidelim Urum eline.
Ne sebep ayrıldım o nazlı yârden,
Hayır umdum bir kahpenin dölüne. (Âşık Hacı, 26)*

Diğer âşıklar, Âşık Hacı gibi bulunduğu yörenin dışına pek çıkmamış, kendi yöresinin güzellerine âşık olmuşlardır. Sevdığı güzele türküler söylemiş olmalarına rağmen bunların da aşkları kısa sürmüştür. Kul Abdullah, âşık olduğu kızı Payas’a kaçırmış ; Payas’ta yakalandıktan sonra üç veya dört gün tutuklu kalmıştır. Serbest kaldıktan hemen sonra Payas’ta dolaşırken gördüğü bir güzele şu mısraları söylemiştir:

*Güzellik alınına Hak’tan yazılmış,
Görüncek dizimin bağı çözülmüş,
Beşibirlik kaçır kaçır dizilmiş,
Görünmez takımdan döşü Fidan’ın.* (Kul Abdullah, 14)

Yukarıda verilmiş olan misâllerle birlikte şu numaralı şiirler aşk şiirleridir:

Kul Abdullah	4., 12., 14., 18., 19., 28., 31., 34., 38., 39. ve 41. türküler.
Âşık Hacı	7., 8., 13., 22., 23. ve 28. türküler.
Âşık Hasan	5., 8., 10., 18., 19., 23., 32., 33. ve 35. türküler.
Âşık Ali	4., 19., 32., 42. ve 43. türküler.

4.2.2. Güzelleme/Övgü

Tabiat güzelliklerini anlatmak ya da kadın, at gibi sevilen varlıkları övmek için yazılan şiirlerdir. Ceylanlı köyü âşıklarında güzellemelere sıkça rastlanır. “Peygambere, millete, muhtelif şahsiyetlere, güzellere, bulundukları yörede yaşayan insanlara” yapılan övgüler oldukça fazladır. Bunları şu şekilde tasnif edebiliriz:

4.2.2.1. Peygambere Övgü: Ceylanlı köyünde namaz kılmayan yoktur. Köye gelen kişinin makamı her ne olursa olsun, namaz kılmıyorsa pek itibar görmez. Köy halkı belli bir yaştan sonra, hacca gitmek için para biriktirir. Birbiriyle konuşurken

İslamî ölçüde hareket etmeye dıkat ederler. Ağızlarından Allah ve Muhammed sözleri eksik olmaz:

*Allah'ım bize ver iman,
Vermezsen halimiz yaman,
Başında bir bölük duman,
Gölge oldu Muhammed'in.* (Kul Abdullah, 25)

4.2.2.2. Millete Övgü: Köyde yaşayan halk Türktür ve Türklükten gurur duymaktadır. Onlara göre Türk milleti için ölmek şereftir. Hamasetin en güzel örneklerinden biri olan şu mısralar düşüncelerimizi doğrulamaktadır:

*Türkiyemiz her diyara baş oldu,
Kafir düşman ara yerde şaş oldu,
Kumandan Mustafa Kemal baş oldu,
Büyük bir devlete erdi bu Türkler.* (Âşık Hacı, 21)

4.2.2.3. Muhtelif Şahsiyetlere Övgü: Ceylanlı köyü âşıklarının şiirlerinde övgüye sıkça rastlanılmaktadır. Övgüsü yapılan kişiler içerisinde beyler ve bürokratları görmekteyiz. Köy halkı umumiyetle fakir olduğu ve azda olsa işlerinin görülebilmesi için bey ve bürokratlara isteklerini övgü dolu şiirlerle anlatmaktadır:

*Avcunuza düştüm Durdu Ağazadeler,
Bu yıl bir hal geldi başa efendim,
Ta evvelden beri methiniz belli,
Çukurda birsiniz yaşa efendim.* (Âşık Ali, 17)

*Sürünerek geldim haki bayına
Duydum bir iş düşmüş başa Mahmut Bey
Her nere gidersen hükmün varolsun
Hükmeyle gökteki kuşa Mahmut Bey.* (Âşık Hacı, 14)

4.2.2.4. Güzellere Övgü: Âşıkların yaşadıkları dönemlerde beyler, âşıkları yanına çağırıp kendi kızlarına şiirler söyletir ve bunun karşılığı para veya altın verir; âşıklar da geçimini bu parayla sağlarmış. Birgün bir köy ağası veya zengini, Âşık Ali'yi yanına çağırır. Ali'ye “*Benim üç kızım var, bunlara bir övgü söyle,*” der. Âşık Ali de irticalen şu mısraları söyler:

*Güzelce 'de üç güzel var,
Ortancası biri melek.
Üçü birbirinden güzel,
Hepisi de huri melek. (Âşık Ali, 27)*

Âşıkların gezip dolaştığı yörelerin güzellere söylemiş olduğu övgüyü de şu mısralarda görmekteyiz:

*Çerçili 'de bir güzele uğradım,
Yeryüzünde bir yaratmış Yaradan.
Kaşalar lamelif, gözleri ayın,
Mâh cemalin nur yaratmış Yaradan. (Âşık Hacı, 27)*

*Kiprikler benzer meşeye,
Şan koyacak dört köşeye,
Ya bir Bey'e ya Paşa'ya,
Bir yükseğe varsın Nayle. (Âşık Ali, 30)*

*İki güzel gördüm zülüfü burma,
Biri güzel ördek birisi turna,
Dudak şam fıstığı dilleri hurma,
Ağzındaki inci mercan, diş değil. (Âşık Hacı, 5)*

*Bir güzel övdüler Hassa kolunda,
Bulunmaz irengi bahçe gülünde,
Doldursa badesi taşı elinde,
Hicaplı sevdiğim içmez dediler. (Âşık Hasan, 9)*

*Size bir güzelin methin eyleyim,
Daha bir tomurcuk gül Döne Döne.
Kadir Mevlâ'm seni övmüş yaratmış,
Sen de kıymetini bil Döne Döne. (Kul Abdullah, 10)*

4.2.2.5. Yöredeki Şahsiyetlere Övgü: Köy halkı, yaşlı kişilere her zaman saygısını göstermiş, sözünü dinlemişlerdir. Küçükler, büyüklerine karşı yapmış olduğu hataları telafi etmek için hemen özür diler ve ellerinden öperler:

*Bağışla suçumu alayım kadan,
Kötülük etmemiş hiç atan deden,
Bir adam kan etse suçun affeden,
Var mı senin gibi can Memiş Emmi. (Âşık Ali, 28)*

Yiğit olanlar her zaman köyde itibar gördüklerinden âşıkların türkülerine de konu olmuş, devamlı yüceltilmişlerdir. Ceylanlı köyü yakınlarında bulunan Eğribucak Köyünün erkekleri, yigitlikleriyle tanındığı için Âşık Ali şu mısralarda onları övmüştür:

*Size derim Eğribucak uşağı,
Hatay'a dağıldı ününüz sizin.
Maraş sokakları taaccub kaldı,
Maraş'a yayıldı ününüz sizin. (Âşık Ali, 33)*

Diğer bir şiirinde ise şöyle seslenmiştir:

*Size derim size Eğribucak uşağı
Çekmez sizin gibi koçak dağlılar
Kadir Mevlâ'm sizi şirin yaratmış
Muhabbet şerbetin için dağlar. (Âşık Ali, 9)*

Yukarıda anlatılanlara ek olarak şu dörtlükleri örnek olarak veremebiliriz:

*Payas ellerinde bir güzel gördüm,
İnci mi mercan mı dişi Fidan'ın,
Ak göğsünde gonca güller açılmış,
Belirsiz baharı kışı Fidan'ın.*

*Güzellik alnına Hak'tan yazılmış,
Görüncek dizimin bağı çözülmüş,
Beşi birlik kaçar kaçar dizilmiş,
Görünmez takımdan düşü Fidan'ın. (Kul Abdullah, 14)*

*Her işlerin cilve nazdır,
Seni ruşen eden yazdır,
Birinin kaftanı bozdur,
Biri hakik sarı bülbül. (Âşık Hacı, 3)*

*Hakikat gördüm kızını,
Doğruyumuş sözün dezzе,
Gayet dilin tatlıymış,
Güleçiymiş yüzün dezzе.*

*Kızlarıyın yerin tutmuş,
Yerlerinde bir gül bitmiş,
Perçemi zülüfe katmış,
Az küçücük kuzun dezzе. (Âşık Ali, 13)*

*Hey ağalar neden bilmem,
Güleç olur yüzü kızın,
On ikide cilvelenir,
Sürmelenir gözü kızın.*

*On üçünde çeker biçer,
Zülüf tarar gerdan açar,
Hatırı canlara geçer,
Geçgel olur sözü kızın. (Âşık Hasan, 25)*

Derlemede bulunan diğer güzellmeler şu numaralar altında verilmiştir:

Kul Abdullah	10. ve 14. türküler.
Âşık Hacı	3., 4., 5., 11., 16., 21., 25., ve 28. türküler.
Âşık Hasan	3., 4., 14., 15., 16., ve 31. türküler.
Âşık Ali	2., 7., 8., 9., 10., 11., 18., 20., 21 22., 25., 26., 27., 28., 30., 31., 33., 34. ve 40. türküler.

4.2.3. Hasret ve Gurbet Türküleri

Hem gurbette olanların hem de onları sılada bekleyenlerin dilinden söylenmiş olan türkülerdir. Âşıklar arasında en fazla gurbette bulunan Âşık Hacı'dır. Diğer âşıklar köy dışına pek fazla çıkmamışlardır.

*Bir mektup gönderdim o İncedil'e,
Yörü git mektubum sen güle güle,
Benden selam söyle o ülüzegele,
Götürmesin seni yeller mektubum.*

*Buradan giderkene boş gitme götür,
Çay kahve içirir sayardım hatır,
Ordan dönüşünde bir bandın getir,
Dinlesin aşiret eller mektubum. (Kul Abdullah, 24)*

*Gül yüzlü Saadet'im aklıma düştü
Gönül kalk gidelim Urum eline
Ne sebep ayrıldım o nazlı yardan
Hayır umdum bir kahpenin dölüne*

*İskeleden binek şimendifere,
Adana kelebek Pozantı dere,
Gönül havalandı şu nazlı yâre,
İntizâr ederim dostun yoluna. (Âşık Hacı, 26)*

*Garip derler gurbet elde yatana
Bülbül derler bahçelerde ötene
Kadir Mevla'm bizi gönder vatana
Yol versin başları Gavur Dağı'nın. (Âşık Hasan, 17)*

*Şükür mektubunu aldım bir deste
Selâm söyle asteğmene hem üste
Yanına gidicim ceblerim hasta
Cüzdanımda azgın yaralarım var. (Âşık Ali, 36)*

Ceylanlı köyü âşıklarının gurbete giden çocuklarına duyduğu hasreti türkülerine sıkça rastlamaktayız.

Yörenin dağ eteğinde bulunması itibariyle zirâat yapılamamaktadır. Bu sebeple diğer aileler genç yaştaki çocuklarını yurtdışına çalışmak için göndermektedir. Gönderilen yerler ise umumiyetle Suudi Arabistan'dır.

Kul Abdullah da kendi oğlunu Suudi Arabistan'a göndermiştir. Oğlu ile uzun süre görüşemediği için, oğluna şu mısraları göndermiştir:

*Bizim ellerimiz bahçeli bağlı
Ayrılık elinden ciğerim dağlı
Cümlemizin umudu oraya bağlı
Cennet olsun oğlum yerin Mustafa. (Kul Abdullah, 26)*

Âşık Ali ise suç işleyip hapishaneye düştüğünde ailesine duyduğu hasreti şu mısralarda anlatmaktadır:

*Âşık Ali'm der ki bu kara günü
Sürdüğümüz devran nic'oldu hani
Ahabblar yarenler unuttu beni
Anamın ciğerin dağla var kağıt. (Âşık Ali, 37)*

Ceylanlı köyü âşıklarında askerlik gurbet değildir. Askere giden evlat, Sultan Hamit'in ocağına gitmiştir. Askere gitmeyen kimseyi köy halkı hoş görmez. Askere giderken korkulan tek şey, parasızlıktan dolayı askerî eğitim yerine yetişememektir:

*Oğlum duydum İstanbul'a varmışsın
Uçaksavar taburuna ermişsin
Sultan Hamit dede yurdun görmüşsün
Oğlum ondan öte daha nelerim var. (Âşık Ali, 36)*

Âşık Hacı'da hasret, gurbette iken sevgiliyedir. Bulunduğu her yerde sevgiliye hasretini anlatmıştır. Ceylanlı köyünden ayrılırken köyde bıraktığı sevgiliye ayrılık türkülerini söylemiştir. Bununla birlikte Gelibolu'da evlendiği Saâdet'in yanından ayrılp Ceylanlı köyüne gittiğinde Saâdet'e duyduğu hasreti dile getirmiştir:

*Âşık Hacı'm der de sorarsam sılan,
Vilayetim Halep kazamız Belan,
İlimiz Reyhanlı yaylamız Alan,
Obamız Ceylanlı sorun turnalar. (Âşık Hacı, 20)*

Ceylanlı köyüne geldiğinde köy, Âşık Hacı'ya gurbet gelmiştir:

*Felek gene beni gurbete attı,
Hasretlik ciğerime kar etti,
Konya Eskişehir Bilecik hattı,
Seyretmeli Sapanca'nın gölüne. (Âşık Hacı, 26)*

Âşık Hasan'ın hasreti ise ovanın ve Gavur Dağları'nın güzelliğinedir:

*Devran dönmüş ben gideli,
Aşireti terkedeli,
Kuşları elvan sedalı,
Ötüşecek zaman şimdi. (Âşık Hasan, 27)*

Derlemede bulunan diğer “hasret ve gurbet” türküleri şu numaralar altında verilmiştir:

Kul Abdullah	1., 24. ve 26. türküler.
Âşık Hacı	12., 20. ve 27. türküler.
Âşık Hasan	17., 27. ve 29. türküler
Âşık Ali	1., 36., 37. ve 38. türküler.

4.2.4. Vatan: Her yörede olduğu gibi, Ceylanlı köyü de evlatlarını, Kurtuluş Savaşı sırasında askere göndermiş, mücadele esnasında birçok şehit vermiştir. Halk vatani, kutsal bir kavram bildiğinden, evlatlarını da canı gönülden vatani savunacaklarına inanmaktadır.

Seferberlik ilan edildiğinde, Âşık Hasan ve akranları bu vatan için mücadeleye hazır bir durumda beklemektedirler:

*Çıkan alayın başına,
Kılıç kuşanın peşine,
Müşir karışmaz işine,
Emrettiğin zaman Bey'im. (Âşık Hasan, 4)*

Kul Abdullah, Ceylanlı köyünün 18 yıl Fransızların tahakkümü altında kaldığını ve bundan atalarının eziyet çektiğini anlatır. Önceleri, bölgede Ermenilerin çok olması ve Fransızları da arkalarına alması sonucu cefa çektikleri bilinmektedir. Anlatılan bu olayı Âşık Hasan, şu mısralarla dile getirmektedir:

*Şol mazarat başı kafir Ermeni,
Büyük fesat alma yoktur dermanı,
Al-i Osman Padişah verme fermanı,
Düşmanlar sevindi güldü bu sene. (Âşık Hasan, 7)*

Âşık Hasan, vatan için şehit olanlara da şiirler söylemiştir. Yemen'de şehit düşen Arif'e yazmış olduğu şiir, bugün Ceylanlı köyünde hâlâ söylenmektedir:

*Şu Yemen'den mektup gelmiş,
Dedilerki Arif ölmüş,
Pederine ayan olmuş
Kara kuru döşlü Arif. (Âşık Hasan, 2)*

4.2.5. Ağıtlar: Ölüm ve çeşitli felaketlerde halkımızın üzüntüsünü dile getiren türkülerdir.

*Mehmet Köse ölmüş derler,
Duydunuz mu aşiret eller,
Bu senin gittiğin yollar,
Cümle âlemin yolu gardaş.*

*Üç sene çektin bu derdi,
Bıraktın gittin bu yurdu,
Hem Arabı hem Kürdü,
Hep Allah'ın kulu gardaş. (Kul Abdullah, 15)*

*Yeter felek yeter çektiğim mihnet,
Beni mi görüyon daima felek,
Korkarım beni de yere vurucun,
Yanaşıp duruyon kıyıma felek.*

*Bütün günüm cefayınan geçirdin,
Hele bunda cib dadını geçirdin,
Ele şeker şerbet ayran içirdin,
Beni doyurmdın suyuma felek. (Âşık Hacı, 10)*

Diğer ağıtlar şu numaralar altında verilmiştir:

Kul Abdullah	15., 20., 29., 33., 35. ve 37. türküler.
Âşık Hacı	9., 10. ve 17. türküler.
Âşık Hasan	1., 2. ve 28. türküler.
Âşık Ali	----

4.2.6. Taşlama ve İntizar Türküleri

Bu gruba kişiyi veya toplumu kınayan türküler girer. Ceylanlı köyü âşıklarında taşlamalara sıkça rastlanır.

*Çifte çifte arsa verdin âleme,
Beni hasırcıya yaptın uleme,
Yazma deyi söylemişsin kaleme,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.*

*Ben seni severdim yürekten candan,
Babanı mı öldürdüm ne isten benden,
Yollarda sorgu var sorarlar senden,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim. (Kul Abdullah, 16)*

*Sen misin erbabı kömür yakmanın?
Bunun bir vakti olur sırasıynan,
Böyle bir sana 'at daha bulunmaz,
Ararsan çamlığın sırasıynan.*

*Durmadın enginde uca gidersin,
Gündüzü de koydun gece gidersin,
Şimdi zengin olur hacca gidersin,
Bir ocak kömürün parasıynan. (Âşık Hacı, 26)*

Diğer “taşlamalar” şu numralar altında verilmiştir:

Kul Abdullah	16., 23., 29. ve 32. türküler.
Âşık Hacı	19. ve 26. türküler.
Âşık Hasan	11., 21., 22. ve 24. türküler.
Âşık Ali	3., 5., 6., 29., 35. ve 39. türküler.

4.2.7. Dinî Konulu Türküler

Ceylanlı köyünde İslâmın şartlarına çocuk yaştan itibaren uyulmaya başlanır. Köyde namaz kılmayan kişilere pek fazla itibar edilmez. Yapılacak her türlü haksızlığın hesabını, Münkir ve Nekir meleklerine verileceğini düşünerek hareket ederler:

*Her adam zenginlik ister,
Paranın gıdasın ister,
Münkir Nekir cevap ister,
Sorunca sualin bize. (Âşık Hasan, 6)*

Âşık Hacı ve Kul Abdullah, hacca gittiklerinde hacı olduklarına sevinmiş ve bütün günahlarının affolunması için Allah’a dua etmişlerdir. Her iki âşığın da son istekleri hacca gitmek olduğundan yol yorgunluğunu unutarak hac yolunda şu mısraları söylemişlerdir:

*İşte geldik el uzattık ipine
Yazdır ümit cennet kapına
Bir ümit üzere geldik kapına
Dediler cennete girdin ağlama. (Âşık Hacı, 1)*

*Sayılmaz bir hacet kapına geldik
Sevindik Allah'ım şad olduk güldük
Allah'ım beytine yüzünü sürdük
Ne var rahmetin sal bizim için. (Kul Abdullah, 5)*

Âşıklar, namaz kıldıkları ve bundan fayda gördükleri için kendi çocuklarına da namaz kılmayı öğütlemişlerdir. Kul Abdullah, namaz kılmayan oğluna şöyle seslenmektedir:

*Sabah erken çıkarım evden
Dağı taşı gezer gelirim avdan
Oğlum sen babanı düşürdün tavadan
N'olur şu namazın kılsana oğlum. (Kul Abdullah, 27)*

Âhiret korkusu Kul Abdullah'ta çok belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Cennete girebilmek için Allah'a şu mısralarda dua etmektedir:

*Datlı olur cennet hurması,
Silinir gözünün sürmesi,
Ölürkene can vermesi,
Cümle işten zor Allah'ım. (Kul Abdullah, 2)*

*Ben bu dünyadan usandım,
Cennetime gönder beni.
Şaşık yollara gidersem,
Geri çevir dönder beni.*

*Sıratın köprüsü ince,
Yürek titrer görünce,
Cennetin gülleri gonca,
Bülbül eyle kondur beni. (Kul Abdullah, 3)*

*Sabah seher vakti bir kuzu meler,
Ahiretin korkusu sinemi deler,
İşallah Allah'ım haberler salar,
Dıkul cennetime gel deyi deyi. (Kul Abdullah, 8)*

*Kadir Mevlâ'm sağalt kalan yaramız,
Lokman'ın lokmanı sen değil misin,
Bir gün dedin yeri göğü yarattın,
Direksiz durduran sen değil misin?*

*Sen iyisin iyilerden iyiden,
Halketti şu âlemi yaratan,
El yetmez boy yetmez derin kuyudan.
Yusuf'u çıkaran sen değil misin? (Âşık Hacı, 18)*

Kul Abdullah, namaz kılmayanlara, nefsinin peşine düşenlere, kötü insanlara, oruç yiyenlere, yaptıklarının ahirette tet tek hesabının sorulacağını söylemektedir:

*Hele beynamazlık o kadar kötü,
Ne farzını kılar ne de sünneti,
Onlar mahşer günü arar cenneti,
Cenneti bulması efendim. (Kul Abdullah, 11)*

Dini konulu diğer türküler aşağıda numaralandırılmıştır.

Kul Abdullah	2., 3., 5., 7., 8., 11., 20., 21., 25. ve 27. türküler.
Âşık Hacı	1. ve 18. türküler.
Âşık Hasan	6. türkü.
Âşık Ali	----

4.2.8. Dilek ve İstek Türküleri

4.2.8.1. İstek

4.2.8.1.1. Muhtelif Şahsiyetlerden İstek: Çevrede bulunan tanınmış kişilerden, bürokratlardan veya zengin kişilerden birşeyler istemek maksadıyla söylenmiş olan türkülerdir.

Ceylanlı köyü âşıkları fakir kişiler olduklarından dertlerini, ekonomik yönden durumu iyi olanlara türkü söyleyerek anlatmış ve bunun karşılığı olarak onlardan yardım görmüştür:

*Senin yüreklerin yuka,
Yoksullara ver sadaka,
Gece gündüz yalvar Hakk'a,
Sevgili Hacı Duran'ım.*

*Beyti dolandırdı beni,
Unutmam o tatlı günü,
Demir Polat gibi dini,
Sevgili Hacı Duran'ım. (Kul Abdullah, 17)*

*Sürünerek geldim haki bayına,
Duydum bir iş düşmüş başa Mahmut Bey.
Her nere gidersen hükmün varolsun,
Hükmeyle gökteki kuşa Mahmut Bey.*

*Her sabah daranda meclis kurulur,
Efendim gününden devran sürülür,
Emreylesen her iş görülür,
Sözlerin geçiyor taş Mahmut Bey. (Âşık Hacı, 14)*

*Canımı yoluna feda eylerim,
Kurtarsana beni bu davadan efendim.
Ne gündüzüm gündüz ne gecem gece,
Halleri perişan yârdan efendim.*

*Güleçtir yüzlerin ay gibi parlar,
Gelmez mi elinden böylesi karlar,
Eyle bir iyilik yattığın yerler,
Deryaya gark olun nurdan efendim. (Âşık Hasan, 13)*

*Sana bir arzum var Hüseyin Efendi,
Lütfen bu işimi bitir efendim.
Mevlâ'm seni her muraza yetirsin,
Beni de muraza yetir efendim.*

*Şereflisin cümle âlem yanında,
Atan, deden incimesin sininde,
Yarın mahşer günü Hak divanında,
Altın köşk üstüne otur efendim. (Âşık Ali, 15)*

*Emrettiniz geldim hapishaneye,
Çok incitmen beni n'olur Beylerim.
Aslınız nesliniz kökünüz belli,
Şükür merhameti bilir Beylerim. (Âşık Ali, 7)*

*Sana bir arzum var Hüseyin Efendi,
Lütfen bu işimi bitir efendim.
Mevlâ'm seni her muraza yetirsin,
Beni de muraza yetir efendim. (Âşık Ali, 15)*

*Benden selam söyle Hoca Efendiye,
İntizâr eyleme bizlere Hocam.
Garip elde namazımı kılarım,
Ben dua eylerim sizlere Hocam. (Âşık Ali, 22)*

*Reşat Bey'im sana bir dileğim var,
Bize doğru uzat kollarınızı.
Ben bu işten zarar ziyan görüyüm,
Ben size anlattım hallerimizi. (Kul Abdullah, 40)*

Ceylanlı köyü âşıklarının 1850 yıllarda hayat standardı fakir olduğu belirtilmektedir. Kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ağalara beylere ve devlet dairelerinde sözsahibi olan kişilere, şiirler söyleyerek onların gönlünü hoş tutar ve karşılığında para veya iş alırlar. Bununla birlikte 1939 yılından itibaren Hatay'ın milletvekilleri ve senatörlerinin yanına gidip köyün problemleriyle de ilgilenmişlerdir. Âşık Ali de eski senatörlerden Mustafa Deliveli'nin yanına giderek köyün durumunu şu mısralarda anlatmıştır:

*Köyümüz Ceylanlı derdimiz çoktur,
Ancak derdimize sen olun doktor,
Bize çap verdiniz suyumuz yoktur,
Çektiğimiz ah-ı zâr deyi geldim. (Âşık Ali, 12)*

4.2.8.1.2. Kız İsteme: Ceylanlı köyünde kadın erkek ilişkileri son derece katı olup haremlik selamlık esaslara dayanmaktadır. Köyde dinlediğimiz yaşlı ihtiyarlar, kız ve erkeğin sebepsiz yere konuşsalar bile cezalandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu cezalandırma biçiminin kurşunlanmaya kadar götürüldüğü ifade edilmektedir. Bu ilişkilerin bazı dönemlerde yumuşadığı ancak beraberinde bir kısım problemleri ortaya çıkardığı bilinmektedir. Nitekim 1900’lü yıllarda, kadın-erkek münasebetlerinin edep ve ahlaka uymayacak ölçülere ulaştığı da ifade edilmektedir.

Türkülerde derlediğimiz âşıklar 1900’lü yıllarda yaşadıkları için evlenme isteklerini hem âşık olduğu kızlara, hem de kızın ailesine rahatça söylemişlerdir. Âşık Hacı isteğini şu mısralarda belirtir:

*Şu kızlardan birisin
Versen bana n’olur dezze
Eğer insafa gelirsen
Bu işimiz olur dezze. (Âşık Hacı, 6)*

Kul Abdullah, Âşık Hacı’yı kız istemek için gönderirken şu mısraları söyler:

*Çok selam söyle Suna’ma
Da’vet et kendin hanama
Git de yalvar kaynanama
Süpürge olurum yollarına. (Kul Abdullah, 43)*

Yine Kul Abdullah, Âşık Ali’den bir başka kız istemekte ve Âşık Ali’ye şu mısraları söylemektedir:

*Ali'm bir bayan isterim,
Bunu bana bitirmen mi?
Selam salsam ben o dostu,
Selamımı götürmen mi. (Kul Abdullah, 36)*

Âşık Ali'nin söylemiş olduğu dizelerde Ceylanlı köyünün düğün âdetlerini görmekteyiz:

*Çifte toy düğün kurdular,
Milletin gönlin gördüler,
Ağır çeyizler verdiler,
Kiliminen halıyan. (Âşık Ali, 41)*

4.2.8.2. Dilek: Âşık Hacı, ayağının kırılmasından dolayı iş yapamaz haldedir. Erken iyileşmesi için Allah'a dua etmektedir. Zirâ iyileştiğinde evin ihtiyaçlarını karşılayacaktır. Mısralarında çeşitli mucizeleri anlatarak Allah'tan medet ummaktadır:

*Kadir Mevlâ'm sağalt kalan yaramız,
Lokman'ın lokman'ı sen değil misin?
Bir gün, dedin yeri göğü yarattın,
Direksiz durduran sen değil misin. (Âşık Hacı, 18)*

*Yerleri gökleri yaratan Allah,
Herkes murazına ermeyi ister.
Zalim hasretlik kar etti cana,
Garipler sılasın görmeyi ister. (Âşık Hasan, 24)*

*Suna boylum yalvarıyom,
Verse seni felek bana.
Günde yalvarıyom Hakk'a,
Kabul olsa dilek bana. (Âşık Ali, 4)*

Diğer dilek ve istek türküleri, tabloda numaralarıyla birlikte verilmiştir:

Kul Abdullah	6., 17., 30., 36. ve 40. türküler.
Âşık Hacı	14., 15. ve 18. türküler.
Âşık Hasan	4., 13. ve 24. türküler.
Âşık Ali	4., 6., 7., 12., 15., 16., 17., 22., 23., 24. ve 29. türküler.

4.2.9. Doğal Afet

Akdeniz ikliminin bütün özelliklerini taşıyan Ceylanlı köyünde kış ayları sert geçmez. Çoğunlukla kar yağsa bile kısa zamanda erir. Köyün yaşlı kişileri 1906 (H. 1326) yılında yağmış olan karı bugün bile anlatılmaktadır. Âşık Hasan, köy halkı tarafından Arabistan olarak söylenen Amik Ovası'na yağan kardan en fazla zarar gören kişilerden biridir. Görmüş olduğu zararı şu mısralardan anlamaktayız:

*Hep tüketti mallarının malını,
Ne yığını sattı ne de kılını,
Kırdı bütün fukaranın malını,
Çok vakit doğrulmaz bel Arabistan. (Âşık Hasan, 1)*

*Karlar yağa yağa boyları aştı,
Asi canavarlar hep eve düştü,
Nice hayvanların damarı geçti,
Gayet yanhış geldi yıl Arabistan. (Âşık Hasan, 1)*

4.2.10. Fakirlik:

Âşıklar, yaşadığı dönem itibarıyla fakir ailelerdendirler. Hasta olduklarında doktora verecek paraları yoktur. Kul Abdullah, kendisini şehre götüren minibüs şoförüne bile ücreti türkü söyleyerek ödemektedir.

Doktora muayene olmaya giden Kul Abdullah, para ödeyemeyecek durumda olduğu için, şu mısraları söyler:

*Zenginin devesi çölde yayılır
Ünün şanın her tarafa duyulur
Fakiri kollamak zekat sayılır
İster bil ister bilme dokturum. (Kul Abdullah, 9)*

4.2.1.1. Öğüt

Ceylanlı aşıkları, zengin olan fakat kimseye faydası olmayan kişilere öğüt vermişlerdir. Bu öğüt içinde önemli olan, ahiretin yollarını şahıslara anlatmaktır. Kul Abdullah’a göre ahiretin yolu, kibirlenmemek, kimsenin kalbini kırmamak ve kötü söz söylememektir:

*İndir Ali'm gönlünü indir,
Gönlün havalanmış önüne kondur,
Öğüt nasihat eyle kalmasın candır,
Ahiretin yollarını bellet kendine. (Kul Abdullah, 21)*

Haram yemek, köy halkı tarafından çok büyük günah olarak görülür. Günah işleyen kişiye köy halkı tarafından Hak yoluna gidilmesi gerektiği anlatılır. Köy halkı zengin olan şahısların da fakirlere sadaka vermesini ister. Vermeyenleri ise ayıplar:

*Benim yüreklerim yuka,
Yoksullara ver sadaka,
Gece gündüz yalvar Hakk’a,
Sevgili Hacı Duran’ım. (Kul Abdullah, 17)*

*Heç bunu yapar mı ahiretin bilen,
Heç geri gelir mi bu kadar ölen,
Üstüne basarsan sokmaz mı yılan,
Rahat duranı sokmaz Kürtoğlu. (Kul Abdullah, 23)*

Âşık Ali, kendini fazla beğenen ve malının zekatını vermeyen köy muhtarına hacca gitmesini tavsiye etmektedir. Köy muhtarı Âşık Ali’ye göre bu kadar mal ve mülkü, milletvekillerini ve

senatörleri arkasına alarak kazanmıştır. Köy muhtarından fakir ve fukaraya yardım istemesini şu mısralardan anlamaktayız:

*Danışmaya hocalara varsana,
El bağlayıp divanına dursana,
Vasiyetin sağlığında versene,
Sakin fukaraya acı Muhtar'ım.* (Âşık Ali, 29)

Âşık Hasan, köy halkının dolandırıcılardan sakınmasını ve daha dikkatli olmasını öğütler:

*Şu oğlana yazık oldu,
Bakmaz oldu işe Halil.
Bir yalancı dolandırmış,
Emeklerin boşa Halil.* (Âşık Hasan, 21)

Yine Âşık Hasan, fakir olduğunu etrafa duyuran Âşık Hacı'ya öğüt verir. Âşık Hacı'nın hem fakir olduğunu hem de saza ve çalgıya (eğlenceye) çok hevesli olduğunu söyler ve şu öğütü verir:

*Âşık Hasan burada durmuş,
Neçe aç karın doyurmuş,
Çalgıyı haram buyurmuş,
Heves etme saza Hacı'm.* (Âşık Hasan, 20)

Âşık Hacı, sevdiği kişiye yaptığı işten dolayı pişman olacağını, evlendikten sonra da bu evliliğin hayır getirmeyeceğini söyleyerek öğüt verir:

*Öğüt verdim hatun kişi
Sahilde olmaz yayla kuşu
Sennen bir çift hece taşı
Bile safsın anan şirin.* (Âşık Ali, 35)

4.2.12. Ölüm

Âşıklara göre, her insan yaptığıının cezasını da mükafatını da diğer dünyada alır. İyilik yapmışsa 70 huri verilir; namaz kılmamış ve kötülük yapmışsa cehennemde yapılır:

*Azma diye hocam bana darılır,
Mahşer günü binbir hesap sorulur,
Bir kişiye yetmiş huri verilir,
O makamı bulmak biraz zoru var. (Kul Abdullah, 33)*

Âşıklar, sevdiği bir kişinin ölümünü ağıtla da anlatmışlardır:

*Baksana benim halime,
Kör duman çöktü yoluma,
Ne mutlu böyle ölüme,
Karıymış cennet kuşuna. (Kul Abdullah, 37)*

*Bir elma aldım elmadan,
Hemen ağlattın gülmeden,
Güvey gelin olmadan,
Tez buldun ölümü Döne'm. (Âşık Hacı, 17)*

4.2.13. Sitem

Kul Abdullah, kendine ev yapmak için arsa istediği köy muhtarından arsayı alamayınca yergide bulunmuştur. Yergilerinde, köy muhtarının üç defa arsa dağıttığını ve her defasında da kendisine vermediğini söyler. Köy muhtarının “*Acaba bana bir kını mı var?*” diye düşünerek şu mısraları söylemiştir:

*Ben seni severdim yürekten candan,
Babanı mı öldürdüm ne isten benden,
Yollarda sorgu var sorarlar senden,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim. (Kul Abdullah, 16)*

Yaşlı olduğu için kasabadan getirmiş olduğu eşyaları taşıyamayan Kul Abdullah, eşyalarını köye getirebilmesi için komşusundan yük hayvanı ister. Vakkas adlı komşusu, yük hayvanını vermeyince şu mısraları söyler:

*Çok yarvaldım yükletmedin yükünü
Nasıl ödeşicin komşu hakkımı
Ben insan belledim eşşek bokunu
Dökülüp gidiyor yollara Vakkas. (Kul Abdullah, 32)*

Yine ilçenin kaymakamlarından medet uman Âşık Ali, umduğunu bulamayınca şu mısralarda intizârını açıkça belirtmiştir:

*Ey sevgili Kaymakam 'ım,
Bana ne iş açtın Bey'im,
Yoksa beni unuttun mu?
Gaflete mi düştün Bey'im. (Âşık Ali, 6)*

Âşık Hacı, diğer bir şiirinde Mevlâ'ya intizârını şöyle anlatmaktadır:

*Bana dert getirdin ellere mıraz,
Kadir Mevlâ'm ancak bana mı garaz,
Ustaydık deyi laf attık biraz,
Kimseye bir laf atamaz oldum. (Âşık Hacı, 17)*

*Hiç tükenmez senin lütfun keremin,
Yıramaz başımdan derdin veremin,
Yoksa beni söyletmek mi meramin,
Bilmiyom hevesin neyime felek. (Âşık Hacı, 10)*

Âşık Ali, fitne ve fesata düşmüş olan insanlardan şikayetçidir. Araya bu fitne ve fesatı sokan kişiler, Âşık Ali ile Çirkin Ağa'nın arasını açmış; Çirkin Ağa da âşığın isteklerini vermemiştir. Bunun üzerine Âşık Ali, derdini köyün hocasına anlatmıştır:

*Çirkin Ağa ile beni çattılar,
Birkaç kahpe dölü fesat kattılar,
Koyu yoğurt iken ayran yaptılar,
Yayıklara koyup yaydılar beni. (Âşık Ali, 5)*

Kul Abdullah, yalancı ve hırsızlara şu mısralarda intizârını belirtmiştir:

*Aldıcağın sattığından pahalı,
Gayattan perişan fakirin halı,
Ölü satılır mı Allah'ın kulu,
Sattığın söylenir diller içinde. (Kul Abdullah, 20)*

Âşık Ali, âşık olduğu köyün güzelinden çok cefa çektiğini söylemektedir.

*Sevda derler yara aman dedirir,
Zehir olsa ekmek ile yedirir,
O sözünü duyan itler kudurur,
Yeter kalan etticeğin kız bana. (Âşık Ali, 3)*

4.2.14. Karşılıklı Türküler

İki kişinin karşılıklı olarak belli bir konu üzerinde söylediği türkülerdir. Genellikle eğlenceli ve hafif konulu bu türkülere halk hikayelerinde sıkça rastlanılmaktadır.

Köy âşıkları, âşıklar şenliğine katılmadıkları gibi, usta çırac ilişkisi içinde de yetişmemiştir. Atışmaları kendi hayallerinde canlandırdıkları muhtelif kişilerle olmaktadır. Âşık Hacı, sevgili ve şıh ile; Kul Abdullah Âşık Mehmet ile hayali olarak atışmaktadır. Bu atışmaların cevabı bazen olmamaktadır. Kendisini dinî bakımdan iyi yetiştiren Kul Abdullah, karşısındaki kişiye türkü söyleyerek sormuş olduğu sorunun cevabı yoktur.

*Türlü çiçek gelir arı burnunda,
Peygamberlik yazılıydı alnında,
İbadet yapardı balık karnında,
Kimdi üstadım bilin mi bunu? (Kul Abdullah, 6)*

Ceylanlı köyü âşıklarından Kul Abdullah ve Âşık Hacı'da karşılıklı atışma şeklinde söyledikleri türküler şunlardır:²⁸

²⁸ Verdiğimiz bu örnekler aslında âşık karşılaşmalarına benzememektedir. Zaten Ceylanlı köyünde çok güçlü bir âşıklık geleneği olduğunu düşünmüyoruz. Kaynak

Kul Abdullah *Allah'ın buyruğu namaz
Kılmazsa olur beynamaz
Gelinlerim donum yumaz
Ben yudurum kızlarıma*

Âşık Hacı *Güzellere şirin gelir sözlerim
Sizi gördüm tutmaz oldu dizlerim
Çoktan beri esir idi gözlerim
İki güzel rastgeldi gözüme*

Kul Abdullah *Gel dersen hemen gelirim
Belki enişten olurum
İstersen oğlum olurum
Müşteriyim kızlarına*

Ceylanlı köyünde, âşıklık geleneğini sürdüren diğer şehirlerdeki gibi karşılıklı atışmaları tam olarak görememekteyiz. Bu da derlemesini yaptığımız köyde köyde geleneğin bittiğini göstermektedir.

Diğer karşılıklı türküler:

Kul Abdullah	44. türkü.
Âşık Hacı	29., 30., 31. ve 32. türküler.

4.1.15. Yaşlılık

Ceylanlı halkının gençlikleri de, yaşlılıkları da aynı yörede geçer. Şehirle bağlantısı ticaret dışında yok gibidir. Bu sebeple Kırkhan'da, Ceylanlı köyü ahalisine “*Dağlı*” denilmektedir.

Köy âşıkları, hayatlarının büyük bölümünü köyde geçirdiklerinden ve yaşlılıklarında yapacak işleri olmadığından geçen günlerin bitmemesinden şikayetçidirler. Yine âşıklar, gençliklerinin sefasını sürmediklerinden de yakınmaktadırlar:

kişiler sözlü olarak bu şiirleri karşılaşma adı altında verince eklemek durumunda kaldık.

*Şu yalan dünyada candan usandım,
Kadir Mevlâ'm hayır getir sonunu.
Gelip geçmez kara günden usandım.
Süremedim şu gençliğin çağını. (Âşık Hasan, 34)*

Kul Abdullah, ihtiyarlık çağlarında kasabadan getirmiş olduğu eşyaları, eve kadar taşıyamayacağını anlayınca köy minibüsü kullanan Osman adlı şoförden, eşyaları eve kadar götürmesini ister. Fakat bu isteği sonuçsuz kalınca yardım yapanın cennete gideceğini, yapmayanın da cehennemde yacağını söyler:

*Gençlik vatti olsa etmem minneti,
İhtiyarlık gardaş gayetten kötü,
Kazanmak istersen sen o cenneti,
Melhem sürmelisin yaraya Osman. (Kul Abdullah, 29)*

4.3. TÜRKÜLERİN YAPISAL İNCELEMESİ

Türkünün şekil yapısı nasıl olursa olsun, önemli olan ezgisidir. Çünkü, müzik cümlesi, bazı türkülerde şekli zorlamaktadır.

*Bir fendinen geldi geçti peh peh peh
Kiziroğlu Mustafa Bey hey hey hey
Hışmı dağı deldi geçti.²⁹*

Yukarıdaki türkü mısralarında görüldüğü gibi “*peh peh peh*” ve “*hey hey hey*” gibi sözler şiirin şeklini değiştirmektedir. Bununla birlikte “*aney, of, aman, tama, aslanım, bre...*” gibi sözler uzun havalarda sıkça gördüğümüz ve şiirin şeklini değiştiren sözlerdir. Ancak uzun havaların cinsini belirlemede, söz konusu nidalar önemlidir.

Divan, Kayabaşı, Maya, Çukurova, Garip, Kerem, Müstezat, Aydos, Eğin, Türkmani vb. türkülerde farklı nidalar kullanılır. Derlemesini yapmış olduğumuz Ceylanlı yöresindeki türküler

²⁹ Elçin, Şükrü. (1993), Halk Edebiyatına Giriş, Ankara: Akçağ, s. 203.

bentleri dört mısralı olan türkülerdir. Bu türküleri kafiye ve vezin olarak inceleyeceğiz:

4.3.1. Kafiye Şemasına Göre

Ceylanlı yöresi türkülerinin kafiye dizilişi koşma şeklindedir.

4.3.1.1. Dizilişi “*abcb, dddb*” Serbest Kafiye Şeklinde Olanlar:

Kul Abdullah	4., 7., 10., 11., 13., 14., 18., 19., 22., 31., 32., 33., 35., 36., 37., 38., 40., 41., 42. ve 43. türküler.
Âşık Hacı	1., 3., 4., 5., 6., 7., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28. türküler.
Âşık Hasan	1., 2., 3., 4., 5., 6., 8., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 30., 31., 32. ve 33. türküler.
Âşık Ali	1., 2., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 20., 21., 22., 23., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 34., 35., 37., 38., 39., 40., 41., 42. ve 43. türküler.

*Benim kardeş bu sahadan göç etti,-a
Yüreğimde gizli gizli sırrı var,-b
Hakk'a teslim oldu Kadir Gecesi,-c
Umarım ki o cennette yeri var,-b*

*Yârdan mı ayrıldın ötüp gidersin,-a
Benim de yarımı görün turnalar.-b
Bir mektup yazayım sılaya doğru,-c
Götürür o yare verin turnalar.-b*

*Ötüp gider klavuzlar seçilmiş,-d
Siyah zülfün mâh yüzüne saçılmış,-d
Girin dost bağına neler açılmış, d
Tomurcuk güllerin derin turnalar.-b (Âşık Hacı, 20)*

*Kadir Mevla'm ađ yarınan kavlimiz,-a
Bizi güle güle bayrama çıkar.-b
Giyinmiş kuşanmış bir kara gözlü,-c
Sallanır karşımda seyrana çıkar.-b*

*Suya gelmiş destisin doldurur,-d
Gören yiğitlerin benzini soldurur,-d
Yel estikçe zülüflerin kaldırır,-d
Ayrılır gerdandan bir yana çıkar.-b (Âşık Hasan, 8)*

*Suna boylum darılıyon,-a
Sana neler dedim dilber.-b
Ben sözüm geri aldım,-c
Ceplerime koydum dilber.-b*

*Biz hanedan oğluyuduk,-d
Hem bahçeli bağlıydık,-d
Evvel eski köylüyüdük,-d
Şimdi işim yudum dilber.-b (Âşık Ali, 10)*

4.3.1.2. Dizilişi “aaab, cccb” Düz Kafiye Şeklinde Olanlar:

Kul Abdullah	5., 6., 8., 12., 15., 16., 17., 20., 21., 23., 24., 25., 26., 28., 29., 30., 31., 39., 42. ve 44. türküler.
Âşık Hacı	----
Âşık Hasan	7., 9. ve 29. türküler.
Âşık Ali	19., 25. ve 36. türküler.

*Babam gelmiş iskan kurmuş buraya,-a
Sehap olmuş ücelere dereye,-a
Bahçe dikti bal yaptırdı arıya,-a
Bu haberi sana vermeye geldim.-b*

Üç sefer olarak arsa dağıttım,-c
Üçünde de beni dışarı yittin,-c
Bilmem gazez mi ettin yoksam unuttun,-c
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.-b (Kul Abdullah, 16)

Dünyada muradım yiyip içmeye,-a
Arap ata binip konup göçmeye,-a
Nan nimet yedirip oda açmaya,-a
Yaren yoldaş için hale yerginem.-b

Bir oda yaptırsam hep mermer taşlı,-c
Badeler içirsem zerfi gümüşlü,-c
Bir bahçe diktirsem türlü yemişli,-c
Şakır bülbülleri güle yerginem.-b (Âşık Hasan, 29)

4.3.1.3. Dizilişi “abab, cccb” Çapraz Kafiye Şeklinde Olanlar:

Kul Abdullah	3. türkü
Âşık Hacı	2., 8., 9. ve 11. türküler.
Âşık Hasan	34. ve 35. türküler.
Âşık Ali	31. türkü.

Nice vefasız can için,-a
Can verdim yollarına ben.-b
Dostu görmediğim zaman,-a
Bakardım mallarına ben.-b

Anası yola gelmiyor,-c
Sunası halden bilmiyor,-c
Zahar perdeden almıyor,-c
Tokandım tellerine ben.- b (Âşık Hacı, 2)

4.3.1.4. İlk Dörtlüğü “aaba” Mani Şeklinde Olanlar:

Kul Abdullah	1. ve 2. türküler.
Âşık Hacı	25. türkü.
Âşık Hasan	----
Âşık Ali	3. türkü.

Gül Ahmet'im Gül Ahmet'im,-a
Yamacıma gel Ahmet'im,-a
Biraz muhabbet yapalım.-b
Ben söyleyim çal Ahmet'im.-a

Gençlikte gezdim süsünen,-c
Şimdi gezerim yasınan,-c
Elvan sedalı sesinen,-c
Bir bant doldur sal Ahmet'im. a (Kul Abdullah,1)

4.3.2. Kafiye Türüne Göre

Kafiye, şiirde ahengi ve anlam zenginliğini sağlamak için, dizelerin başında, ortasında veya sonunda, esas alınan belli seslerle tesis edilen ses benzerliğidir.³⁰ Ceylanlı âşıkları, türkülerinde müzikaliteyi sağlamak için bazı hatalar dışında, kafiye gereken önemi vermişlerdir. Eğitim görmediklerinden kafiye zayıf derecede kullanmışlardır. Âşık şiirinde beş çeşit kafiye vardır. Bunlar: Çeyrek, yarım, tam, zengin ve cinaslı kafiye.³¹ İncelemesini yaptığımız âşıklar, bu beş kafiye içinde en fazla yarım kafiye kullanmıştır. Yarım kafiye sıkça görüldüğü şiirlerinde tam, zengin ve kafiye içerisinde yer alan tunç kafiye de görmek mümkündür. Birçok kitapta, tunç kafiye her ne kadar zengin kafiye içinde yer alması gerektiği söylense de bu kafiye türünün tam kafiye içerisinde yer alması gerektiğini düşünmekteyim.

³⁰ Kaya, Doğan. (2014), Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü, III. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 429.

³¹ Kaya, Doğan. (2014), age., s. 429.

4.3.2.1. Çeyrek Kafiye: Çıkakları birbirine yakın olan seslerle meydana getirilen kafiyedir. Bunlar aynı ses olmamakla beraber çıkakları birbirine yakın olan seslerle yapılmış olan kafiyelere, maalesef bugüne kadar isim verilememiştir. Bunlar, “ç-ş”, “n-l-r”, “ğ-v”, “p-t”... gibi sesler olup, önceleri ya kafiye olarak görülmemiş, ya da yarım kafiye olarak düşünülmüştür. Halbuki bu sesler yarım kafiyeden daha zayıf olduğu için “çeyrek kafiye” olarak adlandırılabilir.³²

Her dört âşık da birbirine yakın olan seslerden kafiye yapmaya çalışmıştır. Biz bunlara çeyrek kafiye diyoruz. Âşıkların türkülerinde şu örnekler verilebilir:

*Dibini göremen bu kuyu derin,
Sağ olsaydı darılırdı pederin,
Seni başkanlığa şikayet ederim,
Şeytan sokulmasın araya Osman.* (Kul Abdullah, 19)

Türkülerde bazen de rediflerde bu ses benzerliğine rastlamaktayız. Yukarıdaki türküde “derin” kelimesi isim kökenlidir ve ek almamıştır. Daha sonra gelen “*peder-in*” kelimesi ve ondan sonra gelen “*eder-im*” kelimesi ile kafiye oluşturulmak istenmiştir. “*m,n*” benzerliğini redife dahil edersek, “*derin*” kelimesi karşımıza çıkmaktadır. Bu da âşığın kafiye ve redif yönünden çok iyi olmadığı düşüncesini akla getirmektedir. Bu dörtlükte kafiyeyi bulmak mümkün değildir. Sadece âşık “*er*” sesleriyle tam kafiye, “*in,im*” sesleri ile de redif yapmaya çalışmıştır diyebiliriz.

*Kızlar toplanıp geliyor,
Biri yüzüme bakıyor,
Sonra gene el alıyor,
Versen birin n'olur dezze.* (Âşık Hacı, 6)

Bu dörtlükte “*l - k*” seslerini çeyrek kafiye; “*-iyor*” seslerini de redif olarak alabiliriz.

³² age., s. 429.

*Şekerinen kaymak yerler,
Durmayıp söylüyor diller,
Bana Âşık Hacı derler,
Hatır gönül bilir dezze. (Âşık Hacı, 6)*

Yukarıdaki dörtlükte “r - l” sesiyle çeyrek kafiye yapılmıştır.

*Yılda gelir düğün bayram,
El yer içer eyler seyran,
Yoksullara bir tas ayrıan,
Veremezler ölüne için. (Âşık Hasan, 22)*

“m - n” sesi;

*Mevlâ'm nasip etsin böyle işleri,
Cennette giymeli altın taçları,
Dolanı dolanı altın taçları,
Her kadim başına konsun efendim. (Âşık Ali, 12)*

“ç - ş” sesi ile çeyrek kafiye yapılmıştır.

4.3.2.2. Tam Kafiye: Ses benzerliği iki sese dayanıyorsa tam, ikiden fazla ise zengin kafiye yapılmıştır. “ng”, “nç”, “rk” örneğinde olduğu gibi iki sessiz kelime veya “â” sesi gibi inceltme bulunan sesler tam kafiye olarak değerlendirilir. Âşıklar, bazı şiirlerinde tam ve zengin kafiye yapılmıştır:

*Ne var bize nasibeyle cenneti,
Sen halk ettin içindeki ziyeti,
Yalvarıyom sana edem mihneti,
Merhamet vicdanın bol deyi deyi. (Kul Abdullah, 8)*

Yukarıdaki dörtlükte “cennet, ziyet ve mihnet” kelimelerinde bulunan “-et” sesleri, tam kafiye “-i” sesi ise rediftir.

4.3.2.3. Zengin Kafiye: En az üç ses benzerliği olan kafiye türlerine denir. Birbirine benzeyen seslerin sıralanışında herhangi bir kural yoktur. Benzer ses sayısı üçü geçince uyumda

zenginleşme derecesi artmaktadır. Bir ünlü ve bir ünsüz harften oluştuğu halde ünlü harfin üzerinde uzatma işareti varsa bu kafiyeler de zengin kafiye sayılır. Çünkü üzerinde uzatma işareti bulunan “â, û, î” sesleri iki kısa ses kabul edilir. Ceylanlı aşıklarında zengin kafiye örnekleri şunlardır:

*Ya hurisin yada melek,
Seni bana verse felek,
İsmim Ali labım Kulak,
Güle benzer adım dilber.* (Âşık Ali, 10)

“lek” zengin kafiye;

*Dertler dermanın arar,
Bu sevdana kem söz yarar,
Avratlar anından yırar,
Varmaz Fatma Eşe Halil.* (Âşık Hasan, 21)

“arar” kelimelerinde hem zengin, hem de tunç kafiye bulunmaktadır.

4.3.2.4. Yarım Kafiye: İster ünlü, ister ünsüz, tek ses benzerliğine dayanan kafiye. Kafiyesi yarım olan türkülerden bazıları:

*Şu Yemen'den mektup gelmiş,
Dedilerki Arif ölmüş,
Pederine ayan olmuş,
Kara kuru döşlü Arif.* (Âşık Hasan, 2)

“gel, öl, ol” seslerinde “l” sesi yarım kafiye; “miş/-muş/-miş” eki ise rediftir.

*Ben ne ederim dar mezara varınca,
Ödüm patlar saptırmayı görünce,
Münker Nekir sualini sorunca,
Kılç çıkarmalı cellat kendine.* (Kul Abdullah, 21)

“var, gör, sor” seslerinde “r” sesi yarım kafiye; “-ınca” eki ise rediftir.

*Çıkan alayın başına
Kılıç kuşanın peşine
Müşir karışmaz işine
Emrettiğin zaman beyim. (Âşık Ali , 6)*

“baş, peş, iş” seslerinde “ş” sesi yarım kafiye; “-ına” eki rediftir.

Âşık Hasan ve Âşık Hacı’nın, türkülerinde tunç kafiyeye rastlamaktayız:

*Melek iken hışmeyleyip şaşırın,
Aşkın dalgaların boydan aşırın,
Hasta edip tenine kurtlar düşüren,
Eyyüb’ü sağaltan sen değilmisin. (Âşık Hacı, 18)*

“şaşırın” ve “aşırın” kelimelerinde tunç kafiye vardır.

4.3.3. Hece Sayısı/Vezin ve Duraklarına Göre Türküler

-Hece Sayısı 11’li (6+5 veya 4+4+3) Olanlar:

Kul Abdullah	4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 13., 14., 16., 19., 20., 21., 22., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 34., 38., 39., 40., ve 42. türküler.
Âşık Hacı	1., 5., 8., 10., 11., 13., 14., 15., 16., 18., 20., 21., 22., 23., 24. ve 27. türküler.
Âşık Hasan	1., 3., 5., 7., 8., 9., 11., 12., 13., 14., 17., 23., 26., 29., 30., 34. ve 35. türküler.
Âşık Ali	1., 3., 5., 7., 8., 11., 12., 15., 16., 17., 18., 22., 23., 24., 25., 28., 29., 31., 33., 36., 37., 38. ve 40. türküler.

*Gö-züm has-ta-lan-dı / ya-nı-na gel-dim, (6+5)
Fa-ki-rim üs-tü-me / gel-me dok-to-rum, (6+5)
Ço-cuk çöm-lek hay-lot / der-di çe-ke-rim, (6+5)
Ma-ya-na pa-ra-sın / al-ma dok-to-rum. (6+5)(Kul Abdullah, 9)*

Na-sıl ay-rı-la-yım / el-le-ri-miz-den, (6+5)
Bes-le-dim bü-yüt-tüm / naz-lı yar kal-dı, (6+5)
E-sir-ge-sin gay-ri / bi-zi Ya-ra-dan, (6+5)
Kav-li-miz bir i-di / söz-lü yâr ka-ldı. (6+5) (Âşık Hacı, 13)

Bir di-lek di-ler-sen / ka-dir Mev-lâ'dan, (6+5)
Â-şık-lar pi-ri-nin / aş-kın-dan is-te, (6+5)
Bu dün-ya-da / yâr sev-mek-se / mu-ra-dın, (4+4+3)
Gör be-nim ya-re-mi / aş-kın-dan is-te. (6+5) (Âşık Hasan, 23)

-Hece Sayısı 8'li (5+3 veya 4+4) Olanlar:

Kul Abdullah	1., 2., 15., 16., 17., 18., 25., 35., 36., 37., 41., 43. ve 44. türküler.
Âşık Hacı	2., 3., 4., 6., 7., 12., 19., 24., 28., 30., ve 32. türküler ve karşılaşmalar.
Âşık Hasan	2., 4., 6., 15., 16., 18., 19., 20., 21., 22., 25., 27., 28., 31., 32. ve 33. türküler.
Âşık Ali	2., 4., 6., 10., 13., 14., 19., 20., 21., 26., 27., 30., 32., 34., 35., 39., 41. ve 43. türküler.

Yi-ne as-ker / top-la-nı-yor, (4+4)
Him-met sen-den / am-an Bey-im, (4+4)
Ya-kış-maz sen-in / şa-nı-na, (4+4)
Güt-sem tü-men / tü-men Be-yim. (4+4) (Âşık Hasan, 4)

Mah-sus gör-me-ye / ben gel-dim, (5+3)
Şu çu-kur-da / bir-sin Nay-le, (4+4)
Ben söy-le-rim / met-hi-ni-zi, (4+4)
El-ler gel-sin / gör-sün Na yle. (4+4) (Âşık Ali, 30)

4.3.4. Ayaklar: İslâm Ansiklopedisinde “*ayak*” Halk şiirinde kafiye karşılığı olarak kullanılan bir terimdir. Halk şiirinde kafiye, bazı yönleriyle divan şiirindeki kafiyeden ayrılır. Divan şiirinde ise kafiye sayılmayan sesler halk şiirinde ayak kabul edilmektedir.

Burada kafiyei meydana getiren kelimelerin cinsine, yapısına, seslerin ince veya kalın oluşuna bakılmaz. Mısra sonlarında son sesin aynı ya da benzer olması, ayaklar arasında kulağa hoş gelen hafif bir ses benzerliği bulunması bile halk şairi için yeterlidir: “Geldim-aldım”, “başım-gördüm” gibi.³³

Saz şairlerinin deyişme ve karşılaşmalarda kullandıkları “kapanık ayak” denilen bir kafiye çeşidi daha vardır. Bunda ayak yapılacak sözün bütün dilde sayısı dörtten fazla olmayan ve tam kafiye teşkil eden kelimeler arasından seçilmesine dikkat edilir. Bahisli deyişmelerde rakibi mat etmek için dar ayağa başvurulduğu halde kapanık ayak tercih edilmez. Çünkü aslında dört tane olan bu kelimelerden ikisini birinci kişi kullanınca son ikisini de rakibi olan ikinci kişi söyler. Geleneğe göre en az üç hâne olması gereken bir deyişin tamamlanması için birinci kişi ayak olacak veya ayak düşecek beşinci kelimeyi kendisi de bulamaz. “Ayıldım”, “yayıldım”, “sayıldım” ve “bayıldım” kelimeleriyle yapılacak kafiye, kapanık ayak için örnek olabilir.³⁴

Doğan Kaya “Âşık Şiirinde Ayakla ilgili Problemler” makalesinde bu konuyu çok güzel açıklamıştır. Kaya “*ayak*” kavramını açıklarken “*Âşık şiirinde genellikle ilk dörtlüğün ikinci dizesinde başlatılan bütün dörtlüklerin son dizelerinde yarım, tam, zengin hatta cinaslı kafiyelerle vücuda getirilen yahut dizenin tamamında aynen tekrarlanan sözlerle oluşturulan ve dörtlüklerin mihengi durumunda olan kafiye*”³⁵ denildiğini” anlatmıştır. Ayak mısrasında kafiyeli söz, çoğunlukla “*kafiye+redif*” şeklinde mısranın herhangi bir yerinde görülür. Nadiren de olsa mısra sonunda redif olmadan sadece kafiyenin bulunduğu örnekler de yok değildir.³⁶ Ceylanlı âşıklarından birkaç örnek vermek gerekirse:

³³ İslam Ansiklopedisi, C.4, s. 192.

³⁴ age., s. 192.

³⁵ Kaya, Doğan. (1999), “*Halk Şiirinde Ayak ile İlgili Problemler*”, Türklük Bilimi Araştırmaları, Sayı 8, Sivas, s.4.

³⁶ age., s.4.

*Dinliyon mu sözümüzü,
Kan ağlattı gözümüzü,
Gel denişek özümüzü,
Canı cana kat sevdiğim.*

*Büyük kız kalır mı bekar,
Her görmeye beni yakar,
Gonca gülden tatlı kokar,
Lavantaya bat sevdiğim.*

Dörtlüklerin son dizelerinde “bat, sat” kelimelerinde bulunan “-at” sesi yarım ayak olup aynı zaman da da döner ayak şeklindedir, diyebiliriz.

*Niçin geri döndermiyon yönünü,
Yakma ateşlere nazik canını,
Nic’ettin sevdiğim eski donunu,
Sarı fistan yakışmıyor kız sana.*

*Ne güzel yaratmış seni Yaradan,
Görmedim birkaç ay geçti aradan,
Bir fistan giymişsin sarı haradan,
Sarı fistan yakışmıyor kız sana.*

Yukarıdaki dizelerde bulunan ise nakarat tam veya tek ayak şeklindedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÂŞIKLAR VE HAYATLARI

5.1. KUL ABDULLAH(1900-?)³⁷

Abdullah Kulak, 1700 yıllarında Suriye sınırları dahilinde olan “Münbiç” köyünden gelen bir Türkmen ailesinin ferdidir. 1900 yılında Ceylanlı köyünde doğmuştur.

Çocukluğunda, bulunduğu köyde okul olmadığı için okuyamayan ve babası Köse Osman’ın yanında çiftçilik yapan Abdullah Kulak, gençliğini de yine bu köyde geçirmiştir. Köy ve civarında av hayvanları çok olduğu için gençliğini avcılık ve bahçe işleriyle uğraşarak geçiren âşık, yine o dönemlerde âşık olduğu bir güzeli Payas’a kaçırmış, fakat şikayet üzerine dört gün hapis yatmıştır. Hapisten çıktıktan sonra kaçırdığı kızı unutarak, Payas’ta gördüğü bir güzele âşık olmuş ve irticalen şu mısraları söylemiştir:

*Payas’ta bir güzel gördüm,
Sevilecek sıraları,
Bir ateş düştü yanyor,
Şu gönlümün çıraları.*

Gam ve tasadan uzak olan Âşık, ilk evlendiği eşinin ölümü üzerine ikinci defa evlenir. İkinci eşinden Durdu Mehmet adını verdikleri bir oğlu olur. Oğlu halen Suudi Arabistan’da işçi olarak çalışmakta ve ailesine para göndermektedir.

İkinci eşi de öldükten sonra türkülerini yakın köylere ve ilçelere de duyuran Abdullah Kulak’ın sesi de güzel olduğu için yakın çevreden hasta olanlar bile âşığın yanına gelip iyileşmek için türkülerini dinlemişlerdir.

Yaşadığı bölge, Fransız hakimiyeti içinde on sekiz yıl kaldığı için çok eziyet çekmiş ve Arapların da Fransızları arkasına alarak

³⁷ Kul Abdullah ile görüştüğümde 94 yaşında idi ve artık konuşamayacak duruma gelmişti. Haftada üç gün yanına gider ve halini hatırını sorardım. Aşağıda anlatılanlar Abdullah Kulak (Kul Abdullah)’ın anlattıklarıdır.

baskılarını artırması neticesinde halk, büyük zulüm görmüştür. Kul Abdullah bu sıkıntıları şöyle anlatmaktadır:

“Osmanlı çok büyüktü. Şu andaki Türkiye’den on kat büyüktü. Araplar, bir gün Harbiye Nazırına saldırıda bulundular. Harbiye Nazırı da astığı astık, kestiği kestik olduğu için bu saldırıya sinirlenir ve Arap şeyhinin oğlunu astırır. Araplar da Harbiye Nazırına iftira atarak öç almak isterler. Nazır bunu duyunca Arapların en büyüğünü hapse attırır. Birkaç kişiyi de astırır. Harbiye Nazırından kaçan Arapların en büyüğü Fransızlar’a buyrun memlekte girin demiş. Araplar ve Fransızlar memlekete girip halka eziyet etmişler.”

Kul Abdullah, Fransız ve Arapların gitmesi sonucu Hatay’ın kurtulmasından sonra iki defa hacca gitmiştir.

Halen 94 yaşında olan Kul Abdullah, Ceylanlı köyünde üçüncü eşi ile birlikte oturmakta, yazın Alan ve Eşmişek yaylasına çıkmaktadır.

5.2. ÂŞIK HACI (1879-1972)³⁸

Andiler sülalesine mensup olan Mustafa Şahan, 1879 yılında Kırnkhan’ın Ceylanlı köyünde doğmuştur.

Askerlik yaşına gelene kadar, ailesiyle birlikte hayvancılık ve çiftçilik geleneğini sürdüren Âşık Hacı’ya I. Dünya Savaşı sırasında Haleb’e gitmesi ve orada Türk birlikleriyle birlikte “*Alman Eğitimi*” görmesi gerektiği tebliğ edilir. Haleb’e gittiğinde “*Haleb İstihkam Bölüğü*” nün Trakya’ya gittiğini öğrendikten sonra kendisi de arkadaşları ile birlikte İstanbul’a gitmeye karar verir. Yolda arkadaşları ve Payas’ta bulunan ve bir eşkiya reisi olan Papa’nın oğlu, Âşık Hacı’ya gittiği yoldan dönmesini ve eşkiyalık yapmasını tavsiye eder. Âşık Hacı bu sözlere aldırılmaz ve yoluna devam ederek Gelibolu’ya bağlı olan istihkam bölüğüne gider.

³⁸ Derlemeyi yaptığım 1994 yılında, Âşık Hacı’yı az çok tanıyan, köyün yaşlı, kaynak kişileridir. Aynı durum Âşık Hasan ve Âşık Ali için de geçerlidir.

Gelibolu ve Arıburnu'nda İngilizlere karşı dokuz ay, gece-gündüz savaşı. Bu savaş bittikten sonra, askerler memleketlerine gönderilmek üzere serbest bırakılır. Silah arkadaşları ile birlikte memleketlerine gidecek paraları olmadığı için Gelibolu'nun Edelhan (Adilhan) köyünde bir süre kalmak ve para kazanıp köylerine gitmek isterler. Bu sebeple, önce köy muhtarına gidip kalacak yer isterler. Kendilerine ev verilir.

Edelhan'da görmüş olduğu Saâdet adındaki bir dul bayanla imam nikahı yapar. Altı ay nikahlı kaldıktan sonra Saâdet'e haber vermeden memleketi olan Ceylanlı köyüne gider. Köyde bir süre ata mesleği olan çiftçilik yapar. Çiftçiliği bırakarak kısa bir süre de kömürcülük yapar.

Kömürcülüğü de başaramayıp çetecilik yapmaya karar verir. Köyde bilinen eşkiya reisi, Mehmet Ağa'ya katılır. Eşkiyalıktan da vazgeçince kendi köyünden Emine adındaki bir bayanla evlenir. Hasan, Mehmet, Kemal, Hüseyin ve Zeynep adlarını taşıyan dört erkek, bir kız evladı olur. Eşi, Âşık Hacı'nın sağlığında vefat etmiş; çocukları hayattadır.

Köyde boş geçen günler içerisinde düğünlerin başdavatlisidir. Her düğüne gelen Âşık Hacı, kına gecelerinde ve düğün halayında türküler söyler ve geçimini böylece sağlamaya çalışır.

Düğünlerde türkü söylemeyi bıraktıktan sonra haca gider ve hacı olur.

Hatay Türkiye'ye katıldıktan sonra Şahan soyadını alan Hacı, Mayıs 1972'de Ceylanlı'da vefat etmiştir. Kuvvetli bir halk şairi olan âşık, Kırıkhan, Hassa, Belen çevresi ile tüm dağ köylerinde çok iyi tanınan ve Karacaoğlan tarzını kullanışıyla dikkati çeken bir şairdir.

5.3. ÂŞIK HASAN (1865-1905)

Âşık Hasan, Suriye'nin Bumbuş köyünden gelen bir ailenin oğludur. Babası Köse Osman'dır.

Âşık Hasan, küçük yaşlarında ailesiyle birlikte bağ ve bahçe işleriyle uğraşmış; genç yaşına geldiğinde Ceylanlı köyünün

ortasından geçen çayın üzerine ilk değirmeni, bir Kürt arkadaşıyla birlikte kurmuştur.

Askerlik yaşı geldiğinde kendisini askere çağırırlar. Çamsarı köyünde bulunan ve Alay Emini adını verdikleri bir komutana, iki kardeşinin de askerde iken öldüğünü şiir söyleyerek belirtir. Bu şiiri Mustafa Şevki Paşa duyar. Mustafa Şevki Paşa, kardeşlerinin nerelerde öldüğünü sorunca âşık da birinin Yemen’de diğerinin de Selanik’te öldüğünü söyler. Bunun üzerine Paşa “ortalıkta fazla gözükme”der. Böylece Âşık Hasan, askerliğini yapmaz.

Geçimini av yaparak sağlayan Âşık Hasan, ayrıca köselenin hammaddesi olan ağaçları toplayıp tüccarlara da satarak bir miktar para biriktirmiş ve bu parayla da bağ bahçe almıştır.

Adını tesbit edemediğimiz bir bayanla evlenmiş ve beş çocuğu olmuştur. Çocukların adları sırasıyla şöyledir: Ali, Mehmet, Mustafa, Ahmet ve Emine. Kırk yaşında ölmüştür.

5.4. ÂŞIK ALİ (1897-1983)

Âşık Ali, Âşık Hasan’ın oğludur. Çocukluğunda bağ ve bahçe işleriyle uğraşmış; gençliğinde ise babasından kalan değirmeni çalıştırmıştır. Değirmen işi ile birlikte karasaban yapıp halka satarak geçimini sağlamıştır.

Köye gelen zengin kişilerin aradığı baş kişi olan Âşık Ali, onlara türküler söylemiş ve övgü almıştır.

Seksen üç yaşında ölen Âşık Ali’nin Hasan, Mehmet, Halil, Mustafa, Mikat, Senem, Fatma adlarında beş erkek, iki kızı olmuştur.

ALTINCI BÖLÜM

KAYNAKLAR VE MALZEMELER

6. 1. METİNLERİN DERLENMESİNDE TAKİP EDİLEN YOL

Ceylanlı köyünde derlediğimiz türküler sözlü kaynaklardan alınmıştır. Takip edilen yolu şöyle sıralayabiliriz:

1. Kaynak kişilerin isimleri tesbit edildi.
2. Âşıklar içerisinde hala yaşamakta olan 95 yaşındaki Abdullah Kulak'la görüşüldü ve kendisine ait olan türküler sözlü olarak alındı.
3. Diğer âşıklar vefat etmiş olduğu için oğlu ve torunları ile ilişki kurarak hafızalarında yaşayan türküler ve hayat hikayeleri dinlenip teyp kasetine alındı.
4. Kaynak kişilerden Âşık Hacı'nın torunu olan Hacı Şahan ile birlikte köyün ve derleme yaptığımız âşıkların ailelerinin resmi çekildi.
5. Ceylanlı köyünde söylenmiş olan türkülerini yakın köylere gittiği zaman söyleyen Hüseyin Akın'dan bu türküler tekrar dinlendi ve kasete alındı.

6.2. KAYNAK KİŞİLER:

Ceylanlı köyünde 10 kişiden toplam 154 adet türkü derledik. Diğer 14 türkü ise derleme yaptığımız köyde ikamet eden kişilerin elinde bulunan yazılı cönklerden tamamladık. Bunların kimlikleri aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir:

Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Mesleği	Öğrenimi	Doğum Yeri	Toplanan Malzeme Adedi
Abdullah Dükancı	1954	Çiftçi	Ortaokul	Ceylanlı	1
Abdullah Kulak	1900	Çiftçi	----	Ceylanlı	47
Hacı Şahan	1953	Çiftçi	İlkokul	Ceylanlı	13
Halim Bebek	1938	Çiftçi	İlkokul	Ceylanlı	2
Hasan Âşık	1928	Çiftçi	----	Ceylanlı	20
Mehmet Şahan	1927	Çiftçi	----	Ceylanlı	22
Hüseyin Akın	1919	Çiftçi	İlkokul	Ceylanlı	26
Mehmet Biber	1971	Çiftçi	Lise	Ceylanlı	1
Mustafa Âşık	1947	Çiftçi	----	Ceylanlı	12
Mustafa Masça	1934	Çiftçi	----	Ceylanlı	9

6.3. KAYNAK KİŞİLERDEN DERLENEN METİNLER

Kaynak kişilerden derlenen türküler tezimizin VI. Bölümünde numara sırasına göre verilmiştir. Ceylanlı köyü türküleri, aşağıdaki kaynak kişilerden derlenmiştir.

-Kul Abdullah : Tezimizde 44 türkü halen yaşamakta olan Abdullah Kulak'tan alınmıştır. Söz konusu türküler bizzat Âşık Kul Abdullah tarafından yakılmıştır.

-Âşık Hacı: Âşık Hacı'ya ait olduğu ifade edilen türküler aşağıdaki kaynak kişilerden derlenmiştir.

Hacı Şahan	1., 3., 5., 10., 21., 24., 26. ve 32 numaralı türküler ve karşılaşmalar
Hüseyin Akın	2., 7., 8., 9., 11., 15., 17., 19., 22., 23., 28. ve 31. türküler ve karşılaşmalar
Mehmet Şahan	4., 12., 14., 16., 27., 29. ve 30. Türküler ve karşılaşmalar.
Hasan Âşık	Âşık Hasan'ın torunu olan bu kaynak kişiden sadece 20. türkü derlenmiştir.
Mustafa Masça	10., 13. ve 25. türküler.
Mustafa Âşık	18. türkü

-Âşık Hasan: Âşık Hasan'ın türküleri sekiz ayrı kaynak kişiden alınmıştır.

Hüseyin Akın	6., 9., 12., 16., 17., 25., 27. ve 33. türküler.
Mehmet Şahan	3., 7., 8., 20., 21., 23., 24., 26., 32. ve 34. türküler.
Hasan Âşık	1., 2., 4., 5., 28., 29., 31. ve 35. türküler.
Mustafa Masça	11. türkü.
Halim Bebek	22. ve 30. türküler.
Mustafa Âşık	10., 13., 14. ve 19. türküler.
Mehmet Biber	18. türkü.
Abdullah Dükancı	15. türkü.

-Âşık Ali: Âşık Ali'ye ait olan türküler aşağıdaki kaynak kişilerden derlenmiştir:

Hacı Şahan	4., 13., 28., 35. ve 36. türküler.
Hüseyin Akın	2., 10., 12., 18., 27. ve 37. türküler.
Mehmet Şahan	11., 14., 17., 32., 39. ve 41. türküler.
Hasan Âşık	1., 3., 5., 6., 7., 8., 9., 15., 16., 25. ve 33. türküler.
Abdullah Kulak	20., 26. ve 34. türküler.
Mustafa Masça	21., 23., 31., 38. ve 43. türküler.
Mustafa Âşık	19., 22., 24., 29., 30., 40. ve 42. türküler.

YEDİNCİ BÖLÜM - METİNLER

7.1. KUL ABDULLAH

(1) GÜL AHMET'İM
Gül Ahmet'im, Gül Ahmet'im,
Yamacıma gel Ahmet'im.
Biraz muhabbet yapalım,
Ben söyleyim çal Ahmet'im.

Gençilkte gezdim süsünen,
Şimdi gezerim yasınan,
Elvan sedalı sesinen,
Bir bant doldur sal Ahmet'im.

Bandın bende kalsın teber,
Şahballı'm nerde ne haber,
Kına türküsün beraber,
Sende türkü bol Ahmet'im.

Kavur dağları sığarım,
Taman ben akan pınarım,
Yarışma seni yenerim,
Bunu böyle bil Ahmet'im.

Dost için akıttım yaşlar,
Peşimde engeller puştlar,
Seni arzeyliyor gençler,
N'olur birken gel Ahmet'im.

Kul Abdulla'm bahtın kara,
Hasretim ben o yâre,
Sual edip sora sora,
Ara beni bul Ahmet'im.

(2) ALLAH'IM

Senden bir istek isterim,
Bunu bize ver Allah'ım,
Cümle Muhammed ümmetin,
Azabından koru Allah'ım.

Ne var biraz bizi özle,
Şeytanın şerrinden gizle,
Feter dağlarından fazla,
İrahmetin var Allah'ım.

Sana yavralan kulların,
Sarpa düşürme yolların,
Münker Nekir suallerin,
Bizden afen sor Allah'ım

Peygamberlerin pirinden,
Şefaate eyle nurundan,
Cennetin ala yerinden,
Cümlemize ver Allah'ım

Datlı olur cennet hurması,
Silinir gözün sürmesi,
Ölürkene can vermesi,
Cümle işten zor Allah'ım

N'oldu Kul Abdulla'm n'oldu,
İşimiz Mevlâ'ya galdı,
Yaşımız kemalin buldu,
Geldi bize sıra Allah'ım.

(3) BENİ

Ben bu dünyadan usandım,
Cennetime gönder beni.
Şaşık yollara gidersem,
Geri çevir dönder beni.

Poyraz yel eser Rum'dan,
Beni ırgalar yerimden,
Bizi esirgeme narından,
Ataşına söndür beni.

Sıratın köprüsü ince,
Yürek titrer görünce,
Cennetinin gülleri gonca,
Bülbül eyle kondur beni.

Yürek yürekten ağlasın,
Gözünden yaşlar çoğalsın,
Bize şefa'at eylesin,
Muhammed'e bildir beni.

Günah ettim ben pişmanım,
Buna çok sıkılır canım,
Kör şeytan benim düşmanım,
Yırak eyle kaldır beni.

Kul Abdulla'm yereninen,
Yağmur yağar boranınan,
Dinli, imanlı Kur'anınan,
Yuka, yudur kaldır beni.

(4) BENİM

Kara gözlüm benden haberin olsun,
Gayetten perişan hallarım benim.
Fırsat geldi geçti döşüm döğerim,
Ellere kaptırdım güllerim benim.

Eim odalarım döşeme halı,
Gücenme sevdiğim delisin deli,
El sözüne uyma Allah'ın kulu,
Hep münafık olmuş ellerim benim.

Kız derin düşünme ne olur olsun,
İstemezlerim çatlasın ölsün,
Ne var yüreğinden merhamet gelsin,
Kız asfalttan düşür yollarım benim

Zalim engel ne berk düştü peşinden,
Örnek aldım kipriğinden kaşından,
Kınamayın eller yâr ateşinden,
Bülbül oldu öter dillerim benim.

Kız aşkından söyler söyler ağlarım,
Harap ettin gül gülistan bağlarım,
Sennen evlenmeye niyet eylerim,
Ele nasib etme ballarım benim.

Kul Abdulla'm nice adaklar adar,
Bu benim kaderim ne kötü kader,
Umudumu kesmem ölene kadar,
Dostu sormak ister kollarım benim.

(5) BİZİM İÇİN

Büyük düşman iblis bizi şaşırır,
Yolumuzu serptan sarpa düşürür,
Çok bir insanları arakı içirir,
Çıkar aramızdan seç bizim için.

Sayılmaz bir hacet kapına geldik,
Sevindik Allah'ım şad olduk güldük,
Allah'ım beytine yüzümü sürdük,
Ne var irahmetin saç bizim için.

Yolumuzdan dağıt dumanı sisi,
Gelir geçer yalan olur hepisi,
Sekiz imiş cennetinin kapısı,
Cennet kapılarını aç bizim için.

Bizim maksadımız cennete girmek,
O güzel makamın safasın sürmek,
Hepisinden evvel cemalin görmek,
Allah'ım cemâlin aç bizim için.

Neyin noksan olur bu işi görsen,
İsteklerimizi sen bize versen,
Ne var üstümüze kanadın gersen,
Allah'ım kanadın aç bizim için.

Kul Abdulla'm bu sözleri gizlerim,
Ciğerimi kebab eder tuzlarım,
Allah'ıma gerçek olsun sözlerim,
Cümle günahlardan geç bizim için.

(6) BİLDİN Mİ BUNU?

Sefil baykuş gadim bekler öreni,
Göv yüzünde açar gezer tireni,
Muhammed'e inip haber vereni,
Kimdi üstadım bilin mi bunu?

Türlü çiçek gelir arı burnunda,
Peygamberlik yazılıydı alnında,
İbadet yapardı balık karnında,
Kimdi üstadım bilin mi bunu?

Destur alıp kanatlanıp uçuran,
Suyu suya köprü kurup geçiren,
Mekke Medine'de sular içiren,
Kimdi üstadım bilin mi bunu.

Halis kokulardan çamur yoğurdu,
Cennet yapam deyî binalar kurdu,
Allah'a şirk koşar tanrırım derdi,
Kimdi üstadım bilin mi bunu?

Sararım bunları gitmesin güce,
Cevabımı gönder koyma ha gece,
Babasından yaşlı oğlu pir koca,
Kimdi üstadım bilin mi bunu?

Kul Abdulla'm bu sözlerin dokunur,
Cehennemin azabından sakınır,
Bir ayet vardırkine mimsiz okunur,
O ayet hangi ayet bilin mi bunu?

(7) DEDİLER

Abdullah Kara'ya bir mektup salsam,
Bunu dahilinde okur dediler.
Sordum senin yüreklerin paslanmış,
Kalay çaldırsana bakır dediler.

Leylek geri döndü eyledi sökün,
Sanmaki ırak gayetten yakın,
İlerde nizam var oradan sakın,
Daha senin göynün bikir dediler.

Allah'ın emriyle hicret etti,
Hazret-i Ali yerine yattı,
Nice bir delikten boyun uzattı,
Yılanın soktuğu Bekir dediler.

Cümle peygamberler seyrana çıkar,
Ali terazinin ipini çeker,
Hayrı çok olan havaya kakar,
Bu adam kurtuldu şükür dediler.

O Muhammed benim sevgili yarım,
Hemi şefaatçim hemi dilberim,
Gafuru'r-rahimdir Allah'ım kerim,
Cehennemin yeri çukur dediler.

(8) DEYİ DEYİ

Allah'a sığırır yalvarrım Hakk'a,
Gözlerimden kanlı yaş döke döke,
Yoksul kullarına verem sadaka,
Cümle günahlarım sil deyi deyi.

Ne var bize nasibeyle cenneti,
Sen halk ettin içindeki ziyneti,
Yalvarıyom sana edem minneti,
Merhamet vicdanın bol deyi deyi.

Sabah seher vakti bir kuzu meler,
Ahiretin kokusu sinemi deler,
İşallah Allah'ım haberler salar,
Dıkıl cennetime gel deyi deyi.

Ne varki Allah'ım bu işi görsen,
Neyin noksan olur isteğim versen,
Kapısın açmaya kilidin sorsam,
Ahmet'e salavat sal deyi deyi.

Kul Abdulla'm bu sözleri kaldırır,
İsterse diriltir isterse öldürür,
Ulu Mevlâ'm ayetinen bildirir,
Hayır şer Allah'tan bil deyi deyi.

(9) DOKTURUM

Gözüm hastlandı yanına geldim,
Fakirim üstüme gelme dokturm,
Çocuk çömlek haylot derdi çekerim,
Mayana parasın alma dokturm.

Zengin devesi çölde yayılır,
Ünün şanın her tarafa duyulur,
Fakiri kollamak zekat sayılır,
İstersen bil ister bilme dokturm.

Gençlikte ağlardım turnayı toyu,
Durmadan akıyor gözümün suyu,
Mayana parasın vermedin deyi,
Şerini üstüme salma dokturm.

Sana destan düzdüm ne isten benden,
Gözlerime gözlük isterim senden,
Pazar günü deyi gelmedim dünden,
Sıramı ellere verme dokturm.

Kul Abdulla'm der ki ben kaldım naçar,
Kara gün dediğin tez gelir geçer,
Cennetin kapısın cömertler açar,
Pahıl kullarından olma dokturm.

(10) DÖNE DÖNE

Size bir güzelin metin eyleyim,
Daha bir tomurcuk gül Döne Döne.
Kadir Mevlâ'm seni övmüş yaratmış,
Sen de kıymetini bil Döne Döne.

Bahçesine girdim yemiş hurmalı,
Kaşların karada gözler sürmeli,
Seveni yar sevdiğine vermeli,
Nişanlın Talip'i sal Döne Döne.

Mevlâ'm nur yaratmış şol ala gözün,
Nasıl metin etmemiş bu güzel kızın,
Kaldırma geçeni gösterme yüzün,
Nazara uğratar el Döne Döne.

Dertlerim depreşir derdim deştikçe,
Gençlik günün filimlerin aştıkça,
Oğlum Durmuş yoldan gelip geçtikçe,
Dana satılık sal Döne Döne.

Yerine getirdim Döne'm andını,
Yadellerden sitir eyle kendini,
Bırakma dostunu bu sevgilini,
Merhamet vicdanın bol Döne Döne.

Kul Abdulla'm kızı öğdükçe över,
Gören yiğitler de döşünü döğer,
Anası dünyannı malını değer,
Dillerin çok şirin bal Döne Döne.

(11) EFENDİM

Fasık insanların vasfı neyleyim,
Perişan halimiz yaman efendim.
Vakti gelir bir yel eser savurur,
Bu yalancı dünya saman Efendim.

İnsanı şaşıran Fadıma Fatma,
Oku sözlerimi bir tarafa atma,
O zalim nefisin peşine gitme,
Yolunuzu bağlar duman Efendim.

Hele beynamazlık o kadar kötü,
Ne farzını kılar ne de sünneti,
Onlar mahşer günü arar cenneti,
Cenneti bulması güman Efendim.

Bilmezsin ne ola bunların arzı,
İnkara gelmiyor otuz üç farzı,
Geçirme namazın hey zalim düzü,
Bundan böyle ahir zaman Efendim.

Bu kadar ölenin hepi dirilir,
Mahşer günü bir araya derilir,
Ulu azim bir mahkeme kurulur,
İşte orda gerek iman Efendim.

Kılmadın namazı yedin orucu,
Allah'ın düşmanı zalim harıcı,
Mutlak sizden bunu sorar sorucu,
Arkan gider kokar tuman Efendim.

Kul Abdulla'm der ki bende bir telaş,
Emrini tutana cenneti beleş,
Beynamazlar olmuş bir mundar üleş,
Nefret olmuş kokar taman Efendim.

(12) ELİF'İN

Üç güzelin sevdası var başımda,
Benim gönlüm o kızların peşinde,
Gündüz hayalimde gece düşümde,
Gezerim derdinden deli Elif'in.

Yavrallım Allah'a dilerim dilek,
Derdimin üstüne dert verdin felek,
Biri Ümmühan'ı birisi melek,
Altın kemer ister beli Elif'in.

Güzeller aşığa türkü düzdürür,
Üzer ipliğini deli gezdirir,
Konuşurken şeker şerbet ezdirir,
Balınan yoğrulmuş dili Elif'in.

O kızın bakışı mest eder bizi,
Bahar ayı gibi harlıyor yüzü,
Güzelce köyünden imamın kızı,
Elinde şişesi dolu Elif'in.

Kul Abdulla'm der ki Ceylanlı yurdum,
Gün be gün artıyor efganım derdim,
Çoban tutsa kazlarını güderdim,
Olurdum kölesi kulu Elif'in.

(13) FELEK

Yalancı dünyaya geldim geleli,
Çıkarmadın beni günüme felek.
Gurbet elde ölsen gözüm yumulmaz,
Yazık kıyma benim canıma felek.

Kumaşını al yeşile boyarsam,
Dert tükenmez hesap etsem sayarsam,
Ummadığım bir yerden bir söz duyarsam,
Ne berk dokanıyor kanıma felek,

Payas dedikleri koca bir köymüş,
Kimi ağa da kimi bey imiş,
Bir Allah'tan başka kimsem yokumuş,
Hiç kimse gelmiyor yanıma felek.

Kul Abdulla'm der ki bir kimse bakmaz,
En güzel de benim kahrımı çekmez,
O dostun ateşi yürekten çıkmaz,
Horalım benzer de hanıma felek.

(14) FİDAN'IN

Payas ellerinde bir güzel gördüm,
İnci mi mercan mı dişi Fidan'ın.
Ak göğsünde gonca güller açılmış,
Belirsiz baharı kışı Fidan'ın.

Güzellik alına Hak'tan yazılmış,
Görüncek dizimin bağı çözölmüş,
Beşi birlik kaçır kaçır dizilmiş,
Görünmez takımdan döşü Fidan'ın.

Kiminin ızarı ipekli belli,
Kiminin ızarı sırmalı telli,
Bir ispir bakışlı bir ince belli,
Mest eder alemini kaşı Fidan'ın.

Hanım gibi güzellerin içinde,
Misk-i anber bulaştırmış saçında,
Parlar kundurası parlar kıkırda,
Al yeşil dönüyor başı Fidan'ın.

Kul Abdulla'm der ki güzeller piri,
Cemalin görseniz dağların karı,
Horalımı çıkar Halep'ten beri,
Bulunmaz menendi eşi Fidan'ın.

(15) GARDAŞ

Mehmet Köse ölmüş derler,
Duydunuz mu aşiret eller,
Bu senin gittiğin yollar,
Cümle âlemin yolu gardaş.

Üç sene çektin bu derdi,
Bıraktın gittin bu yurdu,
Hem Arab'ı hem Kürd'ü,
Hep Allah'ın kulu gardaş.

Bu işler Allah'ın işi,
Haram yenmez yetim aşısı,
Anayın gözünün yaşı,
Hep ağlattı eli gardaş.

Ben söylerim birkaç hana,
Oğlun İshak kızın Döne,
Sana acıyıp yana yana,
Deli oldular deli gardaş.

İsmi kanser bu yaranın,
Layık görmüş verenin,
Aç karınlar doyuranın,
Yeri cennet gülü gardaş.

Bu emir Allah'tan geldi,
Can alıcı canın aldı,
Ali Kulak komşun oldu,
O Süleyman Ali gardaş.

Kul Abdulla'm bunu yazar,
Kadir Mevlâ'm olmuş hızar,
Sefil bacın ağıt düzer,
Ağlayarak dili gardaş.

(16) GELDİM

Babam gelmiş iskan kurmuş buraya,
Sehap olmuş ücelere dereye,
Bahçe dikti bal yaptırdı arıya,
Bu haberi sana vermeye geldim.

Üç sefer olarak arsa dağıttın,
Üçünde de beni dışarı yittin,
Bilmem gazez mi ettin yoksam unuttun,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.

Çifti çifte arsa verdim âleme,
Beni hasırcıya yaptın uleme,
Yazma deyi söylemişsin kaleme,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.

Ben seni severdim yürekten candan,
Babanı mı öldürdüm ne isten benden,
Yollarda sorgu var sorarlar senden,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.

Ellerin horozu seherden öter,
Yanar kara bağrım alışır tüter,
Namusu olana bu bana yeter,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.

Bana böyle yaptı bacımın dölü,
Aklını tarttım ki zırrıkı deli,
Arsayı ne edecek o Kabak Ali,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.

Neyin noksan olur bir arsa bildir,
Ellere karıştır yüzümü güldür,
Yüreğin paslanmış bir kale çaldır,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.

Ne derdin varsa gel bana söyle,
Kötülük yapana iyilik eyle,
İpiğin ucunu cennete bağla,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.

Kul Abdulla'm ben bu işi bilirim,
Vadem yeter birgün düşer ölürüm,
Ben arsayı senden orda alırım,
Ne imiş suçlarım sormaya geldim.

(17) HACI DURAN'IM

Senin yüreklerin yuka,
Yoksullara ver sadaka,
Gece gündüz yalvar Hakk'a,
Sevgili Hacı Duran'ım.

Beyti dolandırdı beni,
Unutmam o tatlı günü,
Demir Polat gibi dini,
Sevgili Hacı Duran'ım.

Ben söylerim deli deli,
Odalar döşeme halı,
Anası melek simalı,
Şerefli Hacı Duran'ım.

Dağların karı erisin,
Seli engine yürüsün,
Anayın gözü nurusun,
Şerefli Hacı Duran'ım.

Harama sürme elini,
Gıybetten koru dilini,
Sarpa düşürür yolunu,
Şerefli Hacı Duran'ım.

Eremedim ben murada,
Sözlerimi tut burada,
Sonra senin orada,
Sevgili Hacı Duran'ım.

Söylediğim sözler haklı,
Bahçeler devir çiçekli,
Fasıllı ağırı bıçaklı,
Sevgili Hacı Duran'ım.

Kul Abdulla'm der orada,
Eremedim ben murada,
Cennet cehennem burada,
Şerefli Hacı Duran'ım.

(18) GELİN
Deli gibi Mecnun gibi,
Gezersin horalı gelin.
İçerimde ateş yanar,
Hiç yoktur kareli gelin.

Canlara geçiyor nazı,
Zanneylersin peri kızı,
Kör olsun sebabın gözü,
Hay bahtı karalı gelin.

Gidek derken gitmiyordun,
Minet kabul etmiyordun,
Sözlerimi tutmuyordun,
Kim etti zararı gelin.

Yanasıca yaktın beni,
Kadir Mevlâ'm yaksın seni,
Boşa mı söylüyorum bunu,
Yüreğim yaralı gelin.

Bilmem dudu mu kumru mu?
Bütün tükettin ömrümü,
Ezel tutmadın emrimi,
Sözlerim sıralı gelin.

Kul Abdulla'm yolumunan,
Kalemim yok diliminen,
Sen başına elininen,
Geçirdin yuları gelin.

(19) GELİN

Saykılam derdinden iflah mı olucum,
Her gördükçe kırdın belimi gelin.
Belkilem sevdiğim ilazım olur,
Gel de götür kalan külümü gelin.

Ellere bakıyom ahından dönmez,
Amanımı kestin amanı bilmez,
Allah var sevdiğim ırza olmaz,
Gel eyleme bana zulümü gelin.

Bilmedin kıymetim elden kaçırdın,
Doldurdun badeyi zehir içirdin,
Ahınan vahınan günüm geçirdin,
İndirdin Bağdat'a selimi gelin.

Kesildim yemeden aştan ekmekten,
Düşünüp halimi merak etmekten,
Sebablı sevgilim hacca gitmekten,
Düşünmüş olursan halimi gelin.

Usanmadım kız cilvenden nazından,
Türlü derde kaldım senin yüzünden,
Kara gözlüm ateşinden közünden,
Görmüyor gözlerim ölümü gelin.

Kul Abdulla'm der de seni adarken,
Yalvarıp Allah'a dilek ederken,
Yekindim sevdiğim size giderken,
Engeller bağladı yolumu gelin.

(20) İÇİNDE

Sana mektup saldım eğer alırsan,
Başımda yerin var bize gelirsen,
Muhammed'in kıymetini bilirsen,
Yıkanmış olursun göller içinde.

Burcu burcu kokar şehidin kanı,
Azaptan kurtarır neçe bin canı,
O şiddetli azgın mahşer günleri,
Şefâatçı olur kullar mahşer içinde.

Ulu peygamber bu Allah'a ayan,
Aç şu gözlerini uykudan uyan,
Salâvât getirir ismini duyan,
Oku Mehmet Ali'm eller içinde.

Aldıcağın sattıcağından pahalı,
Gayattan perişan fakirin halı,
Ölü satılır mı Allah'ın kulu,
Sattığın söylenir diller içinde.

Bir hata arandı bulamadılar,
Ceset nerde kalmış bilemediler,
Bu işten bir haber alamadılar,
Bir barınak bulundu miller içinde.

Kul Abdulla'm aklın çok derin daldı,
Köklü ağaçları kökünden yoldu,
Frenk'in deresinde bir tufan oldu,
Dağlı Hasan gitti seller içinde.

(21) KENDİNE

İndir Ali'm indir gönlünü indir,
Gönlün havalanmış önüne kondur,
Öğüt nasihat eyle kalmasın candır,
Ahretin yolların bellet kendine.

Ağzın şeker ezsin dillerin hurma,
Üzümünü ye de bağını sorma,
Sen sen ol kimsenin kelbini kırma,
Kötü söz dert olur ilet kendine.

Senin ile gezdik hayli bir zaman,
Mağrurluk yapmasın el aman aman,
Vadesi yetince öldüğü zaman,
Rahmet okusun millet kendine.

Ben niderim dar mezera varınca,
Ödüm patlar saptırmayı görünce,
Münker Nekir sualini sorunca,
Kılıç çıkarmalı cellat kendine.

Kul Abdulla'm olma Allah'a asi,
Mezarda bell'olur insanın hası,
Gönlü olursa yapar cennet odası,
Yavralalım Muhammed'e kendine.

(22) KÜRT KIZI

Dinle Kürdün kızı metini dinle,
Kadim bir kararda kalma Kürt kızı.
Hesap ettim hiç bir noksanın yoktur,
Hani gerdanında çalman Kürt kızı.

Benden dinle dostum eli nidiyon,
Yarvalıp Allah'a dilek diliyom,
Kız derdinden telef olup gidiyom,
Hiç mi merhamete gelmen Kürt kızı.

Kara gözlüm şimdik inanman bana,
Döş döğüp ah çeken çok oldu sana,
Cemalini gören melekler buna,
Vallah sen periden kalman Kürt kızı.

Kız seni severdim evvelden zatı,
Güzelin çeyzini kötü alır kötü,
Her nerede olsa söylerim methi.
Neyleyim kıymetim bilmen Kürt kızı.

Dostum çok güzelsin nazardan sakın,
Sağına soluna hemili dakın,
Elimi göğsüne elletmen yakın,
Destursuz koynuna salmam Kürt kızı.

Kul Abdulla'm der ki tükendi canım,
Giyinmiş kuşanmış sanki bir hanım,
Diliniz Kürt dili uymaz lisanım,
Söylerim işmardan alman Kürt kızı.

(23) KÜRT OĞLU

Sabahtan kalkarım başlarım işe,
Ömrümü geçirdim ben baştan başa,
Kül eyledin beni yaktın ataşa,
Ben yanarım eli yakman Kürt oğlu.

Derdimi deşerim gayattan derin,
Kardaşımın kızı sevgili yarin,
Merhametli vicdanlıydı pederin,
Kötü adam babaya çekmez Kürt oğlu.

Türlü türlü dertlerim var başımda,
Kötü kader gadim gezer peşimde,
Gündüü hayalimde gece düşümde,
Ettiğin yürekten çıkmaz Kürt oğlu.

Sana nakledeyim bu zalim derdi,
Oturduğun yurtlar babamın yurdu,
Kıymatlı şerefli Elif'im derdi,
Kurmuşsun binanı yıkmaz Kürt oğlu.

Heç bunu yapar mı ahretin bilen,
Heç geri gelir mi bu kadar ölen,
Üstüne basarsan sokmaz mı yılan,
Rahat duranı sokmaz Kürt oğlu.

Kul Abdulla'm der ki yeğenim gülüm,
İntizar edeceğim tutmuyor dilim,
Benden haberin yok perişan halim,
Bizim Arap yattı kalkmaz Kürt oğlu.

(24) MEKTUBUM

Bir mektup gönderdim o İncedil'e,
Yörü git mektubum sen güle güle,
Benden selam söyle o ülüzgele,
Götürmesin seni yeller mektubum.

Buradan giderkene boş gitme götür,
Çay kahve içirir sayardım hatır,
Ordan dönüşünde bir bandın getir,
Dinlesin aşiret eller mektubum.

Gayet sovk olur yaylanın suyu,
Zencire düzölür turnası toyu,
Her aydan hayırlı o Nisan ayı,
Nisanda açılır güller mektubum.

Dolar dolar geri boşalır hanlar,
Toprağa gark olur neçe bir canlar,
Destanım dinleyen gençler bayanlar,
Hak rahmet etsin derler mektubum.

Kul Abdulla'm der ki dokuz canlıyım,
Âşıklar içinde önlü şanlıyım,
Küçük yaştan beri siyah donluyum,
Mevlâ'm giydirmedir allar mektubum.

(25) MUHAMMED'İN
Size söyleyim metini,
Bağıslattı ümmetini,
Bilen bilir kıymetini,
O sevgili Muhammed'in.

Bir gece hicret etti,
Mevlasının emrin tuttu,
İsmi ismine kattı,
O sevgili Muhammed'in.

Allah'ın sevgili yâri,
İki cihanın serdarı,
Dünyayı ışıttı nuru,
O sevgili Muhammed'in.

Allah'ım bize ver iman,
Vermezsen halimiz yaman,
Başında bir bölük duman,
Gölge oldu Muhammed'in.

İbrahim'den gelmiş soyu,
Nurdan görünmezdi boyu,
Parmaklarından cennet suyu,
Akar idi Muhammed'in.

Dağlar taşlar hep ağaçlar,
Gökteki uçan cümle kuşlar,
Buna benzer bütün işler,
Hepi Muhammed ümmeti.

Kavuktan onların fesi,
Cümle peygamberler hası,
Abdulmutalib dedesi,
O şerefli Muhammed'in.

Kul Abdulla'm böyle gördü,
Kuru ağaçlar hurma verdi,
Yesin askerlerim, derdi,
O şerefli Muhammed'in.

(26) MUSTAFA'M

Kadimi aklımdan çıkarmam sizi,
Mustafa'm mektupsuz koyman siz bizi,
Memlekete benzer Alan'ın düzü,
Ölmez de gelirsен görün Mustafa'm.

Çok sıcak olur Arapların afatı,
Susuzluk yüzünden bulunmaz otu,
Siyah olur bazısının sıfatı,
Bu sözleri sana derim Mustafa'm.

Arabın dilleri diline uymaz,
Yiğit olan yiğit sözünden caymaz,
Besmelesiz yemek karın doyurmaz,
Besmeleyi çekip yerim Mustafa'm.

Bizim ellerimiz bahçeli bağlı,
Ayrılık elinden ciğerim dağlı,
Cümlemizin umudu oraya bağlı,
Cennet olsun oğlum yerin Mustafa'm.

Kul Abdulla'm der ki ne bu kaderim,
Durmuş'a Halil'e selam ederim,
Cümlenizin hayalin güderim,
Yavralırım Allah'a derim Mustafa'm.

(27) OĞLUM

Sabahın erkenden çıkarım evden,
Dağı taşı gezer gelirim avdan,
Oğlum sen babanı düşürdün tavdan,
N'olur şu namazın kılsana oğlum.

Oğlum tarlamıza ekme ayrığı,
Sonra oğlum dikiledin kuyruğu,
Abdest namaz kılmak Hakk'ın buyruğu,
Allah'ın emrine gelsene oğlum.

Biz buradan yolcuyuk orada hanımız,
Muhatare yatma nazik tenimiz,
Din Muhammed dini bizim dinimiz,
Ahmed'e salavat salsana oğlum.

Git de hocalardan nasihat eyle,
Verdiği nasihatı iyice belle,
Seni aldatıyor bu yalan dünya,
Cennet cehennem var bilsene oğlum.

Sözümü tutarsan sözüm bal gibi,
Köprüden geçsene sen de el gibi,
Din Muhammed dini gonca gül gibi,
Bu dinin kıymetin bilsene oğlum.

Sana nashat eder Abdullah Köse,
Küffarın taptığı Hazret-i İsa,
Yalancı dünyada görmekten ise,
Ahiretin kazanıp görsene oğlum.

(28) OLDUM

Yıkıldım sevdiğim gel beni güldür,
Bilmiyom fikrini kız bana bildir,
Ya merhamet eyle ya beni güldür,
Sevdanı başımdan ıramaz oldum.

Kız toza belenmiş elbisen üstün,
Beni öldürmek mi garezin kastın,
Ben idim ezeli sevgilin dostun,
Şimdik ben yanında yaramaz oldum.

Kör olsun zaman böyle bir asır,
Dostumun sözünde bulunmaz kusur,
Bilmiyom yüzbirli bilmiyom yesir,
Şol usul boylarını göremez oldum.

Kara gözlüm su getirir dereden,
Seni bana nasib etse Yaradan,
Acı haberini aldım aradan,
Dizlerim tutup da varamaz oldum,

Seni gül sandım meğer dikensin,
Tükettin ömrümü ömrün tükensin,
Çiçekler içinde günebakansın,
Bir sözün üstünde duramaz oldun.

Kul Abdulla'm der içerim yanar,
Bilmiyom bu ataş ne zaman söner,
Dostumun gülüne kartallar konar,
El sunup goncasın deremez oldum.

(29) OSMAN

Bana bir iş ettin pazar ertesi,
Sana attı biraz kafamın tası,
Minarenin dibi köyün ortası,
Arabayı getir dereye Osman.

Gençlik vaktim olsa etmem minneti,
İhtiyarlık gardaş gayetten kötü,
Kazanmak istersen sen o cenneti,
Melhem sürmelisin yaraya Osman.

Hösün Emmin baban sık arkadaşım,
Yemit etsem gardaş ağırmaz başım,
İşallah cennette gene yoldaşım,
Hepimiz muhtacız oraya Osman.

Dibini göremen bu kuyu derin,
Sağ olsaydı darılırdı pederin,
Seni başkanlığa şikayet ederim,
Şeytan sokulmasın araya Osman.

Kul Abdulla'm der ki yerinde otur,
Canımı sıkarsan saymam ben hatır,
Arabayı günde üç sefer getir,
Sen vekil olmuşsun buraya Osman.

(30) MÜDÜR BEY

Sende imiş buraların tapusu,
Yalan olur gelir geçer hepsi,
Senin için açık olur cennet kapısı,
Mesken kur içinden çıkma Müdür Bey.

Fakirlik geldi misafir oldu,
Evim odalarım dabana kaldı,
Olanca varımı haraba kıldı,
Yandım ataşlara yakara Müdür Bey.

Sen yazmaz isen kime edem gahiri,
Ne olur yaşasam ölürüm ahiri,
Sana geçmiş Süleyman'ın mühürü,
İstersen imzayı çekme Müdür Bey.

Oğlum methetsem de yine de azdır,
Hem çatal yürekli kolları bazdır,
Mahfuz al yanına peşinde gezdir,
Besmelesiz yola çıkma Müdür Bey.

Kıbrıs'ın harbinde harp ettin başta,
Nice Yunan esir ettin savaşa,
Şimdi benim oğlum geziyor boşa,
N'olur bir babalık yapsan Müdür Bey.

(31) ÜSTÜNE

Taşoluk'ta bir güzele uğradım,
Sandım gül oturmuş yüzün üstüne.
Yakıyor beni de cilvesi nazı,
Ciğerimi serdi közün üstüne.

Dostum ateşinden hasta yatarım,
Her seni gördükçe yanar tüterim,
Ne emrin olursa sözün tutarım,
Peki başımnan gözüm üstüne.

Sana bir sözüm var duymuş olursan,
Söylemem hatırım kırmış olursan,
Eğer gelişimi sormuş olursan,
Gelişim geçenki sözün üstüne.

Gene umudunu kız kesme benden,
Severim sevdiğim yürekten candan,
Kara gözlüm umut yok ise senden,
Ben geri döneyim izim üstüne.

Kul Abdulla'm sanki selamı salan,
Korkarım sevdiğim yüzüme gülen,
Bizim de yaylamız Eşmişek, Alan,
Emredersen göçerim nazın üstüne.

(32) VAKKAS

Vakkas bana bir iş etti aşiret,
Ettiğin şar eyleyim ellere Vakkas.
Kurban ol o kardeşinin götüne,
Hatırını vermem güllere Vakkas.

Çok yarvaldım yükletmedin yükümü,
Nasıl ödeşicin komşu hakkımı,
Ben insan bellerdim eşek bokunu,
Dökülüp gidiyor yollara Vakkas.

Ne tez sancılandı hayvanın atın,
Dünyalar durdukça söylensin metin,
Haysiyeti olmaz böyle itin,
Muştasını vurdu millere Vakkas.

Kapı kapı bana adam arattın,
Karataş Köyünün içinde arattın,
Vakkas'ım der kine vah vah ben n'ettim,
Düşmemeliydin böyle hallere Vakkas.

Senin ettiğini etmez kötülük,
Eşek dölü kulakları çatılık,
Ağırbaşlı unutulmaz kötülük,
Onun için düştün dillere Vakkas.

Kul Abdulla'm böylesine söylesin,
Vakkas söylesin şu yüklerim taşlasın,
Kadir Mevlâ'm yüzün kara eylesin,
Urusvay olasın ellere Vakkas.

(33) VAR

Bizim kardeş bu sahradan göç etti,
Yüreğimde gizli gizli sırrı var.
Hakk'a teslim oldu Kadir gecesi,
Umarım ki o cennette yeri var.

Döllerin var şükür tutar yurdunu,
Bana verin ateşini ördünü,
Adet olsa bölüşürdüm derdini,
Gördüm cemalinde Hakk'ın nuru var.

Bir söz söyleyicim kulaktan atman,
Fesatın fitnenin sözüne gitmen,
Sen sen ol kimseye iltimas etmen,
Dar mezarda bizim için soru var.

Azma diye hocam bana darılır,
Mahşer günü binbir hesap sorulur,
Bir kişiye yetmiş huri verilir,
O makamı bulmak biraz zoru var.

Oğlum eyvah karaltmışsın yüreği,
Evvel iman Müslümanın gereği,
Namaz oğlum dinimizin gereği,
Beynamazın cehennemde yeri var.

Oğlum doyur fukaranın acını,
Ateşe sok parmağının ucunu,
Su gibi eder demirini tucunu,
Cehennemin ateşi var narı var.

Kul Abdulla'm der ki nefsi kurtar,
Gün günü kötülük gittikçe artar,
Hem yüreğin yoklar hem seni tartar,
Bu Mevlâ'nın akıl ermez sırrı yâr.

(34) YÂR

Ne imiş meremin ne bu muradın,
İstemeze uydun benden yıradın,
Güneş batarken yuva aradın,
Genç gelinler yuvasına döner yâr.

Karalar giyer gezerim yaşlı,
Nice namaz kıldım ayağım mestli,
Sana bir söz dedim aslı var aslı,
Kırkarım ki kara gözlüm yanar yâr.

Elden hicab ettim seni sormaya,
O siyah saçların döndü sırmaya,
Bir köpek seyirdir seni ısırmaya,
Bir taş atsam hemen geri döner yâr.

Âşık olan birbirini unutmaz,
İntizar edicim dillerim tutmaz,
Hayalin cebimden bir yere gitmez,
Her baktıkça gözlerimden iner yâr.

Sordum yaşın sekisenin üstünde,
Engel benim canım almak kastinde,
Namaz kılınır mı domuz postunda,
Kara gözlüm seni eller kınar yâr.

Kul Abdulla'm der ki bu böyle olmaz,
Yağmur kış olmazsa çaylar bulanmaz,
Kancık yalanmazsa köpek dolanmaz,
Bunun için suç üstüne biner yâr.

(35) ÂŞIK OSMAN
Âşık Osman Özfıdan'ım,
Dinle benim sözlerimi.
Kapandı doktora gittim,
Doktor açtı gözlerimi.

Ben seni çoktan izlerim,
Gel diye yolun gözlerim,
Senin için boğazlarım,
Tavurlarımı kazlarımı.

Sana derdimi sericim,
Mah cemalin görücüm,
Sen gelmezsen ben varıcım,
Gözlüyorum yazlarını.

Kul Abdulla'm aşk atına,
Şükür yetiştim katına,
Güzel Mevlâ'nın beytine,
Şükür sürdüm yüzlerimi.

(36) İSTERİM
Ali'm bir bayan isterim,
Bunu bana bitirmen mi?
Selam salsam ben o dosta,
Selamımı götürmen mi?

Dağlarda sarı gazelin,
Nokta işareti zelin,
İfadesin al güzelin,
Alıp bana getirmen mi?

Sevdiğimin ismi Hava,
Düğür saldım evden eve,
Kara gözlüm bizim eve,
Mesken kurup oturman mı?

Uçtu devlet kuşum uçtu,
Ciğer kebab oldu pişti,
Bizim evin dadı kaçtı,
Sen dadını getirimen mi?

Kul Abdulla'm bunu bilsem,
Çekilsen köyüne gelsenm,
Bir gece misafir olsam,
Kız koynunda yatırman mı?

(37) CÜMLE ÂLEM
Acışma Âşık Abdallah,
Bu cümle alemin başına.
Bir gün sana bir gün bana,
Konar insanın döşüne.

Çürüdü Fadıma Fadıma,
Derdini derdime katma,
Gece gündüz figan etme,
Yazık gözünün yaşına.

Baksana benim halime,
Kör duman çöktü yoluma,
Ne mutlu böyle ölüme,
Karışmış cennet kuşuna.

Sabahınan bir kuş öter,
Derdini derdime katar,
Gencin yarası tez biter,
Kocaların kül başına.

(38) YOLA GEL
Yola gel ha kara gözlüm yola gel,
Mehil verdim senin gibi hanıma.
Artı kasıt sana bir söz demedim,
Acep neyim tokandı bu kanına.

Hayli zaman bu sevdanı çekerim,
Beni öldürdün taman gülüm şekerim,
El konuşur ben uzaktan bakarım,
Yakışır mı şerefine şanına.

Geri arkada evladın var kızın var,
Cannıdan ileri kara gözlün var,
Senlen konuşacak gizli sözüm var,
Teklif eyle beni bir yanına.

İşmar etsen işmarından alırım,
Arar seni bir tenhada bulurum,
Akıbetinden bu dertten ölürüm,
Kara gözlüm sebep olma canıma.

Kul Abdulla'm aklını mı şaşırdın,
Ciğerimi kebab ettin pişirdin,
Gençlik günlerimi aklıma düşürdün,
Ah neyleyim yakışmıyor sineme.

(39) SEVDA

Hayli zaman bu sevdanı çekerim,
Beni öldürdün taman gülüm şekerim,
El konuşur ben uzaktan bakarım,
Yakışır mı şerefine şanına?

Gene arkada evladın var kızın var,
Cannıdan ileri kara gözlün var,
Sennen konuşacak gizli sözüm var,
Teklif eyle bir gün beni yanına.

İşmar etsen işmarından alırım
Arar seni bir tenhada bulurum
Akibeti ben bu dertten ölürüm
Kara gözlüm sebep olma canıma

Kul Abdulla'm aklını mı şaşırdın
Ciğerimi kebab ettin pişirdin
Gençlik günlerim aklıma düşürdün
Ah neyleyim yakışmıyor sineme

(40) REŞAT BEY'E

Reşat Bey'im sana bir dileğim var,
Bize doğru uzat kollarınızı.
Ben bu işten zarar ziyân görüyom,
Ben size anlattım hallerimizi.

Bu işi görmezsen nasıl ederim,
Beyim zaten kötü benim kaderim,
Her hamis günleri gelir giderim,
Kadimi beklerim yollarınızı

Sözlerim gitmesin senin zoruna,
Yakma beni ateşine narına,
Selamımı götür başkalarına,
Mevlâ'm soldurmasın güllerinizi

Yürekten sancım var benim,
İşallah cennette tacın var senin,
Sırtı çıplak karnı açım var benim,
Zorunan söyledin dillerimizi.

Kul Abdulla'm sözün çok uzun boylu,
Bizim ellerimiz turnalı toylu,
Bilmem Anadolu bilmem Hatay'lı,
Beyim bize bildir ellerinizi.

(41) PAYAS GÜZELİ

Payas'ta bir güzel gördüm,
Sevilecek sıraları,
Bir ateş düştü yanıyor,
Şu gönlümün çiraları.

Bu güzele destan düzek,
İsmi ni deftere yazak,
Yürü bizim eli gezek,
Bulunmaz mı çareleri.

Hayranım kara kaşına,
Altın savatlı dişine,
Yürü güzel düş peşime,
Gezek bizim oraları.

Güzellik kemalin bulmuş,
Yusuf u Kenan'dan kalmış,
Horalı gelinden gelmiş,
Kız kaşının karaları.

Kul Abdulla'm söyler otlu,
Orta boylu sıkınca etli,
Şekerden gaymakdan datlı,
Kız göğsünün araları.

(42) ÖZÜR DİLERLER

Affeyle suçunu Ali babanın,
Densizi tükenmez elin obanın,
Kusuruna bakma çoluk çobanın,
Bunlar suçlu senden özür dilerler.

Amca oğlu der kine ben selam verdim,
Varak beytullahın beraber sürdüm,
Dercettim yanıma hepsini gördüm,
Bunlar suçlu senden özür dilerler.

Bura meydan yeri kim kimi yıkar,
Mehmet Kel arkamda fendine bakar,
Zavallı dükkancı boynunu бүker,
Bunlar suçlu senden özür dilerler.

Selam verilir mi yemek yiyene,
Atlı isen selam verin yeyana,
Karışma bunlara ahmak divane,
Sonra bunlar bostanımı yakarlar.

Kul Abdulla'm der ki çıktım sıladan,
Acep kimdir aramızı bulatan,
Başım kurtulmadı dertten beladan,
Duyan bir gün cenazemi kırlarlar.

(43) ÂŞIK HACI'YA
Ey üstadım Âşık Hacı,
Dostum göçtü ellerine.
Bizim de sazımız ötsün,
Düzen ver sen tellerine.

Göçerken gözlerim gördü,
Bu derdim Kerem'in derdi,
Ateşini Mevlâ verdi,
Hak vermesin kullarına.

Yağmur yağdı yoktur abam,
Gözlerime tüttü obam,
Âşık Hacı kayınbabam,
Kurban olur döllerine.

Çok selam söyle Sunam'a,
Davet et kendin hanama,
Git de yalvar kaynanama,
Süpürge olurum yollarına.

Her adam sevdayı bilmez,
Sevda çeken iflah olmaz,
Onlarcana başa gelmez,
Git yumul düş ellerine.

Kul Abdulla'm etme nazar,
Deli olur dağlarda gezer,
Onlar şeker şerbet ezer,
Bal bulaşmış dillerine.

7.1.1. Karşılaşmaları

44

Kul Abdullah	Mehmet Âşık Mehmet Âşık, Bugünler fikrim dolaşık, Yaşım doksana ulaşık, İnan benim sözlerime.
Âşık Mehmet	Güneşin dağları aşmış, Kölgen enginlere düşmüş, Boynunun eti kırışmış, Ben inandım sözlerine.
Kul Abdullah	Sabahınla bir kuş öter, Derdini derdine katar, Çapaklar kipriğin tutar, Mucuk çoğar gözlerime.
Âşık Mehmet	Aman hacı canım hacı, Ver sadaka doyur hacı, Bende gözünün ilacı, Melhem sürem gözlerine.
Kul Abdullah	Gençliğim kim görülmüş, Kocalık gelmiş oturmuş, Bana hediye getirmiş, Ağrı sızlı dizlerime.
Âşık Mehmet	Yavuz olur gencin atı, Bundan sakınırdım zatı, İhtiyârlık gayet kötü, Kan ter bağlar dizlerine.

Kul Abdullah	Allah'ın buyruğu namaz, Kılmazsa olun beynamaz, Gelinlerim donum yumaz, Ben yudurrum kızlarıma.
Âşık Mehmet	Gel dersen hemen gelirim, Belki eniştten olurum, İstersen oğlum alırım, Müşteriyim kızlarına.
Kul Abdullah	Kul Abdullah söyler dilin, Vaden yeter bir gün ölün, Gelirsen de hıcıl olun, Düğün gelme kızlarıma.
Âşık Mehmet	Âşık Mehmet der ki bildir, Düşman isen beni öldür, Utanmak perdesi kaldır, Gel de söyle yüzlerime.
Kul Abdullah	Yeter Kul Abdullah yeter, Yanar kara bağrım tüter, Ölürsem âşıklar batır, Gelenim yok izlerime.

7.2. ÂŞIK HACI

(1) AĞLAMA

Nere gitsem arz eylerim ağılardım,
Şükür mirazına erdin ağlama.
Medine Mekke Mina dağların,
Geldin gözünle gördün ağlama.

Sevabı çok hiç tükenmez ırılmaz,
Yazılır deftere göze görülmez,
Bu yola yorulan orda yorulmaz,
Sen seni bu yola yordun ağlama.

İşte ne ararsan burada ara,
Medine Mekke Mina'ya uğra,
Şu siyah örtülü Beytul mamura,
El göğüs divana durdun ağlama.

İşte geldik el uzattık eline,
Yazdır ümit cennet topuna,
Bir ümit üzere geldik kapına,
Dediler cennete girdin ağlama.

Bura yüksek makam bilmem ki neden,
İzin oldu geldik şol halifeden,
Şeytenin taşına Müzdelife eden,
Kelpin kafasına vurdun ağlama.

Âşık Hacı'm hake bele özünü,
Ona eyle niyazını nazını,
Sürünerek geldin kara yüzünü,
Hacerü'l esvede sürüdün ağlama.

(2) BEN

Nice vefasız can için,
Can verdim yollarına ben.
Dostu görmediğim zaman,
Bakardım mallarına ben.

Anası yola gelmiyor,
Sunası halden bilmiyor,
Zahar perdeden almıyor,
Tokandım tellerine ben.

Hak bağışlasın hanene,
Söyledim nazlı sunana,
Kurban olam kaynana,
Köleyim döllere ben.

Yağmur geçmesin abandan,
Hasret kalma obandan,
Umut yok kayınbabandan,
Bakıyom hallarına ben.

Umut yok bakar giderim,
Boynumu bükür giderim,
Korkarım akar giderim,
O dostun sellerine ben.

Âşık Hacı'm seherden kalk,
Ataşını elininen yak,
Her haceti bitiren Hak,
Yalvarmam kullarına ben.

(3) BÜLBÜL

Yaz bahar ayının tadı,
Birisi gül biri bülbül.
Bülbül gülü methetmek,
Âşıkların karı bülbül.

Her işlerin cilve nazdır,
Seni ruşen eden yazdır,
Birinin kaftanı bozdur,
Biri hakik sarı bülbül.

Seherden kalkmış örüme,
Benzettim nazlı yârime,
Herhal niyetin Urum'a,
Bağlamışsın sürü bülbül.

Dillerin şekerdir baldır,
Giydiğin yeşildir aldır,
Arz edip geldiğin güldür,
Ta Yemen'den beri bülbül.

Âşık Hacı'm arzet halin,
Âşığı coş etti dilin,
Derdimi ancak sen bilin,
Söyle nazlı yârdan bülbül.

(4) CELAL EFENDİ

Kör olsun inkar edenler,
Asın Celal Efendi.
Aferim sana bin yaşa,
Bir daha olasin Celal Efendi.

Şükür yürüttün tekeri,
Akıttın balı şekeri,
Şerefın daha yukarı,
Erciyes dağısın Celal Efendi.

Her yerde söylenir methin,
Havluda beslensin atın,
Hem kazanın hem aşiretin,
Babasın Celal Efendi.

Âşık Hacı'm der de mestine,
El yok elin üstüne,
Gün olup elin üstüne,
Doğasın Celal Efendi.

(5) DEĞİL

Yeryüzünde iki güzel türemiş,
Ya huridir ya melektir boş değil.
Birisi cevahir birisi elmas,
İkisi de bir kıyacak taş değil.

Güzelleri meth edeyim yerimde,
Hiç bulunmaz Antakya'da Harim'de,
Ne Arabistan'da ne de Urum'da,
İkisi de bir görülmüş iş değil.

İki güzel gördüm zülüfü burma,
Biri güzel ördek birisi turna,
Dudak şam fıstığı dilleri hurma,
Ağzındaki inci mercan diş değil.

Âşık Hacı'm gözün bir güzel görsün,
Saray ise seni bu ihsan sarsın,
Gelinin sahibi hayrını görsün,
Şu güzel kız her kötüye eş değil.

(6) DEZZE

Şu kızların birisin,
Versen bana n'olur dezze.
Eğer insafa gelirsen,
Bu işimiz olur dezze.

Kızlar toplanıp geliyor,
Biri yüzüme bakıyor,
Sonra gene el alıyor,
Versen birin n'olur dezze.

Söyletme bana yazıktır,
Daha elleri nazıktır,
Hem ahretine azıktır,
Çok da hayrı olur dezze.

Fikir eyle iyi düşün,
Odunun çekerim kışın,
Satlık ise paran peşin,
Sanma kalır borca deze.

Şekerinen kaymak yerler,
Durmayıp söylüyor diller,
Bana Âşık Hacı derler,
Hatır gönül bilir dezze.

(7) DÖNE'M

Yüreğime bir ört düştü,
Çıkıyor yalımı Döne'm.
Kullar başına vermesin,
Böyle bir zulümü Döne'm.

Anan baban adak adar,
Allah'tan geldi bu kader,
Ancak Allah ıslah eder,
Böyle bir zulümü Döne'm.

Bir elma aldım elmadan,
Hemen ağlattın gülmeden,
Güvey gelin olmadan,
Tez buldun ölümü Döne'm.

Sarhoş başı güman olan,
Zerre kadar iman olan,
Kalbinde bir güman olan,
Yapmaz bu zulümü Döne'm.

Gayet güzel hüsne huylu,
Uzun saçlı orta belli,
Bütün kan ağladı köylü,
Ağlattın elimi Döne'm.

Ondokuzdur yirmi yaşın,
Çok çeyizin elvan işin,
Düşmanın zalim kardeşin,
Tez buldun ölümü Döne'm.

Âşık Hacı'm der felekler,
Ters döndü çark-ı felekler,
Görmemiş insan melekler,
Sendeki çalımın Döne'm.

(8) ETTİ

Edalhan'da bir güzele uğradım,
İçlerinden biri bana el etti.
Gelin miydi kız mıydı bilmedim,
Hemen gönöl yanağına bel etti.

Kızlar çok meraklı çıkmaz sıradan,
Kadir Mevlâ'm hub yaratmış Yaradan,
Kaşlarına hilal çekmiş karadan,
Kadir Mevlâ'm saçlarını tel etti.

Yitirmiştim burda buldum gülümü,
Bağlı idi şadettiniz dilimi,
Terkeyledim vatanımı elimi,
Deli gönöl Edelhan'ı el etti.

Âşık Hacı'm der de nerden gelişin,
Beni flah etmez bakıp gülüşün,
Kızların oynayıp dümbek çalışın,
Bir bendeğil bütün eli del'ettin.

(9) NE FAYDA

Yüzünü görüşüm gülesim geldi,
Beri bakıp güldürmüyon ne fayda,
Baka baka gözlerime su indi,
Sen kaşını kaldırmıyon ne fayda.

Beni gördün yönün öte dönüyon,
Bülbül gibi daldan dala konuyon,
Sen de benden daha beter yanıyon,
Utanıyon bildirmıyon ne fayda.

Çekindin başına beyaz halıyı,
Ahmak buldun söyleticin deliyi,
Dilin ile dolduruyon doluyu,
Elin ile doldurmıyon ne fayda.

Âşık Hacı'm der de gerdeğın kuşan,
Ak göğsün üstünde gördüm bir nişan,
Deli olur vallahi sevdana düşen,
Hasta ediyon öldürmüyon ne fayda.

(10) FELEK

Yeter felek yeter çektiğim mihnet,
Beni mi görüyon daima felek.
Korkarım beni de yere vurucun,
Yanaşıp duruyon kıyıma felek.

Bütün günüm cefayınan geçirdim,
Hele bunda cıb dadını geçirdin,
Ele şeker şerbet ayran içirdin,
Beni doyurmadın suyuma felek.

Derdin yegin görüküyor zahirden,
Yatamıyom intizardan gahirden,
Elin suyu gelir bardan bahirden,
Kendir yetmez benim kuyuma felek.

Hiç tükenmez senin lütfun keremin,
Yıramaz başımdan derdin veremin,
Yoksa beni söyletmek mi meremin,
Bilmiyon hevesin neyime felek.

Bilmedim hemen n'ettin neyledin,
Elde dert maraz yok beni toyladın,
Bozulmuş bostana hüyük eyledin,
Dinlet de bak kalan boyuma felek.

Âşık Hacı'm der de yenmez bu turşu,
Aldırdın gözüme ilhafı ferşi,
Ne dedim ineğe öküze karşı,
Ne idi garezin tayıma felek.

(11) GÖNÜL

Budaklı'da bir güzele uğradım,
Eylen de burada kal dedi gönül.
Melek miydi huri miydi bilmedim,
Utanma aslını sor dedi gönül.

Sabahınan daha yeni uyanmış,
Mor belikler zaferine boyanmış,
Baka baka divan aklım boyalmış,
O demde koynuna gir dedi gönül.

Gönül kaldı bir kaşları karada,
Düvün vurmuş koynundaki narada,
Gitti yoldaşların kaldı burada,
Aklını başına der dedi gönül.

Ben gelirken bizim eller dağıldı,
Etrafı mor sümbüllü bağıdı,
Her güzelden yüreklerim sovudu,
İlle bu güzele yâr dedi gönül.

Âşık Hacı'm bir kimseye bakmıyor,
Düşmüş cahal birken kalkmıyor,
Körolsun yokluk hala çıkmıyor,
Çubuğu bembereş ver dedi gönül.

(12) GURBET EL

Hey ağalar gurbet elde,
Güzel sevmek kutlu imiş.
Ben bana dertli diyordum,
Elin çoğu dertli imiş.

Gurbet elde bir yâre yandım,
İçtim badesine kandım,
Ben gönül yorulur sandım,
Meğer gönül atlı imiş.

Dertli olanlar çekilmiş,
Kefen boynuma biçilmiş,
Sılada güller açılmış,
Çayır çimen otlı imiş.

Âşık Hacı'm yâre doydu,
Yâr için canıma kıydım,
Gurbet elde bir yâr koydum,
Sıla yârdan tatlı imiş.

(13) YÂR KALDI

Nasıl ayrılalım ellerimizden,
Besledim büyüttüm nazlı yâr kaldı.
Esirgeyin gayrı ellerden yâddan,
Gavlimiz bir idi sözlü yâr kaldı.

Şahin gibi yâr karşımda dönerek,
Bülbül gibi daldan dala konarak,
O yâr benden daha beter yanarak,
Ciğeri ataşta közlü yâr kaldı.

Bize böyleymiş Hakk'ın işleri,
Hiç kurumaz gözlerinin yaşları,
Enli değil ince hilal kaşları,
İspir gibi ela gözlü yâr kaldı.

Âşık Hacı'm kendim doyuramadım,
Nen edip dizimde uyutamadım,
Ar edip ellere duyuramadım,
Sırrı içimde gizli yâr kaldı.

(14) MAHMUT BEY

Sürünerek geldim haki bayına,
Duydum bir iş düşmüş başa Mahmut Bey.
Her nere gidersen hükmün var olsun,
Hükmeyle gökteki kuşa Mahmut Bey.

Her sabah daranda meclis kurulur,
Efendim gününden devran sürülür,
Emreylesen her iş görülür,
Sözlerin geçiyor taşā Mahmut Bey.

Karadır kaşların benzer kaleme,
Sen gelişin bir ay doğdu aleme,
Erzurum Beyleri çıksın selama,
Yazılsın tarihte başa Mahmut Bey.

Âşık Hacı'm dilekçesin dilesin,
Rütben kaymakam. vali olasın,
Allah'tan emr'ola geri gelesin,
Olasın Hatay'a paşa Mahmut Bey.

(15) MEHMET BEY

Yusuf Bey'in oğlu beyler beyinden,
Adabı erkanı bir Mehmet Bey.
Bin katil etsen bir sözle kurtarır.
Düşmanın elinden alır Mehmet Bey.

Yaşa Mehmet Bey'im sen binler yaşa,
Nüfusun kar etti dağ ile taş,
Nuri Bey bir vezir özü Bey Paşa,
Göllerin hünkârı olur Mehmet Bey.

Eli Gavur Dağı yedi dağ üstü,
Edemedin kimseye zulümü kasti,
Hem beyler beyinden dostunun dostu,
Sözünün önünde ölür Mehmet Bey.

Âşık Hacı'm der de aslınız pektir,
Ne kadar meth etsem o kadar haktır,
Eller harbe gidici silahım yoktur,
Bana da bir bulur Mehmet Bey.

(16) PERİŞAN OLDU

Çok memnun eyledin ahababı dostu,
Bu da bir ellerde ihtişam oldu.
Hakk’a şükür eyle meğdurluk,
Sana bir Mevlâ’dan perişan oldu.

Tez kırıldı kara dölün dolabı,
Sertçe Mehmet dolaştırdı Kallebi,
Kerem gibi ateş yaktı Haleb’i,
Hocanın halleri perişan oldu.

Her neler dilersen Mevlâ’dan dile,
Bayramı çok ettiğin kutlu olsun hele,
Çokların gönderdin kütüklü sele,
Tufanlı sellere karışan oldu.

Sordular bahçadaki eriği,
Kaçırdılar kafesteki firiği,
Yürüttü sakalı attı sıırığı,
Giydi gam hırkasın devrişhan oldu.

Âşık Hacı’m tanrısın bulur arayan,
Çok oldu içinden yanıp eriyen,
Benim ile gece gündüz yürüyen,
Bunda çok yangıya ruşen oldu.

(17) OLDUM

Gene bir taş vurdun kırdın belimi,
Yıkıldım yerimden kakamaz oldum.
İki gün iş tuttuk günah mı olduk,
Kapıdan dışarı çıkamaz oldum.

Bana dert getirin ellere miraz,
Kadir Mevlâ'm ancak bana mı gazez,
Ustasıydık deyi laf attık biraz,
Kimseye bir laf atamaz oldum.

Şimdi hesap eyle zaralı karı,
Üstüme borç koydun bir şimbil darı,
Çocukların rızkını ver bari,
Bir kulun derdini çekemez oldum.

Kimseye söyleme bu böyle kalsın,
Her dayım mı eller bana mı gülsün,
Yüzüne bakmaya bin tövbe olsun,
Bir yeşil yapraklı kıramaz oldum.

Bu Hak'tan geldi ellere çatsam,
Unutmam acını Paris'e gitsem,
Zararım çıkmaz mı külünü satsam,
Ellerin yüzüne bakamaz oldum.

Bilmiyon mu böyle kömürün huyu,
Yatsana kozlarının gölgesi koyu,
Kurulup dururken iş gördük deyi,
Avrata da çalım satamaz oldum.

Âşık Hacı'm der de ne idi derdin?
Ellere övünüp sen seni yordun,
Başına taş düşe bir iş mi gördün,
Bir işin altından kalkamaz oldum.

(18) SEN DEĞİL MİSİN?

Kadir Mevlâ'm sağalt kalan yaramız,
Lokman'ın lokmanı sen değil misin?
Bir gün dedin yeri göğü yarattın,
Direksiz durduran sen değil misin?

Sen iyisin iyilerden iyiden,
Halkedip şu alemi yaratan,
El yetmez boy yetmez derin kuyudan,
Yusuf'u çıkaran sen değil misin?

Sevinirik bu yaralar bitişin,
Ne olur derdimize derman katışın,
İbrahim'i mancınıktan atışın,
O narı söndüren sen değil misin?

Melek iken hışmeyleyip şaşırın,
Aşkın dalgaların boydan aşırın,
Hasta edip tenine kurtlar düşüren,
Eyyüb'ü sağaltan sen değil misin?

Yaz dedin yazdırdın levh-i kalemi,
Musa ile ettin binbir kelamı,
Sen yarattın on sekiz bin alemi,
Rızkını veren sen değil misin?

Kadir Mevlâ'm halimizi bilemen,
Yâramızı sağalt kalan el aman,
Kaf'tan Kaf'a hükmeyledi Süleyman,
O kudreti veren sen değil misin?

Âşık Hacı'm cenazesi kılınmaz,
Ah çekerim kimselere duyulmaz,
Bu yaralar sana zerre sayılmaz,
Ölüyü diriltten sen değil misin?

(19) TİLKİ

Sabır eyle kalsın sana,
Kuyruğu sarı tilki.
Evimin başıma yıktın,
Ettin bana yörü tilki.

Zaten korkardım ününden,
Bir kürk diktirim gününden,
Ya dıkl çıkma ininden,
Ya bu elden fari tilki.

Hergün gelip yokluyordun,
Bana kin mi saklıyordun,
Sen beni mi bekliyordun,
Ta bildirdan beri tilki.

Eli başıma verdiler,
Bütün zehmim yordular,
On beş gün hüküm verdiler,
Gel barıştır bizi tilki.

Âşık Hacı'm der selefin,
Hele hesap et telefin,
İki kurk yirmi celfin,
Tamam bölmüş yarı tilki.

(20) TURNALAR

Yârdan mı ayrıldın ötüp gidersin,
Benim de yârimi görün turnalar.
Bir mektup yazayım sılaya doğru,
Götürün o yâre verin turnalar.

Ötüp gider kılavuzlar seçilmiş,
Siyah zülfün mâh yüzüne saçılmış,
Girin dost bağına neler açılmış,
Tomurcuk güllerin derin turnalar.

Bilirsiniz İreyhanlı yolunu,
Varın sorun aşiretin halini,
Biz vatan eyledik Urum elini,
Siz de bizim elde kalın turnalar.

Âşık Hacı'mder de sorarsam sılan,
Vilayetim Haleb kazamız Belan,
İlimiz Reyhanlı yaylamız Alan,
Obamız Ceylanlı sorun turnalar.

(21) BU TÜRKLER

Dini bir yoluna sancak açıldı,
Dünyanın belini kırdı bu Türkler.
Ankara'da İstanbul'da İzmir'de,
Kâfirin belini kırdı bu Türkler.

Türkiyemiz her diyâra baş oldu,
Kafir düşman orta yerde şaş oldu,
Kumandan Mustafa Kemâl baş oldu,
Büyük bir devlete erdi bu Türkler.

Türkiyemiz gayet mühim ziyada,
Yüz bin süvari yüz bin piyade,
Pozantı Adana Çukurova'da,
Belki yüzbin düşman kırdı bu Türkler.

Türkiye askerin çekti getirdi,
Ermeninin ocağını batırdı,
Kırıkhan'a merkez kurdu oturdu,
Haleb'e telgrf verdi bu Türkler.

Türkiye'miz hemen hemen birinci,
Arkadan bin beşyüz imdat gelici,
Gezbet'inden atlı tuttu bir ucu,
Belan gediğini sardı bu Türkler.

Âşık Hacı'm Hakk'a eder niyazı,
Ölen şehit olur kalanlar gazi,
Muhummed yazılı sancağın yüzü,
Dalkılıç meydana indi bu Türkler.

(22) YÂR

Kadir Mevlâ'm bir dert vermiş,
Örtülünen döşeginen yatıyor.
N'ola gelip görmeseydim halini,
Ah ettikçe ciğerime batar yâr.

Şahan gibi şahbazlığın bildirir,
Bir dert gelmiş gül benzini soldurur,
Kendi sevdasını başta kaldırır,
Korkuyom hep üstüme atar yâr.

Melul melul gözlerime bakarsa,
Cihan senin gözlerini dökerse,
Mevlâ'm bir şifalık verir kalkarsa,
Her işini şahin gibi tutar yâr.

Âşık Hacı'm Mevlâ'm bana yaz verir,
Hastalara şifa deyi kar verir,
Örtüyünen döşeginen zâr verir,
Hemi yangın hemi sıtma tutar yâr.

(23) YÂR

Yanına gelişim yâr deyi sanma,
Ben küskünüm sen de bana küstün yâr.
Ben seninim diye gülme yüzüme,
Yeni bildim beni öldürmek kastın yâr.

Sen emretsen ben giderim Yemen'e,
Gavur olsa gelmez miydi imana,
Çok yavraldım niçin gelmen amana,
Daha var mı benden başka dostun yâr

Dilimi kuruttun dilin kurusun,
Üleşini enikli kurtlar sürüsün,
Ben biliyon yad ellerin yârisin,
Vefan yoktur umudumu kestim yâr.

Âşık Hacı'm der de ben de yâre küsmedim,
Alıp zülfün tellerine asmadım,
Aman çektim kendirimi kesmedim,
Diri diri beni dara astın yâr.

(24) AKKUYU GÜZELİ
Akkuyu'da bir güzele uğradım,
Aslı güzel bozuymuş.
Gün görmemiş al yanaklar,
Bir kınalı kuzuymuş,

Görüşün ateşe yandım,
Tutuştum Kerem'e döndüm,
Tel Ariş'i yeşil sandım,
Meğer yeşil değil bozuymuş.

Eşi bulunmaz ovada,
Daha uçmamış yuvada,
Döşünde yüzden ziyade,
Beşi birlik geziymiş.

Güzele yoktur mahana,
Misli gelmemiş cihana,
Gözleri benzer şahana,
Cura değil bozuymuş.

Âşık Hacı'm der boyu da,
Huri melek mi soyu da,
İsmi Ümmüs Akkuyu'da,
Paşa ağanın kızıymış.

(25) SIRASIYNAN

Sen misin erbabı kömür yakmanın,
Bunun bir vakti olur sırasıynan.
Böyle bir sana'at daha bulunmaz,
Ararsan çamlığın sırasıynan.

Durmadın enginde uca gidersin,
Gündüzü de koydun gece gidersin,
Şimdi zengin olur hacca gidersin,
Bir ocak kömürün parasıynan.

Git türkünü söyle işi ne edersin,
Kısıktın feleğe gahir mi edersin,
Ocağı sel basar gelir gidersin,
Elinin yüzünün karasıynan.

Âşık Hacı'm hani teştin satılın,
Böyle olursa sahanı da yitirin,
Sırtına yüklenip eve götürün,
Hayvan da bulaman kirasıynan.

(26) SAADET

Gül yüzlü Saadet'im aklıma düştü,
Gönül kalk gidelim Urum eline,
Ne sebep ayrıldım o nazlı yârdan,
Hayır umdum bir kahpenin dölüne,

İskeleden binek şimendifere,
Adana kelebek, Pozantı dere,
Gönül havalandı şu nazlı yâre,
İntizâr ederim dostun yoluna.

Felek gene beni gurbete attı,
Hasretlik ciğerime kar etti,
Konya, Eskişehir, Bilecik hattı,
Seyretmeli Sapanca'nın gölüne.

Gönül terkedelim gel bu diyârı,
İzmit'i geçişin İstanbul yârı,
Çekmece, Çatalca, Edirne yolu,
Döndermeli Kuru'dan salına.

Bülbül gibi bahçelerden bağlardan,
Ölen ölmüş bir haber ver sağılardan,
Uzunköprü, Keşan Kuru dağlardan,
Dış deniz Bolayır, Gelibolu'ya.

Âşık Hacı'm vazgeçelim sıradan,
Alalım bir haber gözü eladan,
Bir mektup atalım şol iskeleden,
Saadet Hanım kına yaksın eline.

(27) YARADAN

Çerçili'de bir güzele uğradım,
Yeryüzünde bir yaratmış Yaradan.
Kaşlar lamelif gözleri ayın,
Mâh cemalin nur yaratmış Yaradan.

Güzelin benlisi beli incesi,
Ak tunç memeli gülün goncası,
Ya bayram ya Leyla'yı Kadir gecesi,
Seher vakti er yaratmış Yaradan.

Sığın yürüyüşlü gerdan açımlı,
Bir huma bakışlı ceren biçimli,
Altmış bir belikli maya biçimli,
Zülüflerin tel yaratmış Yaradan,

Âşık Hacı'm buna mihnet kılınmaz,
Baha ile bin bir altına alınmaz,
İsmi bile Gürcistan'da bulunmaz,
Güzellere pir yaratmış Yaradan.

(28) BEN

Beni tutma tutamaz mısın,
Kız divan sürücüyüm ben.
Eğer sana lazım ise,
Bembeleş durucuyum ben.

Gördüm döne dönelerin,
Melek sandım anaların,
Çukurova sunaların,
Bir gezip görücüyüm ben.

Söyle kız aslını bilmem,
Eğlenip yanında kalmam,
Korkma kız sorucuyum,
Âşığım sorucuyum ben.

Hem âşıkım hem hacıyım,
Hangi bir derede acıyım,
Sorma ben Âşık Hacı'yım,
Ta hudut hariciyim ben.

7.2.1. Karşılaşmaları³⁹

29

Âşık Hacı İmtihana geldim kabul buyurun,
Mahkememiz görülecek bugün yâr.
Ya merhamet eyle ya da vur öldür,
Berk bağlama kollarımın bağın yâr.

Kız Aser mi kestirdin asri girit mi?
Mahkemenin günü dağil bugün yâr.
Seninle aşlanığım yok benim,
Kin bağlamış kollarının bağın yâr.

Âşık Hacı Arz eyledim geldim seni yıraktan,
Merhamet et öleceğim meraktan,
Ne akıldan çıkar ve ne yürekten,
Yüreğime kurdun çifte düğün yâr.

Kız Ben seni sevmedim ez el ezelden,
Bülbül gibi figan kurma gazelden,
Gözün bende gönlün başka güzelde,
Ben kurmadım yüreğine düğün yâr.

³⁹ Bu karşılaşmalar Anadolu sahasındaki âşıklık geleneği kuallarına uymamaktadır. Aynı durum Kul Abdullah için de geçerlidir.

Âşık Hacı Oturdum dinlersin yüksek binadan,
Gönül geçmez ince belli Suna'dan,
Bilmem kudretten mi bilmem anadan,
Ye koynunda gördüm bir çifk düğün yâr.

Kız Âşık olup güzeli seçmedim,
Yad ellerin köprüsünden geçmedim,
Oturup dizinde göğsüm açmadım,
Nerde gördün iç koynumda düğün yâr.

Âşık Hacı Âşık Hacı'm der de geri dönerim,
Gece gündüz aşk atına binerim,
Akıbeti Kerem gibi yanarım,
Göremezsen ak göğsünün ağın yâr.

Kız Bir sır verdim oğlan ele söyleme,
Gidip beni ele rüsva eyleme,
Sevip sevip sonra inkar eyleme,
Görmedin mi ak göğsümün ağın yâr.

30

Kız Ben anamın oldum ilki,
Güzelliğim yakar halkı,
Pederimin malı mülkü,
Derya deniz göle benzer.

Âşık Hacı Ben bir kızınan konuştum,
Dili şeker bala benzer.
Sordum ismi Şengül imiş,
Hakikatı güle benzer.

Kız Kaleme benzer kaşlarım,
İnciye benzer dişlerim,
Şu benim sümbül saçlarım,
Çiğ ibrişim tele benzer.

Âşık Hacı Dedim oğluma gelmen mi?
Sevda halinden bilmen mi?
Kızım gelinim olman mı?
Boyun selvi dala benzer.

Kız Ben oğluna varrım derim,
Ellere çıkarma sırrım,
Ben sana bu kadar derim,
Oğlun koçak döle benzer.

31

Âşık Hacı Güzellere şirin gelir sözlerim,
Sizi gördüm tutmaz oldu dizlerim,
Çoktan beri esir idi gözlerim,
İki güzel rast geldi gözüme.

Kız Çok söyleme işsiz korsun yurdumu,
Bana atma alafını ördünü,
Eğer âşık isen kaldır perdeni,
Gel utanma söylesene yüzüme.

Âşık Hacı Sordum seni dediler ki pirimiz,
Yâd ellere çıkarmayak sırrımız,
Biz âşığımız güzel övmek karımız,
Hakk'ı seven gücenmesin sözüme.

Kız Yüğü kumaş olan ele satar mı?
Bahar gelmeyince bülbül öter mi?
Baha ile bana gücün yeter mi?
Seyir eyle döşümdeki gazime.

Âşık Hacı Saçın ipek zülüflerin burma mı?
Dilin şeker dudakların hurma mı?
Sana veren Allah beni görme mi?
Seyir eyle alnımdaki yazımı.

Kız Oğlan gidip tuzak kurma yoluma,
Müstehak olursun sonra ölüme,
Daha kimse el sunmamış gülüme,
Senin gibi çoğu düştü peşine.

Âşık Hacı Âşık mısın yoksa dert mi eşersin,
Nerde büyüdün nerde yaşarsın,
Çok söyleme istin tahttan düşersin,
Yanan sonra ateşime közüme.

Kız Aman melek oğlan ben de huriyem,
El değmedik mor sümbüllü koruyam,
Adım nazlı âşıkların piriyeim,
Hiçbir âşık yetişemez tozuma.

Âşık Hacı Âşık Hacı'm söyler sözün sağıını,
Severler güzelin göğsü ağını,
Ben âşığım senin gibi çoğunun,
Nen eyleyip uyutmuşum dizimde.

32

Şıh Arzuladım geldim sana,
Selam verdim sağa sola,
Faziletli Hacı Ağa,
Bahşışım para isterim.

Âşık Hacı Ben bir fakirhaneyim,
Ev burda yok banıyam,
Saadetli ağa şurda,
Ben bir koyun çobanıyam.

Şih Değirmenkaşı'ndan geldim,
Hep yollardan haber aldım,
İsmail Ağam evde yoktur,
Hacı Ağamı evde buldum.

Âşık Hacı Ayağımda kutnu şalvar,
Her hal üstümüzde al var,
Hacı Ağandan umut yoktur,
İsmail ağana yalvar.

Şih Belimi verdim direğe,
Şiştı ağamın yüreği,
Çık sekizliği çeyreği,
Bahşışım para isterim.

Âşık Hacı Rahat yerim yatıyorum,
Mefahım çok satıyorum,
Sekizlik çeyrek ne demek,
Meteliğe kurşun atıyorum.

Şih Deryalarda oynar kayık,
Ağama hanım layık,
Hanıma çifte halayık,
Bahşışım para isterim.

- Âşık Hacı Kapımızın önü iğde,
Hep dalları ince iğde,
Burası halayık yeri,
Hanımlar öteki evde.
- Şıh Ben bir şıhım sözüm haktır,
Hacı Ağamın sözü pektir,
Bahşişim yolla gidelim,
Dolanacak yerim çoktur.
- Âşık Hacı Her gün gelin konuşalım,
Birbirimiz tanışalım,
Topladınız yeter bugün,
Hazırkini bölüşelim.
- Şıh Şıhlar bilmez mi işini,
Bekleriz sahur aşını,
Beni yolumdan eyleme,
Kalk ver şıhın bahşişini.
- Âşık Hacı Aha ben geçtim serinden,
Haberin yok mu karımdan,
Bahşişiniz beş on dehnek,
Eğer kalkarsam yerimden.

7.3. ÂŞIK HASAN

(1) ARABİSTAN

Üç yüz yirmi altıda bir tufan koptu,
Gör ki neler çekti el Arabistan.
Ellibeş gün yattı karı ovanın,
Kalmadı bir canlı mal Arabistan.

Karlar yağa yağa boyları aştı,
Asi canavarlar hap eve düştü,
Nice hayvanların damarı geçti,
Gayet yanlış geldi yıl Arabistan.

Bugün buza kesti kurudu çayı,
Hep dağlara düştü turnası toyu,
Ördeği kiriği yitirmiş suyu,
Bilmem nerde kaldı göl Arabistan.

Balık da farizdi buldu başından,
Çamura basmadan topla dışından,
Yazı yaban dolu kuş üleşinden,
Kılıç gibi kesti yel Arabistan.

Hep tüketti mallarının malını,
Ne yağını sattı ne de kılını,
Kırdı bütün fukaranın malını,
Çok vakit doğrulmaz bel Arabistan.

Mevlâ'm imdad eyle el aman aman,
Kalmadı her evde bir torba saman,
Şimdi maldan geçtik ırada güman,
Çıkmadı çayırın zili Arabistan.

Bilmem daha n'olur kim çıkar yaza,
Kış değil bu gelen bir ibret bize,
Âlem muhtaç oldu bir atım tuza,
Kesildi kervanın yol Arabistan.

Kardan telef oldu nicenin canı,
Hind ile Yemen'e ulaştı ünü,
Sordum atalara görmemiş bunu,
Hiç bileni yoktur kul Arabistan.

Yine birgün suyun kaynar içilmez,
Sineyin kurt olur yoldan geçilmez,
Bugün hekmat bin boğadan seçilmez,
Bunu inkâr etme çöl Arabistan.

Âşık Hasan der de yetmez mi kalan,
İnanmaz bu söze sonradan gelen,
Bunu görmeyenler hep sanır yalan,
Yoktur ki söylesin dil Arabistan.

(2) ARİF

Yürü bre emmi oğlu,
Hey belalı başlı Arif.
Soldum'ola o gül yüzün,
Kara gözlü kaşlı Arif.

Şu Yemen'den mektup gelmiş,
Dediler ki Arif ölmüş,
Pederine ayan olmuş,
Kara kuru döşlü Arif.

Şehitsen giydin tacın,
Unutulmaz senin acın,
Sefil baban çifte bacın,
Ağlar gözü yaşlı Arif.

Kurduğun bina yıkıldı,
Yemen'e mihrab dikildi,
Babanın beli büküldü,
Ciğeri ataşlı Arif.

Mehmet oğlan bakar yola,
Göz yaşını sile sile,
Akıllı buldum'ola,
Yürek iki başlı Arif.

Arif ismin kaldı dilde,
Trablus ince belde,
Kızib gitmiş gurbet elde,
Bacılı kardaşlı Arif.

Nazlısın yanımda nazlı,
Muhabbetin serde gizli,
Tel bıyıklı kara gözlü,
Yörü ipek saçlı Arif.

Eşmişek'te koca çınar,
Kimi göçer kimi konar,
Cümle kuşlar ona döner,
Öter garip kuşlar Arif.

Bilmedim ayını neden,
Gelmiyor Yemen'e giden,
Muhabbetli nazlı fidan,
Nere gitsin suçlu Arif.

Âşık Hasan bakın hele,
Yalan gerçek düştü dile,
Biz de gidicik o yola,
Cümle alem borçlu Arif.

(3) NAZLI YÂR

Kara gözlü nazlı yarım,
Gel yanıma gel yanıma.
Şu senin cilve yapışın,
Girer kanıma kanıma.

Ne var yolunda ölünce,
Beni yakıyon gülünce,
Sallanıp suya gelince,
Benzersin hanıma hanıma.

Her söz her yerde denmez,
Siyah kuşak ağ boyanmaz,
Hanım her güzele dayanmaz,
Benim kinime kinime.

Âşık Ali'm der kastime,
Selam söyleyin dostuma,
Ölürsem kanım üstüne,
Söylen sunama sunama.

(4) BEY'İM

Yine asker toplanıyor,
Himmat senden aman Bey'im,
Yakışmaz senin şanına,
Gitsem tümen temen Bey'im,

Gönlüm de aşka gülmedi,
Gidenim geri gelmedi,
Birin Selanik salmadı,
O birini Yemen Bey'im.

Çıkan alayın başına,
Kılıç kuşanın peşine,
Müşir karışmaz işine,
Emrettiğin zaman Bey'im.

Âşık Hasan kara yasta,
Can dediğin bir kafeste,
Cümlemize son nefeste,
Karşı gelsin iman Bey'im

(5) BİLE

Şu yalan dünyaya geldim geleli,
Çalar çağıraydım her sinen bile.
O yâr için çekiyorum çok zahmet,
Yemiyom içmiyom yasınan bile.

Yamacımdan gelen yâr kendi kendi,
Özlemedim kaldı göğsünün bendi,
Yitirdim o yâri tımarsız kaldı,
Arınmaz memeler pasından bile.

Kara gözlüm sen ne diyon sözüme,
Uğrun uğrun gülüyordun yüzüme,
Nen eyle de beni uyut dizine,
Bir kumru ötüşlü sesinen bile.

Aynalı kuşağı beline vurmuş,
Çapraz düğmeleri döşüne kurmuş,
Mevlâ'm güzelliği hep sana vermiş,
Salınıp geziyor hep süsünen bile.

Âşık Hasan der ki sözlerim sence,
Açılmış bahçende güllerin konca,
Giyinmiş kuşanmış belleri ince,
Başında sırmalı fesinen bile.

(6) BİZE

Müslümanlar gafil olman,
Hak gönderir zalim bize,
Mahşer günü zabaniler,
Çok ederler zulüm bize.

Yiğit dediğin bin yaşar,
Günde ecel boydan aşar,
Bugün yarın nöbet düşer,
Bir gün gelir ölüm bize.

Öğüdün tutun dedenin,
Vaiz nasihat edenin,
Emrini tutun Huda'nın,
Sonra demez kulum bize.

Her adam zenginlik ister,
Paranın gıdasın ister,
Münker Nekir cevap ister,
Sorunca sualın bize.

Şu olur İslamın zineti,
Satın almalı cenneti,
Tutmalı farzı sünneti,
Hep buyurmuş alim bize.

Girsem cennetin birinden,
Otursam yüksek yerinden,
Cennet bağının yanından,
Sunsalar bir dilim bize.

Anam bacım durmaz ağlar,
Teneşirde suyum çağlar,
Yaren yoldaş tabut bağlar,
Getirirler salım bize.

Âşık Hasan kevser için,
Kuş gibi havadan uçun,
Sıratı selâmet geçin,
Ver cennetten yolum bize.

(7) BU SENE

Üç yüz yirmi dörtte düzen bozuldu,
On ikiler meclise dizildi,
Gazeteler haberde yazıldı,
Dört köşeye ilan oldu bu sene.

Selanik'ten çıktı fermanın ucu,
Bozmaya yetmedi kmisenin gücü,
Meydana diktiler bir dar ağacı,
Çok adam asıldı öldü bu sene.

Sana derim sana hey Arabistan,
Ayrıldık bu sene yarenden dosttan,
Giymedik kırmızı çıkmadık yastan,
Sarardı gül benzim soldu bu sene.

Bilmem kimler kattı altına tucu,
Kanlı yaş döktüler hep ana bacı,
Tatlının üstüne verdiler acı,
Badeler zehirden doldu bu sene.

Şol mazarat başı kafir Ermeni,
Büyük fesat alma yoktur dermanı,
Al-i Osman padişah verme fermanı,
Düşmanlar sevindi güldü bu sene.

Yekin Sultan Reşit yerinden yekin,
Küffarın üstüne eyle bir sökün,
Kitabın yazarı kıyamet yakın,
İşareti çıktı geldi bu sene.

Âşık Hasan der de sen kurtar başın,
Ömrü kısa olur alıcı kuşun,
Abdino çaldı en son savaştın,
Ona da bir kılıç çaldı bu sene.

(8) ÇIKAR

Kadir Mevlâ'm ağ yarınan kavlimiz,
Bizi güle güle bayrama çıkar.
Giyinmiş kuşanmış bir kara gözlü,
Sallanır karşımda seyrana çıkar.

Suya gelmiş destisini doldurur,
Gören yiğitlerin benzin soldurur,
Yel estikçe zülûflerin kaldırır,
Ayrılır gerdandan bir yana çıkar.

Yüreğim yaralı kaşı karadan,
Sinem delik delik bütün yaradan,
Her kuluna bir dert vermiş Yaradan,
Ol sarı bülbül de feryada çıkar.

Âşık Hasan der de ele yaymayın,
Ben sevmişim benleriyin oymayın,
Evvelki seven yer yağın kaymağın,
Sonraki sevende ayrana çıkar.

(9) DEDİLER

Bir güzel övdüler Hassa kolunda,
Bulunmaz irengi bahçe gülünde,
Doldursa badesi tası elinde,
Hicablı sevdiğim içmez dediler.

Çok emek eyledi Bey ile Paşa,
Çalma gevherini kıl kadar daşa,
Sıdk ile bakarsa gökteki kuşa,
Kırılır kanadı uçmaz dediler.

Ne kadar çalışsan emeğin boşa,
Dolandım dağları çal köşe köşe,
Araplı uşağında övdüler eşe,
Hiç mihnet eyleme kaçmaz dediler.

Âşık Hasan der de yürekten inen,
Varın bir kötünün derdine dönen,
Cemalin görürsen ateşe yanan,
Farısa da gönlün geçmez dediler.

(10) DEDİLER

Gece gündüz ah çekerek ağlarım,
Söyle bu derdini nerde dediler.
Vefasız güzelin düşme peşine,
Yanarsın ateşe orda dediler.

Gerdanı gümüşten kardan ağ olur,
Gönül gül gülistan cennet bağ olur,
Sevdaya düşenin derdi çok olur,
Hemi sıtma tutar çorda dediler.

Şu benim sevdiğim dünyada nerden,
Tepeden tırnağa her yeri nurdan,
Kuş olursan varaman her yanı surdan,
Ararsan bulman zorda dediler.

Şu benim sevdiğim daha tezerek,
Ağ göğsün düğmelerin çözerek,
Muhabbetli ise bulur gezerek,
Oturup yandığın yârda dediler.

Akşam olur koyun kuzu meleşir,
Herkes varrı uykusuna döleşir,
Bir yardımcın felek Hızır ulaşır,
Komaz bir kulunu darda dediler.

Âşık Hasan düştüm ateşe nara,
Açıldı sinemde bilinmez yara,
Kimi hayvaya çağırır kimisi nara,
Hayva da o kızda nar da dediler.

(11) DÖNDÜM

Hey ağalar yücelerde gezerdim,
İndim enginlere ayağa döndüm,
Gözlerin sevdiğim yârdan ayrıldım,
Avını aldırılmış soyağa döndüm.

Bir bina kurdum da duman yel aldı,
Aktı çeşmim yaşı halkı sel aldı,
Kara gözlü nazlı yâri el aldı,
Büküldü bellerim dayağa döndüm.

Sabah sabah dost bağıny gezerim,
Bu dertleri bir deftere yazalım,
Açılmadan ne tez soldu gazelim,
Meyvesini dökmüş tiyeke döndüm.

Âşık Hasan der de sevmezler merdi,
Nedir bu canımın ateşi ördü,
Tahir'in Zühre'nin Kerem'in derdi,
Yandım ateşlere koyağa döndüm.

(12) EDİP DURMA

Kömür gözlerini sevdiğim dilber,
Sallanıp karşımda naz edip durma.
Ecelimden evvel öldürme beni,
Tükenmez ömrümü az edip durma.

Oynayak bir kumar kim kimi tutar,
Göremedim bir cambaz kız senin kadar,
Arada engeller hile keşfeder,
Dost kavil yerini iz edip durma.

Ölüyom elinden başından atma,
Helal ekmeğine haramlar katma,
İstemezdin çoktan sözünde dutma,
Arada engelle söz edip durma.

Âşık Hasan der ki aklın şaşırdın,
Aşkın dalgasını boydan aşırdın,
Söyleye söyleye dilden düşürdün,
Yazık şu güzele söz edip durma.

(13) EFENDİM

Canımı yoluna feda eylerim,
Kurtarsana beni davadan Efendim.
Ne gündüzüm gündüz ne gecem gece,
Hallarım perişan yârdan Efendim.

Güleçtir yüzlerin ay gibi parlar,
Gelmez mi elinden böylesi karlar,
Eyle bir iyilik yattığın yerler,
Deryaya gark olun nurdan Efendim.

Bir binanın direğini dikersin,
Benim gibi fakirlere bakarsın,
Sen çıkarı elin ile yakarsın,
Yârın kurtulursun nardan Efendim.

Dört kitap bir rasulün başı için,
Ağlatma kadimi beni iş için,
Dikkat eyle bir Muhammed başı için,
Sevdiğin var ise pirden Efendim.

Genç halimle bir hal geldi başıma,
Döner değirmenler gözüm yaşına,
Mevlâ'yı seversen bak şu işine,
Kesildim kazançtan kardan Efendim.

Âşık Hasan dosta doğru dönerim,
Gece gündüz aşk atına binerim,
Gündüz dostun ateşine yanarım,
Gece uyuyamam nardan Efendim.

(14) EŞE

Ağalar gördüm dünya güzeli,
Duyardım adını kız senin Eşe.
Mevlâ'm güzelliği hep sana vermiş,
Kara kaş sürmeli göz senin Eşe.

Ben seni severim seversen beni,
Eğer gücüm yetse alırım seni,
Yoluna koyardım bu tatlı canı,
Bir imkanın olsa az senin Eşe.

Kız senin emsalin ya Bey ya Paşa,
Dünyada ömrünü geçirme boşa,
Merhametsiz baban yakmış ataşa,
Bu çareni bul son kez senin Eşe.

Al yanağı beyaz kardan ağ imiş,
Ala karlı mor sümbüllü dağ imiş,
Eyvah Ceylanlı'da yiğit yok imiş,
Alt başı katlin var yüz senin Eşe.

Aladır gözlerin çalar havari,
Leblerinden balın geveri,
Güzelliği değer yedi deviri,
Kız hanım sultansın söz senin Eşe.

Güzel olan güzel Hak'tan seçilir,
Zülfü gerdana telden biçilir,
Yıl on iki ayda gülü açılır,
Kış engelin olsun yaz senin Eşe.

Deli gönül yâr ikrarın güdersin,
Bu güzellik sende çok kan edersin,
Nedir derdin gurbet ele gidersin,
Başından yuları çek senin Eşe.

Âşık Hasan âşıklığın bildirir,
Güzel olan sevdasına yedirir,
Korkarım goncanı eller soldurur,
Ben derem güllerin uz senin Eşe.

(15) EŞE

Hak seni öğmüş yaratmış,
Ben de eylerim metin Eşe.
Çok güzelsin nazar değer,
Biraz kekik tütün Eşe.

Gören olur kara gözün,
Duyan olur şirin sözün,
İzar bürün azma yüzün,
Kırdın eli bütün Eşe.

Al yanağı gonca güldür,
Leblerinden akan baldır,
Satlık ise bahân bildir,
Alam seni satın Eşe.

Yanağı yağal vurmali,
Aşığa bahşış vermeli,
El kınalı göz sürmeli,
Edem seni hatun Eşe.

Kara tozak telli fesi,
Alem gibi olsa süsü,
Derler Yusuf bunun nesi,
Giyince busatın Eşe.

Senin için çektim cefa,
Hükmeyledik Kaf'tan Kaf'a,
Derde derman cana şifa,
Versen tirek otu Eşe.

Ölmez derde dolandırır,
Ol kanlara bulandırır,
Kapı kapı dilendirir,
Sevdası zor çetin Eşe.

Âşık Hasan bir civanı,
Ben arıyım sen kovanı,
Sevmeli seni seveni,
El bilmez kıymetin Eşe.

(16) FATİMA

Her kadim metin eylerim,
Şu dünyada bir Fatıma.
Zülûflerin ak gerdana,
Burma burma bur Fatıma.

Güzelliğin benzer güle,
Şirinliğin benzer bala,
Sevda derler başa bela,
Koç yiğite zor Fatıma.

Dudağın dağlar kirazı,
Güzellerin ser firâzı,
Dünyada istersen murazı,
Gel koynuma gir Fatıma.

Hiç mi yoktur kız imanın,
Geçiyor vakti zamanın,
Koynundaki çift memenin,
Birin bana ver Fatıma.

Kaşlarının karaları,
Gül memenin araları,
Sinemdeki yaraları,
Elin ile sar Fatıma.

Âşık Hasan çok öğersin,
Günde binlere değersin,
Bugün geçer dökş dökşersin,
Haldan bilmez tor Fatıma.

(17) GAVUR DAĞI

Niçin arzetmeyem ben de sılayı,
Kalıyor başları Gavur Dağı'nın.
Yeni toprak vermiş yüksek meşeler,
Dil versin kuşları Gavur Dağı'nın.

Garip derler gurbet elde yatana,
Bülbül derler bahçelerde ötene,
Kadir Mevlâ'm bizi gönder vatana,
Yol versin başları Gavur Dağı'nın.

Sabahtan seherden açılan güller,
Çayır çimen olmuş ovalar güller,
Gündüzlü Boğazi’nda oturan eller,
Perişan başları Gavur Dağı’nın.

Alan dedikleri ova yazılar,
Kuşatmış çevresin eğre mazılar,
Eser poyraz çam dalları sızılar,
İniler başları Gavur Dağı’nın.

Pare pare dağlarının dumanı,
Kaldıralım ara yerden dumanı,
Lale sümbül mor menekşe zamanı,
Al yeşil başları Gavur Dağı’nın.

(18) GEZER

Yiğit sevdaya düşünce,
Aşk atına biner gezer.
Engin dala kınmaz gönül.
Yücelerde döner gezer.

Güller Hak’tan seçilir,
Zülüfü telden biçilir,
Bahçesinde gül açılır,
Engel elin sunar gezer.

Sekişin benzer cerene,
Gönlümü ettin virane,
Deli gönül bin öğren,
Baykuş gibi konar gezer.

Benleri var perde perde,
Aşk ateşi yanar serde,
Âşık Hasan düşmüş derde,
Kerem gibi yanar gezer.

(19) GÖNÜL

Nere gitsem kurtulamam,
Usandım elinden gönül.
Gittikçe derdim artıyor,
Dost gelse yolundan gönül.

Yüksek yuvada yatarsın,
Dostun bağında ötersin,
Her güzele can atarsın,
Korkman mı ölümünden gönül.

Tutsam işim baş eylesem,
Gönül seni hoş eylesem,
Bir güzele eş eylesem,
Kurtulsam elinden gönül.

Âşık Hasan sen ağlarsın,
Bugün yâr beni eylersin,
Ben ağlarım sen ağlarsın,
El bilmez halimden gönül.

(20) HACI'M

Eller gitti eller gitti,
Ben gitmedim size Hacı'm.
Kara çadırı kurmuşsun,
Karaoluk'ta düze Hacı'm.

Derdim çok derdimi eşme,
Nefsin arkasına düşme,
Fakirim diye açışma,
Kanaat eyle aza Hacı'm.

Gittim geldim Kırıkhan'a,
Yandım kül oldum bu sene,
Misafir ol Hacı Hasan'a,
Niçin gelmen bize Hacı'm.

Uçtu devlet kuşum uçtu,
Kocalık filimin aştı,
İşte bahar geldi geçti,
Kimler çıkar güze Hacı'm,

Destanın banda bağladın,
Gayetten güzel söyledin,
Bize çok hürmet eyledin,
Çalman serdin köze Hacı'm.

Âşık Hasan burda durmuş,
Neçe aç karın doyurmuş,
Çalgıyı haram buyurmuş,
Heves etme saza Hacı'm.

(21) HALİL

Şu oğlana yazık oldu,
Bakmaz oldu işe Halil.
Bir yalancı dolandırmış,
Emeklerin boşa Halil.

Günde yüzüne gülerler,
Angarya çok salarlar,
Boş yere seni yorarlar,
Döğünürsün döşe Halil.

Gittikçe daha yanıyor,
Her gülteni dost sanıyor,
Her yalana inanıyor,
Başına taş düşe Halil.

Bir su serp yüreğim söndür,
Yüce uçma gönlün indir,
Çek pineni ipi söndür,
Sen zor eyle dişe Halil.

Dertler dermanın arar,
Bu sevdana kem söz yarar,
Avratlar yanından yırar,
Varmaz Fatma Eşe Halil.

Nice adaklar adıyor,
Dostun ikrarın güdüyor,
Dünya alem car ediyor,
Gökteki uçan kuşa Halil.

Girizciler sana yârdır,
Sen doğruya işin gördür,
Gecelerde gözün kördür,
Çalmak için döşe Halil.

Âşık Hasan sözüm birdir,
Her sözümde hisse vardır,
Ben bilirim sevda zordur,
Hak vermesin başa Halil.

(22) İÇİN

Yürü bre Abdullah oğlu,
Çalışırsın halın için.
Akıl sende asla yoktur,
Sıtaran var malın için.

Nice Süleymanlar yatar,
Adı sanı yere batar,
Az bir parça mal da yeter,
Kapında iki dölün için.

Zengin paraya kıyamaz,
At alıp çuha giyemez,
Çok kazanan çok yiyemez,
İrızık birdir kulun için.

Engeleye döner yolun,
Bir gün olur düşen ölün,
Mirasçıya kalır malın,
Kazanırsın elin için.

Yılda gelir düğün bayram,
El yer içer eyler seyran,
Yoksullara bir tas ayran,
Veremezler ölün için.

Âşık Hasan sözüm haktır,
Hisse alacak şeyler çoktur,
Nere gitsem yerim yoktur,
Bu sabırsız dilin için.

(23) İSTE

Bir dilek dilersen Kadir Mevlâ'dan,
Âşıklar pirinin aşkından iste.
Bu dünyada yâr sevmekse muradın,
Gör benim yaremi aşkından iste.

Hûri kızları da birli ve beşli,
Yakıyor beni de bir karakaşlı,
Salbıyk olur derler kıvrışık saçlı,
Zülüfü gerdana düşkünden iste.

Nazlı yâre doğru döndüm yönümü,
Bir güzelin için yakmam dinimi,
Azrail alsın alma canımı,
Var benim canımı beş günden iste.

Âşık Hasan der de bu böyle olur,
Güzelin kıymetin sevenler bilir,
Bu dünyanın malı dünyada kalır,
Cenneti alanın köşkünden iste.

(24) İSTER

Yerleri gökleri yaradan Allah,
Herkes murazına ermeyi ister.
Zalim hasretlik kar etti cana,
Garipler sılasın görmeyi ister.

Cümlemiz gelmişik fani cihana,
Herkes kararına bulmaz bahane,
Ala karga münasip mi şahine,
Al yeşil giyinmiş durnayı ister.

Dudağı kırmızı yüzü abaktan,
Zülüfü sırmadan saç ipekten,
Kurtulmaz marazlı gözü çapaktan,
Helbet ela gözde sürmeyi ister.

Çiçekler açılır evvel bahardan,
Maşuğa görünür la'li gevherden,
Bülbül feryat eder gelir seherden,
Goncanın alasın dermeyi ister.

Yaz günü çok olur ovanın otu,
Ne kadar yaysalar toklanmaz kötü,
Dört yerden bağlarlar şol Arap atı,
Çekinir kösteği kırmayı ister.

Âşık Hasan der ki Esmâ'nın oğlu,
Çok günler geçirdim karalı ağı,
Sırata varınca yollarım bağı,
Ölmeden cennete girmeyi ister.

(25) KIZIN

Hey ağalar neden bilmem,
Güleç olur yüzü kızın.
Onikide cilvelenir,
Sürmelenir gözü kızın.

Onüçünde çeker biçer,
Zülûf tarar gerdan açar,
Hatırı canlara geçer,
Geçgel olur sözü kızın.

Ondördünde keser yolu,
Yüzün gören olur deli,
Solmaz bahçesinin gülü,
Olmaz kışı yazı kızın.

Onbeşinde yola gelir,
Çift memeler ele gelir,
Duyan bir gün gelin olur,
Öter davulbazı kızın.

Âşık Hasan der ki nice,
Kızın gönlü dağdan yüce,
Gerdeğe girdiği gece,
Çekilirmiş nazı kızın.

(26) HAKKI EFENDİ

Benden selam söylen Hakkı Efendi'ye,
Yediğin ta'amlar tuzlu mu ola?
Yarım aydır ben o yârdan ayrıldım,
Sevdiğim bir yerde gizli mi ola?

Sevdiceğim seyrangaha çıkar mı?
Döne döne dört yanına çıkar mı?
Acep dostum gül yüzünü yıkar mı?
Daha güler oynar nazlı mı ola?

Al yanağı gonca gülden taze mi?
Yedikleri şeker şerbet meze mi?
Acep dostun meyli daha bize mi?
Yoksa engel ile sözlü mü ola?

Âşık Hasan kaşlarının karası,
Aldı beni nazlı dostun yarası,
Baksana derdime yok mu çaresi,
Sağılmaz yaraler gözlüm mü ola?

(27) ŞİMDİ

Gavur Dağı'nın başları,
Pare pare duman şimdi.
Gönül sılayı arzular,
Ayrılıklar yaman şimdi.

Devran dönmüş ben gideli,
Aşireti terk edeli,
Kuşları elvan sedeli,
Ötüşecek zaman şimdi.

Dinleyin beyler gaziler,
Gönül sılayı arzular,
Alan dediği yazılar,
Mor sümbüllü çimen şimdi.

Âşık Hasan eyle nazar,
Gittikçe yaramız azar,
Kaderimiz Mevlâ'm yazar,
Kavuşmamız güman şimdi.

(28) ÜSTÜNE

Yine geldi garip bülbül,
Bahçemizde gül üstüne.
Zaten yüreğim yaralı,
Gam getirme el üstüne.

Bir ah çeksem dağa taşa,
Derdinen yandım ataşa,
Verme felek kurda kuşa,
Bu derdi bir kul üstüne.

Kardeşi gördüm düşümde
Bir kara yağlık başımda
Yakışır mı genç yaşımda
Kara giymek al üstüne

Ağlamağa yok anası
Bütün yıkıldı hanesi
Ağır devlet cephanesi
Berk mi çöktü bel üstüne

Zabit gibi süslü gezer,
Tatlı dili imla düzer,
Güzel güzel Mektup düzer,
Nükte döker zel üstüne.

Mezarımı eller deşmiş,
Kefenini imam biçmiş,
Gurbet elde şehit düşmüş,
İrahmeti sel üstüne.

Göğsünde düğme dikili,
Başında püskül dakılı,
Devletin emin vekili,
Nişan dikmiş kol üstüne.

Selanik'e giden yollar,
Hiç mi gelmez giden kullar,
Gelmez m'ola giden kullar,
Karşı varsam yol üstüne.

Âşık Hasan ne maskara,
Kardeş almamış teskere,
Arzuhal vermiş askere,
Mühendis koy tel üstüne.

(29) YERGİNEM

Dünyada muradım yiyip içmeye,
Arap ata binip konup göçmeye,
Nan nimet yedirip oda açmaya,
Yaren yoldaş için hale yerginem.

Bir oda yaptırsam hep mermer taşlı,
Badeler içirsem zerfî gümüşlü,
Bir bahçe diktirsem türlü yemişli,
Şakır bülbülleri güle yerginem.

Üç cariyem olsa gelinli kızlı,
Usuldur belleri hep kara gözlü,
Söylese karşımda cilveli nazlı,
Ağzı şişin lebi bala yerginem.

Bir hatunum olsa bir tıfil bönce,
Solmasa yanağı gülümden gonca,
Topukları topak belleri ince,
Bir kollan bilekli kula yerginem.

Felek bana vermiş bu dertli başı,
Gitikçe adtıyor gamı ateşi,
Gurbet elde koydun bir çıfk kardeşi,
Eremedim muraza ele yerginem.

Nice Süleymanlar hükmetti Kaf'a,
Birisi bulmadı dünyada vefa,
Bağ bahçe diktirsen sürerdin sefa,
Ne paraya ne de pula yerginem.

Anamdan babamdan alsam icaze,
Kusurum affetsin Hak bizde ceza,
İşallah teminatım vardır Hicaz’a,
Uygun yoldaş ile yola yerginem.

Giyinmeli yeşil ile alınan,
Tereyağlı çok olmalı balınan,
Yaylaya göçmeli mamur elinen,
Başı ala karlı bele yerginem.

Mekke’nin tacını giyinsem başa,
Dolansan içinde köşe köşe,
Hem altun oluğu şol kara taşta,
Ol beyte yüz süren kula yerginem.

Âşık Hasan der ki muraza erse,
Mevlâ’m din-i İslamı cennete sürse,
Huri-yi gılmanı hep bana verse,
Cennet-i âlada şöyle yerginem.

(30) ZİYADE

Benden selam söylen Hakkı Efendi'ye,
Kimseyi sevmezdim senden ziyade.
Hem kendi de beni sever bilirdim,
Ahababı yok derdim benden ziyade.

Dört kadın aldınız hep amcam kızı,
Hısımkarım olduk bent ettim sizi,
Yedi ortak malı değirmen muzı,
Her bir kulun hakkı kandan ziyade.

Ben bir cehaletim sen de ulema,
Bunu destan ettin aldın kaleme,
Beni rüsvey ettin halka aleme,
Oldu elli altmış günden ziyade.

Şimdi sıra geldi unun nuzuna,
Bir parça laf ettik güldük yüzüne,
Uymamalığ çoluk çocuk sözüne,
Recep bir şeytandır cinden ziyade.

Para çocuk şerrinden arayı açtı,
Yoksa bu eline fırsat mı geçti,
Bin yılın bir başı bir işim düştü,
Bunu söz eyledin ondan ziyade.

Ne söz kar eyledi ne de selam,
Demişsin parasız atmam bir kalem,
Teraziye koyup tartılmaz âlem,
Adam tartılırmış bundan ziyade.

Benim de gittiğim alemin yolu,
Zaten geçmez akçe sahibi malı,
Ardı önü bir sekizlik kemali,
Var mı bir kötülük bundan ziyade.

Âşık Hasan der ki ömrünü yorma,
Dünyanın malına meylini verme,
Bin liranın için bir gönül kırma,
Sevmeli ahababı candan ziyade.

(31) DİLBER

Ela gözlü benli dilber,
Tara zülfün yüzlerine.
Aklı olan meyil vermez,
Zamanenin kızlarına.

Dudakların olmuş kiraz,
Ben sevdana yeldim biraz,
Seni seven sürer muraz,
Kusur var mı sözlerine.

Yâr sevdası beni yakar,
Leblerinden ballar akar,
Dostum siyah sürme çeker.
İspir ela gözlerine.

Giyinir kuşanır gezer,
Kaşların gözlerin süzer,
Söyleyişin bağrım ezer,
Can dayanmaz nazlarına.

Âşık Hasan yâre varsam,
Soyunup koynuna girsem,
İç koynuna ağzım versem,
Ağ memenin düzlerine.

(32) SEVDİM

Ağalar bir gelin sevdim,
Cennet kadını kadını.
Belki dile düşürürler,
Demem adını adını.

Bir bülbül geldi terek,
Âşığına naz satarak,
Uğrun uğrun kaş atarak,
Eyler odunu odunu,

Sineme çektim destini,
Öptüm gerdanın üstünü,
Aramış bulmuş dostunu,
Sual edini edini.

Olmaz imiş yâre doymak,
Şekerinen olur kaymak,
Ne bal verir ne de kaymak,
Dostun dadını dadını.

Âşık Hasan tuttum ykm,
Her güzelde vardır hüküm,
Zalim engel bozmuş fakım,
Kurdun didini didini.

(33) GÖRDÜM

Sabahınan bir kız gördüm,
Kırdı belimi belimi,
Yâr derdinden deli oldum,
Etme zulümü zulümü.

Bu güzel bir selbi-yi dal,
Seni seven neylesin mal,
Bir gececik misafir al,
Tanrı zalimi zalimi.

Yüksek uçan engin konar,
Kötünün dalına döner,
İçerimde ateş yanar,
Çıkamaz yalımı yalımı.

Göğsünden düğme sökelim,
Malı meydana dökelim,
Daha da yürek yakalım,
Bu kız deli mi, deli mi?

Her bahçede bitmez söğüt,
Dertliye kar etmez öğüt,
Kız sevdana düşen yiğit,
İster ölümü ölümü.

Bal yapmış arıya benzer,
Kaşları karaya benzer,
Cennette huriye benzer,
Dostun çalımı çalımı.

Âşık Hasan neler çeker,
Yâr ateşi beni çeker,
Ben varırken karşı çıkar,
Gözler yolumu yolumu.

(34) YALAN DÜNYA

Şu yalan dünyada candan usandım,
Kadir Mevlâ'm hayır getir sonunu,
Gelip geçmez kara günden usandım,
Süremedim şu gençliğin çağını.

Ölmeden kurtulmaz baştan bu bela,
Bir kendime değil hep bütün ele,
Saraldı gül benzim hem döndü güle,
Eritti koymadı yürek yağını.

Yine sen Allah'tan kesme umudun,
Yok yerden kısmetin verir Kamil'in,
Kıymetini bilmeliymiş Hamit'in,
Onda ettik bayram ile düğünü.

Gelmiş kafir düşman azmeder cana,
Onlar da susamış bir avuç kana,
Gördüm seferberlik ceryanda gene,
Gülen azdır ağlatıyor çoğunu.

Seferberlik haddelerden çekildi,
Asker posta posta yola döküldü,
Fransızın payitahtı yıkıldı,
Ona da çektiler Mina Dağı'nı.

Âşık Hasan der ki kaçılmaz oldu,
Tutuldu dillerim açılmaz oldu,
Dost düşman hangisi seçilmez oldu,
Bilemedim karasını ağını.

(35) FELEK

Ne ettim neyledim ben bu feleğe,
Bir ört verdin ciğerim yanar mı?
Abdest ibriğini almış eline,
Salanarak yâr bahçeye iner mi?

Âşık söylemez mi böyle mayaya,
Bir geyik sarı takmış soyaya,
Çevrili çevrili çıktı havaya,
Acep sallanarak geri döner mi?

Bir güzel isterim boynunun maşkına,
Oturayım ak memenin köşküne,
Yanmışım ağlarım yârin aşkına,
Zemheride suya girsem söner mi?

Âşık Hasan der de ben de bıkmadım,
Şu ellere daha derdim dökmedim,
Yaşa sevdiceğim boşa çıkmadım,
Verdin birkaç dolu yangın gider mi?

7.3. ÂŞIK ALİ

(1) AĞALARIM

Gözlerin sevdiğim Hasan Âşık'ım,
Oğlum sen gideli hemen ağlarım.
Kimse bilmez ateşimi közümlü,
Ciğerim ateşte çaman ağlarım.

İşim kaldı deyi merak eylemem,
Sözüm doğru hiç mırya söylemem,
Eller gibi uzun uzun ağlamam,
Kimse olmadığı zaman ağlarım.

Oğlum sen gideli yüzlerim gülmez,
Ele mektup gelir bizlere gelmez,
Kasavet başımdan bertaraf olmaz,
Başımda bir bölük duman ağlarım.

Subay Ahmet, Osman Köse nerede?
Küskün müsün oğlum ne var orada?
Yeni bitirdiğin bahçe derede,
Bahçenin içinde yaman ağlarım.

Mektup deyî gözüm Hakk’a dikildi,
Anayın zevceyin beli büküldü,
Zannettim ev başıma yıkıldı,
Dedim amanallah iman ağlarım.

Âşık Ali’ m yüreğini doldurur,
Ateş almış ciğerime saldırır,
Eni sonu bu dert beni öldürür,
Ak göğsümde bitse çimen ağlarım,

(2) BAK

Yekin Ali şu hanımın,
İşine bak işine bak.
Ne kabadayı yürüyor,
Hoşuna bak hoşuna bak.

Hasta ediyor gören sağları,
Arzetmiyor mu dağları,
Onbeş onaltı çağları,
Yaşına bak yaşına bak.

Aklıyın hepisi bu mu?
Beni saran sürer demi,
Her birisi karpuz gibi,
Döşüne bak döşüne bak.

Daramış zülfün yağlamış,
Görenin bağrın dağlamış,
Bir pullu yağlık bağlamış,
Başına bak başına bak.

Sallanıp yolda duruyor,
Âşıktan cevap soruyor,
Ağzın açıp gösteriyor,
Dişine bak dişine bak.

Nene gerek yola çıkmak,
Aşığı günaha sokmak,
Gözlerine sürme çekmek,
Kaşına bak kaşına bak.

Âşık Ali'm ben bir merdim,
Batık imiş ismin sordum,
Dayıya münasip gördüm,
Eşine bak eşine bak.

(3) BANA

Bir ört verdin ciğerimi dağladın,
Her taraftan yollarımı bağladın,
Dillerin tutup da nasıl söyledin,
Kadim kadim dokundu mu söz bana.

Çıkıp tahta durna gibi duruyon,
Büyüklenip kız sen sana kuruyon,
Bütün ele tatlı cevap veriyon,
Gönderiyon ılık ateş köz bana.

Bilmedin kıymetim elden kaçırdın,
Acıynan yangınınan göçürdün,
Nice yiğitlere pekmez içirdin,
Yedirmedin kırmayınan koz bana.

Her vakit derdin ki canımın canı,
Yüreğimden çıkmaz o dostun kini,
Kız canımı sıkma kırarım seni,
Bir acele haber gönder tez bana.

Sevda derler yâra aman dedirir,
Zehir olsa ekmek ile yedirir,
O sözünü duyan itler kudurur,
Yeter kalan etticeğin kız bana.

Söyle dilber dertlerini bileyim,
Ölürsem de kız yolunda öleyim,
Kurbanların olup kadan alayım,
Ak göğsünün düğmelerin çöz bana.

Âşık Ali'm güzel destan düzerim,
Yârdan haber gelmez ona kızarım,
Yitirdim aklımı deli gezerim,
Kömür gözlüm bir muskacık yaz bana.

(4) SUNA BOYLUM

Suna boylum yalvarıyom,
Verse seni felek bana.
Günde yalvarıyom Hakk'a,
Kabul olsa dilek bana.

Duramıyom az görmeden,
İrengim kalmaz hurmadan,
Gözlerindeki sürmeden,
Az bir parça gerek bana.

Gönül sana vuruluyor,
Can gırtlığa deriliyor,
Eller çirkin görünüyor,
Sen görünün melek bana.

Boyun benzer selbi dala,
İkimiz de düřtük dile,
Düş gidelim benle hele,
Bulunmaz mı yoldaş bana.

Güzellik sende kalırsa,
Yiğit sarmadan ölürse,
Âşığım soran olursa,
Derler Ali Kulak bana.

(5) BENİ

Hocam hallerimden haberin var mı?
Yaktılar ateş koydular beni,
Altun adlarımı gümüş ettiler,
Yüküm kumaş iken soydular beni.

Hiç gönlüm geçmiyor o nazlı yârda,
Yüzüldü yüzümde kalmadı perde,
Ben kendi halimde durduğum yerde,
Türlü bir dertlere koydular beni.

Ocağımı başlarıma yıktılar,
Ateş vurup cayır cayır yaktılar,
Dişli mengeneye verip çektiler,
İnce kıyma gibi çektiler beni.

Çirkin Ağa ile beni çattılar,
Birkaç kahpe dölü fesat kattılar,
Koyu yoğurt iken ayran yaptılar,
Yayıklara koyup yadılar beni.

Âşık Ali'm takmaz böyle kulları,
Nefitnekar imiş kahpe döllerini,
Tayfur ile uçuk karın yelleri,
Veli ile cukla koydular beni.

(6) BEY'İM

Ey sevgili Kaymakam'ım,
Bana ne iş açtın Bey'im?
Yoksa beni unuttun mu?
Gaflete mi düştün Bey'im?

Dairende sen söyledin,
Gidek deyi vaadeyledin,
Sağlam bir söze bağladın,
Niçin ipi çektin Bey'im?

Benden başka âşık tuttun
Beni döşlerinden ittin
Beni büke çaya attın
Sen denizi geçtin Bey'im

Teklifsiz yere gelinmez,
Abdestsiz namaz kılınmaz,
Kansere çare bulunmaz,
Sen yaramı açtın Bey'im.

Kumaşım ele çaldırdın,
İstemezimi güldürdün,
Hasta olmadan öldürdün,
Mezarımı deştin Bey'im

Benden hayıflar alındı,
Yandı ciğerim delindi,
Kametim iki bölündü,
Bıçkı ile biçtin Bey'im.

İçi dolu aşka bin git,
Sesi normal hoşla bin git,
Âşıklara başa bin git,
Niçin beni seçtin Bey'im.

Âşık Ali'm doldum taşıdım,
Ateşim çok yandım piştim,
Ben burada zehir içtim,
Sen badeler içtin Bey'im.

(7) BEYLERİM

Emrettiniz geldim hapishaneye,
Çok incitmen beni n'olur Beylerim.
Aslınız nesliniz kökünüz belli,
Şükür merhameti bilir Beylerim.

Yükseksiniz hatrınız sayılır,
Heybetiniz her tarafa duyulur,
Çok süvarin aç kurt gibi koyulur,
Kaçan mahkumları bulur Beylerim.

Keskin kılıcınız boynumu biçer,
Tokansa sineme yaralar açar,
Her nereye dersen hükmünüz geçer,
Emriniz yerini alır Beylerim.

Yok yerden başıma bin kaza geldi,
Ağlarım gözlerim yaş ile doldu,
Bir çift köleniz var sılada kaldı,
Ağlaşır kurt gibi ulur Beylerim.

Yükseksiniz beyler bellidir belli,
Şirinsiniz beyler diliniz ballı,
Âşık Ali'm bunda perişan halli,
Korkarım mahpusta ölür Beylerim.

(8) BİZİM

Yüksek beyler şöyle derneğe karşı,
Methetmek istiyor dilimiz bizim.
Türkiye’de bir yaratmış Yaradan.
Hatay vilayeti ilimiz bizim.

Ovasına ekin pamuk ekerler,
Eker biçer memlekete dökerler,
Yüksek beyler kaygımızı çekerler,
Her vakit sorarlar halimiz bizim.

Ceylanlı köyüdür bizim köyümüz,
Yüksek sarp kayalı yüce dağımız,
Kırıkhan’ın Kaymakamı Bey’imiz,
Has bahçe çiçeği gülümüz bizim.

İnzibatı keskin halkı pusturur,
Yalan yanlış konuşanı susturur,
Sözlerini kılıç gibi kestirir,
Dili şeker şerbet balımız bizim.

Antakiye vilayetler halisi,
Çok edepli memurları polisi,
Vali paşa cümlesinin ulusu,
Yüksek adeletli valimiz bizim.

Vali Paşa'm bu Hatay'a bir geldi,
Evveli gelseydi biraz geç kaldı,
Siz gelince insan medeni oldu,
Kalmadı bir çapkın dölümüz bizim.

Ankara'da paşaları beyleri,
Heybetinden titretir dağları,
Topladınız memleketi köyleri,
Kalmadı bir başka kelimiz bizim.

Yüksek beyler her işimiz gördünüz,
Düşkün halimiz kalkındırdınız,
Sular getirdiniz toprak verdiniz,
Alma bulunmadı gölümüz bizim.

Orman memurları geldi oturdu,
Dağı kömürcüye sattı bitirdi,
Alaybeyli kökün söktü batırdı,
Kalmadı yakacak çalımız bizim.

Âşık Ali'm bunu dernekte söyler,
Dinleyen beylerde mutala'a eder,
Ağzınnan çıkana cereyana bağlar,
Sabahtan dil verir telimiz bizim.

(9) DAĞLILAR

Size derim Eğribucak uşağı,
Çekmez sizin gibi koçak dağlılar,
Kadir Mevlâ'm sizi şirin yaratmış,
Muhabbet şerbetin için dağlılar.

Tebrizekli bana bir kılıç astı,
Sizin adamlığınız boyumu yastı,
Ta evvelden beri dostunun dostu,
Düşmanına keskin bıçak dağlılar.

Tebrizekli bir okuntu getirdi,
Getirdiği gibi geri götürdü,
Şerefini çamura batırdı,
Yiğidi kötüyü seçin dağlılar.

Düğünüm var deyi eyledin carı,
Dediler varı yok geri yörü,
Davulcu koymamış Hassa'dan beri,
Hem getirmiş birkaç köçek dağlılar.

Demirci Ali'nin bulunmaz eşi,
Hacı'nın oğlu köy ana başı,
Zaptetmiş leçeyi şol Karataş'ı,
Her tarafa atmış saçak dağlılar.

Şol muhtar Ali'nin kahrı çekilmez,
Zor çoban Hasan'ın kolu bükülmez,
Bizim burda çeltik darı ekilmez,
Biz de mi oraya göçek dağlılar.

Bekirce Arif'i sağ vezir dakin,
Acerin oğluna fermanlar dakın,
Bir ufak şekere bize de ekin,
Çeltik vakti biz de biçek dağlılar.

Âşık Ali'm der ki asıl neresi?
Meth ettiğim köyler işte şurası,
Akbez'inen ayazınan Kırıkhan'ın arası,
Eğribucaklı bir çiçek dağlılar.

(10) DİLBER

Suna boylum darılıyon,
Sana neler dedim dilber.
Ben sözümü geri aldım,
Ceplerime koydum dilber.

Biz hanedan oğluyuduk,
Hem bahçeli bağlıydık,
Evvel eski köylü idik,
Şimdi işim yudum dilber,

Fincan gibi her gözleri,
Cana kâr eder sözleri,
Eşidince o sözleri,
Hep yarıldı ödümler.

Gördüm elde güzel çoktur,
Neyleyim menendin yoktur,
Sen zalimin aslı pakdır,
Çok temizdir sütun dilber.

Ya hûrisin ya da melek,
Seni bana verse felek,
İsmim Ali labım Kulak,
Güle benzer adım benim,

Âşık Ali'm söyler dilde,
Metin eylerim her elde,
Ne şekerde ne de balda,
Hiç bulunmaz dadım dilber.

(11) ESME'NİN

İkizuşağı'nda bir güzel gördüm,
Zaten çekilmiyor nazı Esme'nin,
Altı davulunan düğün kurdular,
Çift öttü davulu bazı Esme'nin.

Boylarına ağır kumaş biçilir,
Güzeller içinde ayrı seçilir,
Bahçesinde gonca güller açılır,
Zemheride gelir yazı Esme'nin.

Nazar değer çok bakmaya kıyılmaz,
Şirin dillerine zaten doyulmaz,
Boğazında beşibirlik sayılmaz,
Çok imiş lirası gazi Esme'nin.

Bu güzeli gören huriyi neyler,
İçerimde aşkın kazanı kaynar,
Al yanaklar üstüne kalemler oynar,
Kağıttan ağ imiş yüzü Esme'nin.

Güç yetip de para ile alınmaz,
Amık'tan beri de menend bulunmaz,
Boğazında beşibirlik sayılmaz,
Çok imiş lirası gazi Esme'nin.

Bu güzellik sana Yusuf'tan kalmış,
Bir kez gören yiğit hep deli olmuş,
Yağlamış zülfünü gerdana burmuş,
Ancak meleklerde var gözü Esme'nin.

Yağlamış zulfünü gerdana döker,
Altın bilezikler bileği sıkar,
Korkarım ki şimdi dünyayı yakar,
Düşse ateşe közü Esme'nin.

Âşık Ali'm acışırım ağlarım,
Gördüğüm güzele destan söylerim,
Her nereye gitsem methin eylerim,
Şol ağanın kızı Esme'nin.

(12) GELDİM

Çekile çekile Hatay ilinden,
Burada bir beyimiz var deyi geldim.
Mâh cemalin görmek için ölürdüm,
Göremezsem bana ar deyi geldim.

Sen Mustafa Bey'sin soyadı Deli
Hanedan oğlusun tanırık belli,
Senatör seçilmiş Hatay'ın gülü,
Gül beyaz cemalin kar deyi geldim.

Aslın temiz İskenderun beyleri,
Şerefın celbetti umum köyleri,
Senin için ağlar Hatay Dağları,
Bazı bazı gidip gör deyi geldim.

Köyümüz Ceylanlı derdimiz çoktur,
Ancak derdimize sen olun doktor,
Bize çap verdiniz suyumuz yoktur,
Çektiğimiz âh-ı zar deyi geldim.

Senin için geldik başından atma,
Bize bir kapı al nöbete atma,
Bugün yârın diye ihmallik etme,
Kanunun yolları dar deyi geldim.

Bundan sonra çalışmanın çağları,
Hep eridi yüreğimiz yağları,
Irmağı zaptetti Amık beyleri,
Bunlara göğsünü ger deyi geldim

Bahtımız mı kara bilmem kader mi?
Babalar evlada zulüm eder mi?
Üst baş kurur alt başa su gider mi?
Haksızın başına vur deyi geldim.

Âşık Ali'm başka derdin nerede?
Bir de tapumuz var eski kurada,
Bu tapunun diploması burada,
Lütfen bunu da al ver deyi geldim.

(13) DEZZE

Hakikat gördüm kızını,
Doğruyumuş sözün dezze.
Gayet dilin tatlıymış,
Güleçiymiş yüzün dezze.

Kızlarıyın yerin tutmuş,
Yerlerinde bir gül bitmiş,
Perçemi zülûfe katmış,
Az küçücük kuzun dezze.

Kadim bela beni bulur,
Nere gitsem karşı gelir,
Hepisi mi güzel olur,
Kızlarınız sizin dezze.

Gördüm kızın sahten güzel,
Çukurun hepsini bozar,
Torunun çölünde yüzer,
Gördüm yeşil bozun dezze.

İsmi tatlı Kara Eşe,
Toruna olasın Paşa,
Hükmedesin baştan başa,
Geçgel olur sözün dezze.

Kızın güzeller çiçeği,
Gelinin erbi saçağı,
Oğlun yiğitler koçağı,
Aslan yavrubazın dezze.

Ünün her tarafa dayansın,
Methini duyan uyansın,
Gayet bri uslu bayansın,
Ceren kovar tazın dezze.

Bu güzellik kimden kalık,
Kızın Gürcüden mi gelik,
Daha yeni frik oluk,
Kırılmamış kozun dezze.

Âşık Ali'm sana küstüm,
Beklemedim yanılmadım yârim estim,
Beşyüz altın baha kestim,
Bin de değer kızın dezze.

(14) DUDU'NUN

Hey ağalar metin etsin,
Eli Dudu'nun Dudu'nun.
Sahten Dudu kumruyumuş,
Dili Dudu'nun Dudu'nun.

Güzeller nerden saçılmış,
Hepsi toruna seçilmiş,
Göğsünde yeni açılmış,
Gülü Dudu'nun Dudu'nun.

Eşin yoktur şu çukurda,
Metin eylerim her yerde,
Cehizleri kilim perde,
Halı Dudu'nun Dudu'nun.

Sürmesi yaman sürmesi,
Dudaklar Bağdat hurması,
Saçları Antep sırması,
Teli Dudu'nun Dudu'nun.

Güzelliğin gayet metin,
Baban beydir anan hatun,
Sevdasından eller bütün,
Deli Dudu'nun Dudu'nun.

Nicesin yaktı devirdi,
Nicesinden yüz çevirdi,
Ateşe yaktı kavurdu,
Çölü Dudu'nun Dudu'nun.

Ağır ziynet başlarında,
Bir töremiş içlerinde,
Dillerinde dişlerinde,
Balı Dudu'nun Dudu'nun.

Âşık Ali'm binler yaşa,
Ünün gitti köşe köşe,
Babası bir gülle Paşa,
Ulu Dudu'nun Dudu'nun.

(15) EFENDİM

Sana bir arzum var Hüseyin Efendi,
Lütfen bu işimi bitir Efendim.
Mevlâ'm seni her muraza yetirsin,
Beni de muraza yetir Efendim.

Şereflişin cümle alem yanında,
Atan deden incimesin sininde,
Yarın mahşer günü Hak divanında,
Altın köşk üstünde otur Efendim.

Bir çiftten var imiş onu görücüm,
Beğenirsem kıymetini vericim,
Beğenmezsem biraz geri durucum,
Tekrar İstanbul'dan getir Efendim.

Yârım çakmak olsun sarı sırmalı,
Gören avcı döşlerine vurmali,
Hem menzili üç yüz adım sürmeli,
Al hemen trene yatır Efendim.

Eğer arif isen sözümden alın,
Ben ördek deyince gölünü bilin,
Göğnümüz olursa iyisi bulun,
Var ise arada hatır Efendim.

Âşık Ali'm bunu gece koymasın,
Sabredemem yüreğime koymasın,
Yüzsüzlüğe geçer eller duymasın,
Sözlerime eyle satır Efendim.

(16) EFENDİM

Yolunda öldüğüm Hüseyin Efendi
Hatay içinde tek sensin Efendim,
Hem dillerin tatlı hem yüzün güleç,
Velhacan içinde cansın Efendim.

Abacılı Bekbe'nin gülüsün,
İskelenin şekerisin balısın,
Hem hanedan hem de kişi dölüsün,
Kalbin gönlün geniş bönüsün Efendim.

Gezdim Őu Hatay’ı menendin yoktur,
Ancak bu derdime sen olun doktor,
Gönder de sıtanını camiye aktır,
Alem Őöhretine kansın Efendim.

Kadir Mevlâ’m ırızkını bol versin,
Oğlan uşak hem hayırlı döl versin,
Ucu dönmez yel götürmez mal versin,
Türlü dolapların dönsün Efendim.

Mevlâ’m nasip etsin böyle işleri,
Cennette giymeli altın taları,
Dolanı dolanı altın taları,
Her kadim başına konsun Efendim.

Âşık Ali’m der ki dumansız getir,
Yetmeyen yerini yanında getir,
Param batır deyi yanında getir,
İsterse paran yansın Efendim.

(17) EFENDİM

Avcunuza düştüm Durdu ağazedeler,
Bu yıl bir hal geldi başa Efendim.
Ta evvelden beri methiniz belli,
Çukurda birsiniz yaşa Efendim.

Hasan Ağa çalar ağa dengini,
Molla Efendi devlet millet zengini,
Cemil Ağa yaman yapar cengini,
Ahmet Ağa dayanır dişe Efendim.

Hüseyin Efendi'nin sözü tutulur,
Ömer Ağa ağalara katılır,
Her sözünüz bin liraya satılır,
Hatırınız yüz bin köşe Efendim.

Birkaç ağa birarada oturur,
Suçlu olanların işin bitirir,
Cemaliniz gören aklın yitirir,
Nazarlar değmesin kaşa Efendim.

Gurbet elde kalan yasılır gezer,
Ağalara beylere destan düzer,
Usuldan boyunuz kaşınız güzel,
Kaykı kipriğiniz meşe Efendim.

Molla Ahmet Ağa'nın sözün tutması,
Yüzünüz görenin keser sıtması,
Ne zor olur imiş dağda yatması,
Yanımız geliyor taşa Efendim.

Âşık Ali'm ancak günü gün eylen,
Tükenmez derdini kimlere söylen,
Barıştırsın bizi bir himmet eylen,
Koymayın bugünden kışa Efendim.

(18) GELDİM

Birkaç aydan beri hasiretinden,
Bugün mah cemâlin görmeye geldim.
Hem açılsın kılağıyın pasları,
Hem gönlüne melhem sürmeye geldim.

Semercisin semercciler başısın,
Cümle alem seni başta taşısın,
Hacı oğlu sen hanedan kişisin,
Ben istikbaline durmaya geldim.

Bir Hicaz'a gitsen paran gür ise,
Hocalar götürsün elin dar ise,
Ufak tefek bir angaran var ise,
Yıkılmış yapını örmeye geldim.

Şerefın her yana yaymak isterim,
İsmine hacılık koymak isterim,
Şekerli sözünü duymak isterim,
Biraz murazına ermeye geldim.

Bu sene gönlümün tımarı yoktur,
Şol yeşil papilin damarı yoktur,
Bir sapa büyüttük semeri yoktur,
Onun ölçüsünü vermeye geldim.

Mevlâ'm cümlemize vermiş kaderi,
Tükenmez her kulun gamı kederi,
Çok çeletlik eder zine bideri,
Kaya maneviyesini kırmaya geldim.

Âşık Ali'm başka sözüm kalmadı,
Senden başkasına nazım kalmadı,
Bizim semerciye yüzüm kalmadı,
Bu sefer de seni yormaya geldim.

(19) GÜZEL

Yakın ettin yollarımı,
Şu kız kırar kollarımı,
Set eyledin dillerimi,
Yedi yerden büktün güzel,

Yüksek kaldırdın havayı,
Bütün pusturdun ovayı,
Kapıma kara deveyi,
Elin ile çektin güzel.

Bu sunanın yoktur eşi,
Vaz geçmiyor gönöl kuşu,
Gözlerimden kanlı yaşı,
Her kadimi döktün güzel.

Öğërim nazlı sunamı,
Sanki garibin senemi,
Harap eyledin hanemi,
Başlarıma yıktın güzel.

Görmez olam nerden gördüm,
Ben adını Şirin vurdum,
Acerledi eski derdim,
Hançer ile soktun güzel.

Âşık Ali'm çölde kaldın,
Gene yarım yolda kaldın,
Kulağım çekecek oldun,
Başlarıma kaktın güzel.

(20) SELBİNİZ

Bugün Selbinaz'ı gördüm,
Aslı cinsi soydan güzel.
Fincan gibi ela gözler,
Kara kaşlar yaydan güzel.

Gene çıkar tahta köşke,
Güzel gözün baksın meşke,
Yeşil durna kazdan başka,
Som sırmalı toydan güzel.

Parlak kundura kışında,
İbrişim parlar saçında,
Kocaman bin el içinde,
Aşireti köyden güzel.

Cemalin dağların karı,
Yürüyüşü gümüşten duru,
Mevlâ'nın gökteki nuru,
Onbeş günlük aydan güzel.

Ayna gibi balkır yüzü,
Cümle aleme geçer nazı,
Tayfur Ağanın da tatlı sözü,
İçi ballı yaydan güzel.

Âşık Ali'm metin eder,
Diyar diyar ünün gider,
Tepeden tırnağa kadar,
Selbihan'ım boydan güzel.

(21) HATİCE

Düğünde bir güzel gördüm,
Çamsarı'dan kız Hatice.
Yavaş yavaş oyun oynar,
Ağır ağır uz Hatice.

Başımdan geçmiyor yasın,
Tavus kuşunun birisin,
Mevlâ'm övmüş kul ne desin,
Var mı sana söz Hatice?

Yaz geldi yanar sıcak,
İliğe tokandı bıçak,
İstersen Alan'a göçek,
Bizim yayla düz Hatice.

Sovuk yaylamızın suyu,
Elimizin güzel huyu,
Kılç gibi kaşın yayı,
Lamba gibi göz Hatice.

Güleç yüzün şirin dilin,
Kemer sıkılmış ince belin,
Sıcaklarda hasta olun,
Gene geldi yaz Hatice,

Kara zülûf belik belik,
Belikler topuğu buluk,
Atam dedem böyle gelik,
Hep aşığık biz Hatice.

Âşık Ali'm öğer seni,
Cayır cayır yaktın beni,
Bu destanın bahşişini,
Gönder bana tez Hatice.

(22) HOCA'M

Benden selam söyle Hoca Efendiye,
İntizâr eyleme bizlere Hoca'm.
Garip elde namazımı kılarım.
Ben dua eylerim sizlere Hoca'm.

Mevlâ'nın emri bizlere böyle,
Ne derdin var ise Ali'me söyle,
Barıştır bizi de bir himmet eyle,
Uzatma bu yazı güzlere Hoca'm.

Nere gitsem arkam sıra gidiyor,
Âşığını gözü ile güdüyor,
Sallanıp karşımda cilve ediyor,
Canlar dayanır mı canlara Hoca'm.

Daha size söyleyecek sıra var,
Yüreğimde nice dolu yâra var,
Serçe Memet Karagöl de beraber,
Çok düşen var idi izlere Hoca'm.

Size şeytan küçük gösterdi bini,
Bin liran için kırmazdım seni,
Onlara nispeten yaptım ben bunu,
Ol vakit çıkmışım yollara Hoca'm.

Âşık Ali'm ancak Mevlâ'ya bakar,
Dostun aşkı hemen yüregim yakar,
Sakalını yülüt sarığı çıkar,
O zaman sevilin kızlara Hoca'm.

(23) İBİŞOĞLU

Gavur Dağları'na bir kere çıktık,
Çöller vezirisin çal İbişoğlu.
Altı aydır hapiste ölüyüm kalan,
Kurtar alkışımı al İbişoğlu.

Allah bağışlasın evladın hanen,
Aman çekenlerin üstüne dönen,
Yarın mahşer günü Burak'a binen,
Sıratan geçerken yol İbişoğlu.

Ne kadar meth daha çok fazla,
Çıkarma sırrını yürekte gizle,
Kurtar burdan elin ile boğazla,
Olurum kapında kul İbişoğlu.

Nere gitse beylerinen oturur,
Belki ben sefilin işin bitirir,
Cemelin gören aklın yitirir,
Karadır kaşların del İbişoğlu.

Yaşa Mehmet Ağa sen binler yaşa,
Nüfusun kar eder dağlara taşa,
İbiş ağabeydir sen de bir Paşa,
Çekinmez önünden el İbişoğlu.

Âşık Ali'm metheder candan,
İşallah hidayet umarım senden,
Koluna düşeni kurtardın kandan,
Kalbi gönlü bol İbişoğlu.

(24) KILIÇ'IM

Gözlerin sevdiğim Mustafa Kılıç,
Dünya nasıl imiş gördün Kılıç'ım.
Yıkılmış dünyayı doğru dam deyi
Hemen adillliğini sürdün Kılıç'ım.

Konuştuğun ağı idi bey idi,
Şerefin var Mursallı ile teğ idi,
Memurlukta hiç de gözün yok idi,
Din direği dikmek derdin Kılıç'ım.

Din direği dikmek için dıkıldın,
Yılanlara akreplere sokuldun,
Mehmet kudurmuş köye çekildin,
Mevlâ'm hayırlı etsin yurdun Kılıç'ım.

Mevlâ'm halk eylemiş levh-i kalemi,
Ona davet etmiş cümle âlemi,
Hatıpta yazılmış dünya kelamı,
Bana bir hediye verdin Kılıç'ım.

Çekinipte ben varınca,
Merhaba edip hal hatırın sorunca,
Tanrı kelamını bile verince,
Şeytanın belini kırdın Kılıç'ım.

Birgünceğiz görmeyince duramam,
Dünyayı verseler onu veremem,
O olmazsa bir muraza eremem,
Çennet murazına erdin Kılıç'ım.

Yüce Hakk’a bağlamışsın özünü,
Mermiden süngüden dönmen yüzünü,
Boynun darda olsa çekmen sözünü,
Her kadim mertsin merdin Kılıç’ım.

Sen başkanıydın Hassa Söğüt’ün,
Millet azmış tutmadılar öğüdün,
Ölse bile ünü kalır yığidin,
Şöhreti batar mı kurdun Kılıç’ım.

Dede Alilersin benden sorulur,
Küçük yaştan beri işim görülür,
Bir senelik çeltiğin de verilir,
Orda da gözüme girdin Kılıç’ım.

Dede Ali evvelden Harbiye nazırı,
Hassalıya çok eylemiş naziri,
Oğulları o diyarın veziri,
Şerefi her yana serdin Kılıç’ım.

Dede Ali dede imiş meğere,
Altın iskif taktırmış eğere,
Aydınoğlu pusu kurmuş pınara,
Çetebaşı on yaş gördün Kılıç’ım.

Âşık Ali'm şimdi azdı zamana,
İkiz Ali'm su koydu samana,
Avrupayı getirirdi namana,
Olsaydı askerin ordun Kılıç'ım,

(25) SARI FİSTAN

Niçin geri döndermiyon yönünü,
Yakma ateşlere nazik canını,
Nic'ettin sevdiğim eski donunu,
Sarı fistan yakışmıyor kız sana.

Ne güzel yaratmış seni Yaradan,
Görmedim birkaç ay geçti aradan,
Bir fistan giymişsin sarı haradan,
Sarı fistan yakışmıyor kız sana.

Ala göze siyah sürme çekmeli,
Ağ parmağa altun zikar dakmalı,
Ya yırtmalı ya ateşe atmalı,
Sarı fistan yakışmıyor kız sana.

Kara kaşlar kudretten eğmeli,
Mevlâ'm güzel etmiş ben de övmeli,
Bu sarıyı atıp başka giymeli,
Sarı fistan yakışmıyor kız sana.

(26) LEYLA

Biz yaylaya göçüyoruz,
Sen göçmen mi bayan Leyla.
Kız göçersen at salayım,
Ben yürütmem yayan Leyla.

Bizim eller er kalkarlar,
Al yeşil çiçek sokarlar,
İstiklaline çıkarlar,
Ünün şanın duyan Leyla,

Sakın ol sürüden azma,
Her engele kuşak çözme,
Yad yaramaz yerde gezme,
Olur yılan çıyan Leyla,

Bizim köyler gayet çaluk,
Mülk yetirik konak yapık,
Sanma bizi koruk kopuk,
Aç gözünü uyan Leyla,

Âşık Ali'm halin fena,
Konuşmadım kana kana,
Bir derdi çok sunarkene,
Bin dertlere koyan Leyla,

(27) MELEK

Güzelce de üç güzel var,
Ortancası biri Melek.
Üçü birbirinden güzel,
Hepisi de huri Melek.

İnce belli uzun boyu,
Hilâl gibi kaşın yayı,
Hep değmezse şu dünyayı,
Mutlak değer yarı Melek.

Yıkılmış verene döndüm,
Şirin aşkına yandım,
Nişanlımı çok beğendim,
Yiğitlyer serdarı Melek.

Çok methettiler sizi,
Göremedim Elif kızı,
Kimi al giyer kimi kırmızı,
Kimi giyer sarı melek.

Kimselerin yetmez gücü,
Ananız görmesin acı,
Üç kardeşler dört de bacı,
Çok şükür bir sürü Melek.

Hep al yeşil giyer donu,
Dünyaları geçti ünü,
Büyük bacın Ümmühan'ı,
Cümle kızlar piri Melek.

Mevlâ'm öğmüş ne demeli,
Herg üzelde çok cemalı,
Hem aynı güneş semalı,
Sanki bahar nur Melek.

Ne kadar pek tutar işi,
Sade inci mercan dişi,
Memili'nin yoktur eşi,
Yiğitler serdarı Melek.

Bir dilek dilerik sizden,
Abılan yaş döker gözden,
Elif kız kaçıyor bizden,
Daha ana toru Melek.

Âşık Ali'm kaldır gamı,
Misliniz bulunmaz hemi,
Yanar durur elmas kimi,
Has gümüşten duru Melek.

(28) MEMİŞ EMMİ

Benden selam söylen Memiş Emmime,
Büyük bir suç ettim ben Memiş Emmi.
Yüz kere şeytana havle getirdim,
Hiç karar kılmadı can Memiş Emmi.

Dön yönün kibleye poyraza dönme,
Çalımlı yok deyi cip kötü sanma,
Eller ne der ise sözüne kanma,
Eller ha söylesin on Memiş Emmi.

Öperim elini kayınpederim,
Çoktur bu günlerde gamım kederim,
Sen ne dersen ben o yola giderim,
İnan bu sözüme kan Memiş Emmi.

Bağışla suçumu alayım kadan,
Kötülük etmemiş hiç atan deden,
Bir adam kan etse suçun affeden,
Var mı senin gibi can Memiş Emmi.

Her ne dersen senin sözün kötü olmaz,
Helal şeye haram şeyler katılmaz,
Astırsan astırın kolun tutulmaz,
Bize bir iyilik sun Memiş Emmi.

Ettik bir kötölük yürama batar,
Ahbaplar yarenler gözüme tüter,
Eyle bir iyilik şerefin artar,
Dürt yana şan korsun ün Memiş Emmi.

Âşık Ali'm der ki kime küstük,
Şerinden korkuyok kuş gibi pustuk,
Vurduğun vurduk astığın astık,
Köyümüzde paşasın sen Memiş Emmi.

(29) MUHTAR'IM

Mustafa Kılıç'a bir kılıç astım,
Sıra sana geldi koca muhtarım.
Şerefliyim deyi mağrurluk etme,
Gönlün alçak olsun cüce Muhtar'ım.

Mağrur adam hiçbir işe yaramaz,
Fakir fukaranın yanda duramaz,
Mağrur ölse cennet yüzü göremez,
Fevasın veriyor hoca Muhtar'ım.

Yüksek beyler ile oturdun kalktın,
Senatörlerinen kol kola taktın,
Çiftlik satın aldın pamuklar ektin,
Sulattın sucuya gece Muhtar'ım.

Evlat yetiřtirdin etillerini,
Onlar yakar senin fitillerini,
Boynuna farz katillerini,
Niçin gitmiyorsun hacca Muhtar’ım.

Danışmaya hocalara varsana,
Elbağlayıp divanına dursana,
Vasiyetin sağılığında versene,
Sakın fukaraya acı Muhtar’ım.

Sen ölürsen oğulların veremez,
İkisi üçü bir arada duramaz,
Baban olsa bu öğüdü veremez,
Varmasın sözlerim güce Muhtar’ım.

Günü bir gün yamacına çıkarlar,
Bağda vurur seni yere yıkarlar,
Yerine de bir de muhtar dikerler,
Vururlar altunu tuca Muhtar’ım.

Hakaret ederler karnı kötüler,
Şadumanlık dabancalar kütüler,
Mavzerler şimşek gibi çatılır,
Çekilir ağlarsın uca Muhtar’ım.

Karalar sürerler elmas taşına,
Endirin katarlar pişmiş aşına,
Erde geçte bu iş gelir başına,
İnsanoğlu kesmiş piçe Muhtar'ım.

Âşık Ali'm bilir böylesi işi,
Yaz bu sözlerimi cebinde taşı,
Yine büyük Allah her şeyin başı,
Tanrının makamı yüce Muhtar'ım.

(30) NAYLE

Mahsus görmeye ben geldim,
Şu çukurda birsin Nayle.
Ben söylerim metinizi,
Eller gelsin görsün Nayle.

Babanız şerefli zatlar,
Ananı görenler çatlar,
Seni saran koç yiğitler,
Murazına ersin Nayle.

Bu güzellik Hak'tan yardım,
Şu ismi söylemek derdim,
İsmin ab-ı güneşe vurdum,
Ta anan da vursun Nayle.

Kiprikler benzer meşeye,
Şan koyacak dört köşeye,
Ya bir beye ya paşaya,
Bir yükseğe varsın Nayle.

Güzellerin pehlivanı,
Anasının nevcivanı,
Babayın ablak doğanı,
Tor şahanı torsun Nayle.

Al yeşil bağlar başını,
Öğirim tavuz kuşunu,
Bu destanın bahşişini,
Hiç durmasın versin Nayle.

Âşık Ali'm çok gareli,
Aşkından alem yaralı,
Elli iki devlet kralı,
Divanında dursun Nayle.

(31) SEMERCİ

Kadir Mevlâ'm senden ırazı olsun,
Sen de beni memnun ettin semerci.
Şu üstüme Gavur Dağın devirdin,
Mancınıklarınan attın Semerci.

Senin iyiliğine karar çekemem,
Senin ele zaten başa çıkamam,
Ölene çe ben altından kalkamam,
Üstünden taşları attın Semerci.

Geçirme namazın vesvese kanma
Uyup ol laine ateşe yanma
Benim alkışımı ufacık sanma
Cennetten bir sıra attın Semerci.

Eğribucak senin elin vatanın
Rahmete gark olsun yerde yatanın
Alkışını almışsın sen atanın
Cennet lokmasını yuttun Semerci.

Senin iyiliğini kullar söylesin,
Mevlâ'm evlatların hayır eylesin,
Sen ölürsen cümle millet ağlasın,
Cennet lokmasını yuttun Semerci.

Senin iyiliğini kullar söylesin,
Mevlâ'm evlatların hayır eylesin,
Sen ölürsen cümle millet ağlasın,
Çünkü sen kimseye n'ettin Semerci.

Bahanesiz dost köyünü bulamma,
Her esnaf yanında lezzet alamam,
Almazsan paramı tekrar gelemem,
Gel var ise alma haddin Semerci.

Âşık Ali'm der ki severim merdi,
Yüreğimden çıkmaz Mevlâm'ın ördü,
Eğribucak zaten ulema yurdu,
Mücerred sülalen ceddin Semerci.

(32) SEVDİĞİM

Yeni düştüm bir sevdaya,
Şu sevdamı gütt sevdiğim.
Oynuyak iyi bir kuman,
Şu âşığı tut sevdiğim.

Dinliyon mu sözümüzü,
Kan ağlattı gözümüzü,
Gel denişek özümüzü,
Canı cana kat sevdiğim.

Büyük kız kalır mı bekar,
Her görmeye beni yakar,
Gonca gülden tatlı kokar,
Lavantaya bat sevdiğim.

Yanarım düşüşüm aşka,
Çekemiyom seni meşke,
Kız seversen benden başka,
Gurbet ele git sevdiğim.

Zülüflerin olmuş çengel,
Ben varamam size sen gel,
Dolaşüyor birkaç engel,
Bir iki taş at sevdiğim.

Âşık Ali'm sözün deli,
Yeni açılmış dostun gülü,
Koynundaki çift şeftali,
Ben âşığa sat sevdiğim.

(33) SİZİN

Size derim Eğribucak uşağı,
Hatay'a dağıldı ününüz sizin.
Maraş sakaları taaccub kaldı,
Maraş'a yayıldı şanınız sizin.

Araplı uşağından gelen göçekler,
Zannettim açıldı türlü çiçekler,
Seyretti hem yiğitler koçaklar,
Misk oldu samen şanınız sizin.

Ayı deve orta yere varınca,
Höğrüşerek orta yerde durunca,
Sizde orda o derneği görünce,
Kurudu gövdede kanınız sizin.

Eğribucaklılar şelek kaldırır,
Şerefini her tarafa bildirir,
Karşıda düşmanı mutlaka öldürür,
Deve kini gibi kininiz sizin.

Dağlı uşakları nefsin kayırmaz,
Yavaş yatar komşusuna duyurmaz,
Ölür gider eski huyun koyurmaz,
Tellikli koşulu donunuz sizin.

Yüksek alimleri fecirden kalkar,
Tekbir sedaları göklere çıkar,
Ne top tüfek ve ne dinamit yıkar,
Akkuyu'dan muhkem dininiz sizin.

Âşık Ali'm size nasıl duyulur,
Sizin iyiliğiniz nereye yorulur,
Yüz kişiniz bin kişiye sayılır,
Orduları kırar onurunuz sizin.

(34) SULTAN

Ağalar metin eyleyim,
Elo ile yeren Sultan.
Deli olur dağlara düşer,
Cemaliniz gören Sultan.

Yaz gelmeden gül kokar mı?
Kokusu arşa çıkar mı?
Dünyada kaygı çeker mi?
Kız sizleri saran Sultan.

Elo'nun inci dişleri,
Elvan kırmalı döşleri,
Dünyada yoktur eşleri,
Amma beller kıran Sultan.

Lelik uşağı sizin yurdunuz,
Beni söyletmek mi derdiniz,
Cümle aleme dert verdiniz,
Dertler şahı veren Sultan.

Günde yağlar saçlarını,
Elvan bağlar başlarını,
Sürmelemiş kaşlarını,
Gözü kara ceren Sultan.

Âşık Ali'm yok verecek,
Bilmem sizi kim saracak,
Herhal birbirin vuracak,
Saatinen boran Sultan.

(35) ŞİRİN

Ben sana bir söz söylesem,
Sen de beni kınan Şirin.
Kadir Mevlâ'm yazmamışsa.
Tez ahtından dönen Şirin.

Bizle el yaylaya göçük,
Bu yıl benim yüzüm açık,
Herhal senden vaz mı geçik,
Nasıl verdi anan Şirin.

Kodallı mı yar mı yolun,
Kaba köylüye mum olun,
Gene sonunu sen bilin,
Hayır olsun sonun Şirin.

Kara sular ılık akar,
Sığır sıçan sası kokar,
Sıcak beynini yakar,
Cayır cayır yanan Şirin,

Gündüz işini tutman,
Bin marazına yetmen,
Gece iveden yataman,
Sabahaçça dönen Şirin.

Al giyinin gezen süslü,
Bugünler çok başım yaslı,
Üç hanemi Hocalaslı,
Senden geri minen Şirin.

Öğüt verrim hatun kişi,
Sahilde olmaz yayla kuşu,
Sennen bir çift hece taşı,
Bile safsın anan Şirin.

Âşık Ali'm mert sözüne,
Görsem söylerdim yüzüne,
Dört adamın omuzuna,
Bir yıl geçmez binen Şirin.

(36) VAR

Oğlum duydum İstanbul'a varmışsın,
Uçaksavar taburuna ermişsin,
Sultan Hamit dede yurdun görmüşsün,
Oğlum önden öte daha nelerin var.

Şükür mektubunu aldım bir deste,
Selam söyle asteğmene hem üste,
Yanına gidicim ceplerim hasta,
Cüzdanımda azgın yaralarım var.

Çil Ahmet'i handa gördüm ağladım,
Gideceğin duydum şunu söyledim,
Beni de al git deyi minnet eyledim,
Dedi âşık az bir paralarım var.

Sahil kuşu yaylalarda kışlamaz,
Parasızlık kadim bizi boşlamaz,
Eller gider benim atım işlemez,
Benim tren geçmez derelerim var.

Bin yaşasın Beygaz'daki beylerim,
Oğlum beylerine dua eylerim,
Yüzbaşına teğmenine söylerim,
Daha nöbet nöbet sıralarım var.

Âşık Ali'm mektubunu beklesin,
Mektubunu çiçek deyi koklasın,
Allah sizi afatından saklasın,
Oğlum daha uzak karelerim var.

(37) VAR KAĞIT

Bir mektup yazayım sılaya doğru,
Aşirete selam söyle var kağıt.
Açılma yırtılma yel götürmesin,
Destursuz mu kelim böyle var kağıt.

Bu hapislik bizi uzak yatırır,
Çıkanları murazına yetirir,
Sekiman'da çok yiğitler oturur,
Elini göğsüne bağla var kağıt.

Dört kapı ile bağladılar yolumu,
Gözlerime gösterdiler ölümü,
Kimlere söyleyim düşkün halimi,
Git benden ötürü ağla var kağıt.

Âşık Ali'm der ki bu kara günüm,
Sürdüğümüz devran nic'oldu hani,
Ahabplar yarenler unuttu beni,
Anamın ciğerin dağla var kağıt.

(38) KOMUTANLARA

Halil Âşık'ımın komut beyleri,
Hürmetle sıkarım ellerinizi.
Mevlâ'm sizi dağ dal etsin uzatsın,
Soldurmasın yeşil allarınızı.

Bir oğlum var yanınızda er sizin,
Eğitim bilmez belki daha tor sizin,
Dağlar kadar şerefınız var sizin,
Mevlâ'm şın eylesin ellerinizi.

Halil'imi şark tarafa aşırman,
Soğuk yere salıp yakıp pişirmen,
Beyefendim topraklara düşürmen,
Dilinizden akan ballarınızı.

Dünyada insanın hepisi ölür,
Ancak yapılan iyilik kalır,
Anteke Maraş'a yazsanız n'olur,
Halil Âşık denen kullarınızı.

Beyefendim Hatay'a gelseniz,
Birkaç sene bizim burda kalsanız,
Hak nusuret verse paşa olsanız,
Her tarafa uzat kollarınızı.

Âşık Ali'm ben Halil'e giderim,
Çoktur bu dünyada gamım kederim,
Gece gündüz sizi alkış ederim,
Allah bağışlasın döllerinizi.

(39) DUA

Murazı hasıl oldu mu?
Ahabpların yarenlerin.
Ayağı kesildi şimdi,
Günde oraya varanların.

Âşık Hacı'm Bey Paşasın,
Sevdiğine kavuşasın,
Ak elleri bin yaşasın,
Sevdiğini saranların.

Bakarım eller görünmez,
Gönlüm kimseye yerinmez,
Kolları zaten yorulmaz,
Sevdiğini savanların.

Selam olsun size benden,
Severim ahabbı candan,
Hepisinin aynı bundan,
Kalan ağca cerenlerin.

Sabah oldu gün doğdu mu?
Kuşlar yüzünü eğdi mi?
Dışine taşlar değdi mi?
Ağzı gökte olanların.

Âşık Ali'm Hak bitirsin,
Engel aklını yitirsin,
Mevlâ'm yolundan getirsin,
Bize tuzak kuranların.

(40) AFFEYLE

Kusurum affeylen Sadık kardeşler,
Bakar halim yoktur yüzlerinize.
Her ne söylerseniz kabul eylerim,
İhtirazım yoktur sözlerinize.

Affeyleyin beni yüzü karayım,
Yüzlerimi yüzünüze süreyim,
Ben ölünce nasıl sual vereyim,
Yediğim ekmeğe tuzlarınıza.

Ben biliyom benden ikrah kaldınız,
Hel elimden saraldınız soldunuz,
Biderin ektiniz otun çaldınız,
Diken bata bata dizlerinize.

Sabah abdestini erce alalım,
Ol namazı cemaatle kılalım,
Allah Allah deyi orak çalalım,
Höbürlerinize düzlerinize.

Yoğurt getirdiniz dolu tuluklar,
Celil Ağa çingil ile salıklar,
Kızarttınız yastık gibi balıklar,
Terler dola dola gözlerinize.

Sizin denginize kimse çıkamaz,
Sizin vurduğunuz geri kalkamaz,
Allah için kimseler yan bakamaz,
Gelinlerinize kızlarınıza.

Küçük yaştan beri oturduk kalktık,
Hak nasibeyledi çeltik de ettik,
Nice dağınıza avlara çıktık,
Gediklerinize gezlerinize.

Âşık Ali'm bilir böyle işleri,
Yüklendim sırtıma cümle suçları,
Yiğitler serdarı saka başları,
Kimseler yetişemez tozlarınıza.

(41) DÜĞÜN

Bizim oğlan düğün kurmuş,
İreyhanlı eliyen.
Düğünlerini biz savdık,
Akıllıynan deliyinen.

Her yerlerden saman geldi,
Yazı yaban atlı doldu,
Gayetten şerefli oldu,
Edep erkan yoluynan.

Çifte toy düğün kurdular,
Miletin gönlün gördüler,
Ağır çeyizler verdiler,
Kiliminen halıynan.

Bir şer çıka yazdı kuşluk,
Millette kalmadı dışlık,
Âşığa bir kadife ışık,
Salın yiğen Ali'yinen.

Bir daha her güzel övmem,
Ölür gider sonun saymam,
Başkası dikerse giymem,
Esmâ dıksin eliyinen.

Âşık Ali'm yas çekmesin,
Ağlayıp yaşlar dökmesin,
İnneye iplik takmasın,
Diksin zülûf teliyinen.

(42) YÜREK ERİDİ

Kadir Mevlâ'm şu sevdadan,
Yürek eridi eridi.
Bu kız her kıza benzemez,
Herhal peridi peridi.

Ben sana yanıyom niçün?
Var ise affeyle suçum,
Muhabbetsiz yârim için,
Ömrüm çürüdü çürüdü.

Duran dilim durmaz oldu
Yan hatırım sormaz oldu
İşe elim varmaz oldu
Nutkum kurudu kurudu

Zehirler katma aşıma
Kızhançer vurma düşüme
Kasavet çöktü başıma
Duman bürüdü . bürüdü

Âşık Ali'm çekme kader
Kız sen de yan benim kadar
Korkuyom gelin gider
Gezer geridi geridi

SONUÇ

Ozan-baksı geleneğinden başlayarak İslamiyet ve Osmanlı ile şekillenip günümüze kadar gelen âşık tarzı şiir geleneği önemini yavaş yavaş yitirmektedir. Bu geleneğin devam edebilmesi için başından beri bir okul ciddiyeti içinde olan Âşık edebiyatına meraklı olan çocukların yetişmesi ve gelenek taşıyıcısı durumunda olan âşıkları dinlemesi gerekir.

Zengin bir folklorik ve etnoğrafik yapıya sahip olan Ceylanlı köyünde yaşayan halk umumiyetle fakirdir. Daha önceleri köy ağaları ve zengin şahsiyetler tarafından sevilen, meclislerde de baş köşeye oturtulan âşıklar, bugün yeterince destek görememektedir. Âşıkların hayat hikayelerine baktığımızda bu durum alenen ortaya çıkmaktadır.

Derlemesini yapmış olduğumuz şiirlerin hepsi, önceleri kaynak kişilerin ağzından türkü şeklinde söylendikten sonra kayda alınmıştı ve daha sonra da yazıya geçirilmiştir. Bunlar ayda alınmasaydı, belki köy halkı da Kul Abdullah, Âşık Ali, Âşık Hasan ve Âşık Hacı'yı tanımayacaklardı. Çalışmamızın en zorlu kısmı bunları kayda alırken söylenen türkülerin doğruluğu ile ilgili tereddütlerimiz oldu. Fakat yapacak başka çaremiz yoktu. Bir an evvel bunları kayda almak ve folklor hazinesine dahil etmek birinci amacımız oldu.

Çekmiş olduğumuz diğer bir sıkıntı da âşık kelimesi ile ilgiliydi. Hassa, Kırıkhan, Kumlu ve reyhanlı halkı da bu tarz türkü söyleyen ve özellikle düğünleri şenlendiren bu kişilere “âşık” diyordu. Bu âşıkların yaptığı ek iş yoktu. Sadece güğünlere ve eğlence yerlerine gelip türkü söyleyerek geçimini kazanıyorlardı. Bu kişilerin dünya ile ilgili de yabileceği iş yoktu. Beklki de âşık demelerinin sebebi buydu.

Anadolu'da âşıklık geleneğini incelediğimizde Hatay'da yaşayan ve âşık denilen bu kişilerle çok farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Onlar be geleneğin kurallarına sonuna kadar uyan kişilerdir. Hatay'da yaşayan bu kişiler ise geleneğin farkında değildir.

Hece sayılarına çok fazla uyulmamıştır. Bunun sebebi de Amik Ovası çevresinde ve içinde ikamet eden halk “uzun hava” veya “usulsüz ezgi” diyebileceğimiz türkülerden “barak yöresi” havalarını sevmekte ve dinlemektedir. Hece sayısına dikkat edilmemesinin sebeplerinden biri bu uzun havaların etkisi olabilir düşüncesindeyim.

Her ne olursa olsun, ister iyi ister kötü, bu malzemelerin derlenmesi zaruriydi. Temel çizgileriyle halkımızın sezgisine, becerisine ve yaratma gücüne dayandırılacak olan kültür politikamız; kültürel değerlerimizin yok olmasını önleyebileceği gibi koruyup artırarak milli boyutlar kazandırılabilir.

İnsanları sosyal kılan birbirleriyle kurdukları iletişimidir. İnsanların yazı, matbaa ve elektronik gibi ses ve sözü mekâna bağlayan teknolojiler kullanmaksızın yüz yüze ve sese dayanarak iletişim kurduğu ortama sözlü kültür ortamı adını veriyoruz. İletişim amacına yönelik bir araç aracılığıyla nakledilerek ve kaydedilerek icradan bağımsızlaştırılarak aktarımının sağlandığı kaydedilmiş icralara da kendi içinde yaratıldıkları yazılı kültür ortamı, elektronik kültür ortamı adını veriyoruz. Yaşadığımız dünyada teknolojinin de gelişmesiyle, önemli bir kültür mirası olan âşıklarımızın bu gelişmelerden nasibini alması gerektiği düşüncesindeyim.

Âşıklık geleneği günümüz insanının beğenisine uygun özünden sapmadan yozlaşmadan yeniden yapılanmalıdır. Bilgi sahibi olunmadan fikir sahibi olunmaz. Yeni gelenek ancak iyi öğrenilen ve uygulanan eski gelenek üzerine bina edilebilir. Âşıklar halktaki gelişimi ve değişimi yakaladıklarında yeni özü ve biçimiyle gelenek yaşamağa devam edecektir. Bu da yeni kitleleri kucaklayacak bir yenileşme hareketinin başlatılmasına bağlıdır.

KAYNAKÇA

- ACAROĞLU, Türker. (1976), “*Türk Halk Bilimi Kaynakçası Üzerine*”, **I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, I. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- AKALIN, L. Sami. (1993), **Türk Folklorunda Kuşlar**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BAHADIR, Sedat. (1985), **Reyhanlı İlçesi Türküleri ve Düğün Adetleri**, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk dili ve Edebiyatı Basılmamış Lisans Tezi.
- BALAMAN, Ali Rıza. (1982), **Teve Köyü Genel Etnoğrafyası**, İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.
- BORATAV, Pertev Naili. (1939), **Folklor ve Edebiyat, C. I, II**, İstanbul: Coşkun Basımevi
- BORATAV, Pertev Naili. (1969), **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- DİLÇİN, Cem. (1992), **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- ELÇİN, Şükrü. (1993), **Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara: Akçağ Yayınevi.
- ELÇİN, Şükrü. (1988), **Halk Şiiri Antolojisi**, Ankara.
- ERDENTUĞ, Nermin. (1959), **Sün Köyünün Etnolojik Tetkiki**, Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- ERGUN, S. Nuzhet. (1926), **Halk Şairleri, I., II.**, İstanbul.
- GOLDSTEIN, S. Kenneth. (1983), **Sahada Folklor Derleme Metodları**, (Çev: A. Edip Uysal), Ankara: Başbakanlık Basımevi
- GÖZAYDIN, Nevzat. (1989), “*Anonim Halk Şiiri Üzerine*”, **Türk Şiiri Özel Sayısı III**, (Halk Şiiri), Ankara: TDK Yayınları.
- GÜNAY, Umay. (1993), **Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Ankara: Akçağ Yayınları.

- GÜNEY, Eflatun Cem. (1959), **Halk Şiiri Antolojisi**, İstanbul.
- KAYA, Doğan. (1993), **Mahmut ile Nigar Hikâyesi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma**, Ankara: HAGEM.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuad. (1989), **Edebiyat Araştırmaları, C. I, II**, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- KUNOS, İgnacz. (1978), **Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- KUTSİ, Tahir. (1972), **Türk Halk Şiiri Antolojisi**, İstanbul.
- MELEK, Abdurrahman. (1966), **Hatay Nasıl Kurtuldu**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- OĞUZ, Öcal. (1994), **Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü**, Ankara: Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları.
- ÖZKAN, İsa. (1989), **Abdurrahman Han Destanı**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- RURCİMAN, Steven. (1992), **Haçlı Seferleri Tarihi, C. I, II, III**, Ankara: TTK Yayınları.
- SEVİM, Ali. (1989), **Türkiye Tarihi**, TTK Yayınları, Ankara.
- SÖKMEN, Tayfur. (1978), **Hatay'ın Kurtuluşu İçin Harcanan Çabalar**, Ankara: TTK Yayınları.
- SÜMER, Faruk. (1967), **Oğuzlar (Türkmenler)**, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- TEKİN, Mehmet. (1994), **Bayezid-i Bestami**, Antakya.
- TEKİN, Mehmet. (1993), **Hatay Tarihi**, Antakya.
- TEKİN, Mehmet. (1993), **Hatay Antolojisi**, Antakya.
- YALGIN, Ali Rıza. (1993), **Cenupta Türkmen Oymakları, I., II.**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

AYAKLAR DİZİNİ

- Acep neyim tokandı bu kanına., 119
Ağır ağır uz Hatice., 232
Ah ettikçe ciğerime batar yâr., 147
Ahhbabı yok derdim benden ziyade., 197
Ahretin yolların bellet kendine., 106
Akıllıynan deliyinen., 260
Arabayı getir dereye Osman., 113
Ararsan çamlığın sırasıynan., 54, 150
Âşıkların karı bülbül., 128
Avinı aldırımış soyağa döndüm., 174
Ayrılıklar yaman şimdi., 192
Bahşişim para isterim., 158, 159
Bakardım mallarına ben., 72, 127
Belirsiz baharı kış Fidan'ın., 43, 48, 99
Bembeleş durucuyum ben., 153
Ben bir koyun çobanıyam., 158
Ben dua eylerim sizlere Hoca'm., 233
Ben inandım sözlerine., 124
Ben size anlattım hallerimizi., 59, 121
Ben söyleyim çal Ahmet'im., 73, 89
Ben yanarım eli yakman Kürt oğlu., 108
Ben yürütmem yayan Leyla., 239
Beni de muraza yetir Efendim., 224
Beni doyurmadın suyuma felek., 135
Berk bağlama kollarımın bağın yâr., 154
Bir daha olasin Celal Efendi., 129
Biraz kekik tütün Eşe., 178
Böyle bir zulümü Döne'm., 132
Bu haberi sana vermeye geldim., 71, 101
Bu işimiz olur dezze., 60, 131
Bu yalancı dünya saman Efendim., 97
Bunlar suçlu senden özür dilerler., 122
Burma burma bur Fatıma., 180
Cemaliniz gören Sultan., 251
Ceplerime koydum dilber., 71, 216
Ciğerim ateşte çaman ağılarım., 204
Ciğerimi serdi közün üstüne., 43, 114
Cümle âlemin yolu gardaş., 53, 100
Cümle günahlarım sil deyi deyi., 95
Çıkar aramızdan seç bizim için., 92

Çift öttü davulu bazı Esme'nin.,
217

Çok ederler zulüm bize., 168

Çukurda birsiniz yaşa Efendim.,
226

Demem adını adını., 199

Derya deniz göle benzer., 155

Destursuz mu kalam böyle var
kağıt., 255

Dil versin kuşları Gavur Dağı'nın.,
181

Dili Dudu'nun Dudu'nun., 222

Direksiz durduran sen değil misin?,
57, 143

Doktor açtı gözlerimi., 118

Dost gelse yolundan gönül., 42, 183

Dört köşeye ilan oldu bu sene., 169

Düşmanın elinden alır Mehmet
Bey., 140

Düzen ver sen tellerine., 123

Elin çoğu dertli imiş., 43, 137

Eller gelsin görsün Nayle., 245

Ellere kaptırdım güllerim benim.,
41, 91

Emeklerin boşa Halil., 64, 185

Etme zulümü zulümü., 200

Ettin bana yörü tilki., 144

Gaflete mi düştün Bey'im?, 210

Gam getirme el üstüne., 193

Garipler sılasın görmeyi ister., 61,
189

Gavlimiz bir idi sözlü yâr kaldı.,
138

Gel de götür kalan külümü gelin.,
104

Gel utanma söylesene yüzüme., 157

Geldin gözünle gördün ağlama.,
125

Genç gelinler yuvasına döner yâr.,
117

Geri çevir dönder beni., 56, 90

Gezerim derdinden deli Elif'in., 98

Girer kanıma kanıma., 32

Gitsem tümen temen Bey'im., 166

Gönlün alçak olsun cüce
Muhtar'im., 243

Gör benim yaremi aşkıdan iste.,
188

Göremezsem bana ar deyi geldim.,
219

Götürmesin seni yeller mektubum.,
50, 108

Götürün o yâre verin turnalar., 44,
145

Güleçiymiş yüzün dezze., 49, 221

Günde oraya varanların., 257

Hakikatı güle benzer., 156

Hallarım perişan yârdan Efendim.,
176

Hani gerdanında çalman Kürt kızı.,
107

Hatay vilayeti ilimiz bizim., 213
Hatırını vermem güllere Vakkas.,
115
Hayır umdum bir kahpenin dölüne.,
151
Hem gönlüne melhem sürmeye
geldim., 228
Hemen adillliğini sürdürün Kılıç'ım.,
235
Hemen gönül yanağına bel etti., 43,
133
Hepisi de huri Melek., 240
Herhal peridi peridi., 261
Hicablı sevdiğim içmez dediler.,
172
Hiç karar kılmadı can Memiş
Emmi., 242
Hiç yoktur kareli gelin., 103
Hoşuna bak hoşuna bak., 205
Hükmeyle gökteki kuşa Mahmut
Bey., 46, 58, 139
İhtirazım yoktur sözlerinize., 258
İki güzel rast geldi gözüme., 156
İkisi de bir kıyacak taş değil., 130
İnan benim sözlerime., 124
Kabul olsa dilek bana., 42, 61, 208
Kadim kadim dokundu mu söz
bana., 207
Kâfirin belini kırdı bu Türkler., 146
Kalay çaldırsana bakır dediler., 94

Kalmadı bir canlı mal Arabistan.,
161
Kapıdan dışarı çıkamaz oldum., 142
Kara gözlü kaşlı Arif., 163
Kara kaş sürmeli göz senin Eşe.,
177
Kara kaşlar yaydan güzel., 32, 230
Karaoluk'ta düze Hacı'm., 184
Kimdi üstadım bilin mi bunu?, 67,
93, 94
Kin bağlamış kollarının bağın yâr.,
154
Konar insanın düşüne., 119
Kurtar alkışımı al İbişoğlu., 234
Mâh cemalin nur yaratmış
Yaradan., 47, 152
Mancınıklarınan attın Semerci., 246
Maraş'a yayıldı şanınız sizin., 249
Mayana parasın alma doktorum., 95
Mesken kur içinden çıkma Müdür
Bey., 113
Muhabbet şerbetin için dağlılar.,
215
N'olur şu namazın kılsana oğlum.,
56, 111
Ne berk dokanıyor kanıma felek.,
99
O sevgili Muhammed'in., 109
Oğlum önden öte daha nelerin var.,
253

Ölmez de gelirsen görün
Mustafa'm., 110
Salanarak yâr bahçeye iner mi?,
203
Sallanır karşımda seyrana çıkar.,
71, 171
Sana bir Mevlâ'dan perişan oldu.,
141
Sarı fistan yakışmıyor kız sana., 32,
238
Selamımı götürmen mi?, 118
Sen de kıymetini bil Döne Döne,
47, 96
Sen kaşını kaldırmıyon ne fayda.,
43, 134
Sevdanı başımdan ıramaz oldum.,
112
Sevdiğim bir yerde gizli mi ola?,
191
Sevgili Hacı Duran'im., 58, 63,
102, 103
Sıtaran var malın için., 187
Soldurmasın yeşil allarınızı., 256
Süremedim şu gençliğin çağını., 69,
202
Sürmelenir gözü kızın., 30, 49, 190
Şu âşığı tut sevdiğim., 248
Şu gönlümün çıraları., 81, 121
Şükür merhameti bilir Beylerim.,
59, 212

Tez ahtından dönen Şirin., 252
Tükenmez ömrümü az edip durma.,
175
Umarım ki o cennette yeri var., 116
Utanma aslını sor dedi gönül., 43,
136
Velhacan içinde cansın Efendim.,
225
Yakışır mı şerefine şanına?, 120
Yanarsın ateşe orda dediler., 173
Yanaşıp duruyon kıyıma felek., 54,
135
Yaren yoldaş için hale yerginem.,
72, 194
Yazık kıyma benim canıma felek.,
99
Yedi yerden бүктүн güzel., 229
Yemiyom içmiyom yasınan bile.,
167
Yeni bildim beni öldürmek kastın
yâr., 148
Yıkanmış olursun göller içinde.,
105
Yusuflu çıkaran sen değil misin?,
57
Yücelerde döner gezer., 182
Yüküm kumaş iken soydular beni.,
209
Zamanenin kızlarına., 31, 198

SÖZLÜK

- Abacı** (Ar.): İskenderun'a bağlı bir köy.
Abalak: Kırıkhan'a bağlı bir köy.
abak, apak: yeni, parlak, temiz.
acıyım: acıyayım.
Addinoğlu: Ceylanlı köyüne bağlı bir yayla adı.
afat (Ar.): afet.
afen, affın (Ar.): affeyleyin.
ağ: ak, beyaz.
Akbez, Ağbez: Hassa'ya bağlı bir belde.
Alan Yaylası: Ceylanlı köyüne bağlı bir yayla adı.
alaf: alev.
alatmak: ağılatmak.
alenmek: eğlenmek.
alınan: al ile.
alkış: dua, övgü.
altın savat: altın diş.
angariya (Yun.): angarya.
Antakiye, Anteke: Antakya merkez ilçesi.
Arabistan (Ar.): halk tarafından Amik Ovası'na verilen isim.
arice, eğrice: erkek ördeğin kuyruğundaki yeşil tüy.
aser (Ar.): 1. bir tür büyük çivi, 2. pek zor ve çetin, dayanılması güç.
aslı pak: nesli temiz, köklü, soylu sülaleden olan.
aşırman: aşırmanın.
aşlanık: şaka.
ateş almaya gelmek: geldiği yerde fazla kalmamak, aceleyle ayrılmak.
bağda: başkası yürürken ayağına çelme atmak.
Baha (Far.): fiat, tutar.
balkır : güzel, parlak, süslü.
banı: belirli bir süre için geçici olarak oturulan yer.
baz (Far.): avcının, yırtıcı kuşun avı.
baz et- (Far.): oyun oynamak.
bazı: şişman.
Bekbele: İskenderun'a bağlı bir nahiye.
bele: bulaştır-.Belen: Hatay'a bağlı bir belde. Âşıkların yaşadığı dönemde Ceylanlı köyü, Belen'e bağlıydı.
Belen gediği: Belen'den Antakya'ya giderken yolun en yüksek kısmı.
bem beleş (Ar.): çok ucuz, bedava.
ben: çoğu doğuştan, tende bulanık ufak, koyu renkli leke veya kabartı.
berdi: sazlık.

bıldır: geçen yıl.
bide: soğan tohumu.
binek: binelim.
birin: birini.
bolat: demir.
boylamış: gitmiş.
bozu: 1. boz ördek, 2. cins olmayan, döküntü.
böğür: belin yan tarafı, kolun altı.
bön: temiz kalpli, saf.
Budaklı: Kırıkhan'a bağlı bir köy.
busat: toprak damın altına muhafaza için konan ağaç.
buy: emir.
bük: çalı, ot dikenlerle kaplanmış geçilmez çalılık.
cahal (Ar.): zavallı, cahil.
car: nara atmak, bağırmak.
celfin: piliç, civciv.
Ceylanlı (Moğ.): Kırıkhan ilçesine bağlı bir köy.
cip: çok fazla, aşırı.
cor: dedikodu.
cöbel: duvar dibi
cukla: çuhadan yapılmış çuval.
cura: zayıf.
çal: temizlemek.
çerak, çeyrek: çeyrek mecdiye, beş kuruş.
çalma: yazma çember denilen başörtüsü, sark.
çaman: közde ateşle pişirilen et.
Çerçili: Antep'in İslahiye ilçesine bağlı bir köy.
çekindin: örttün.
çeletlik: yaramazlık.
çoluk: çocuklar.
çöl: kumluk, ıssız ve susuz arazi.
çukur: mezar, kötülük.
dakım: takım.
dar- (Ar.): 1. tara-, 2. bahçe, etraf.
Değirmenkaşı: Reyhanlı ilçesinin eski adı.
dehnek: değnek, sopa.
deniş-: değiş-.
dercet: hafızaya almak saklamak, kaldırmak.
deyicin: diyeceksin.
dezze: teyze.
dıkl-: gir-.
didini didini: didinerek, didine didine.
dili bazına akmak: ne yapacağını bilmemek, nutku tutulmak.

döl: çocuk, yavru, evlat.
dulda: rüzgar almayan yer.
durna: turna.
düğür: düğürcü, aracı, kız istemeye giden saygın kişi.
dümbek, dümbelek: darbuka.
düvün: düğün.
düz-: yaz.
Edelhan, Adilhan: Gelibolu'ya bağlı bir belde.
edem: edeyim.
edini edini: edinerek, edine edine.
fil: serin ve sakın esen yel.
Elo: Elif.
egre mazılar: kötü niyetliler.
Eğribucak: Hassa'ya bağlı bir köy.
endirin: zehir.
engele: engel.
enni: enli.
erbi: belik, örülmüş saçın bele kadar inmesi.
Eşe: Ayşe.
Eşmişek: Kırıkhan'ın yaylarından biri.
fak (Ar.): tuzak, kapan.
farısa: yorulsa, gönlü geçse.
farı-: uzak dur-.
farız, faris: kurnaz, becerikli, mahir.
fasık: kötü, fesat.
fırgatlı (Ar.): dokunaklı, hasret dolu, ferağatli.
figan kur- (Far. +T.) : ağla-, inle-.
firik: taze, genç.
gabalak: fes, başlık.
gadasın al-: günahını vebalini üstlenmek.
gadam (Ar.): devamlı, eskiden beri.
gahir (Ar.): kahr, çile.
gareli: karalı, dertli.
garez: kin, nefret.
gastal, kastal: çeşme, eski tip düz oluklu çeşme.
Gavur Dağı: Torosların Osmaniye-K. Maraş arasında uzanan kolu.
gayetten (Ar.): çok aşırı.
geçgel-: sonra gelmek.
geçişin: geçince.
gever: bahçe ve bostanlara arktan su salıverecek delik, gedik.
Gezbel: Amanos Dağları üzerinde Belen ile Kırıkhan arasında bulunan bir geçit.
gidişin: gidince.

göv: mavi, gökyüzü rengi.
gövel: yeşil ördek.
göynün: gönlün.
güman (Far.): şüpheye düşmek, şüphelenmek.
günüz: gündüz.
haki (Ar.): toprak rengi, toprakla ilgili.
half (Ar.): budalalık.
haki bayına (Ar.): önüne, toprağına yanına.
Halep (Ar.): Antakya ve Belen'in eskiden bağlı olduğu vilayet.
 Bugün Suriye sınırları içinde kalmıştır.
hamis (Ar.): Perşembe günü, beşinci gün.
hana (Ar.): 1. ev, 2. beyit veya kıt'a.
hara: nere, nereye.
Harim (Ar.): eskiden Halep'ebağı kazalardan biri. Antakya ile Reyhanlı arasında bulunan bu kaza bugün Suriye'de kalmıştır.
hatıp (Ar.): hatip.
havlu (Yun.): avlu, bahçe.
hayıf (Ar.): yazık.
Hekiman (Ar.): Trakya'da bir ilçe.
hekmat (Ar.): hikmet.
helbet (Ar.): elbette.
hemi: hem de.
Hemili: bir aile adı.
hepi: hepsi.
her dayım: devamlı.
hevil: ark.
hıcıl, hıcın ol-: mahcup ol-.
hidap (Ar.): sürme.
Hocalas (Far.): Kırıkhan'a bağlı bir köy. Yeni adı Çiloğlan.
hoşuna (Far.): keyfine.
hoşuk: korkuluk, bostan korkuluğu.
höbür: tepe.
höğrüş-: bağır-.
hörü (Ar.): huri.
hüğ (Ar.): göçebelerin saz ve kamıştan yaptıkları çadır biçimindeki baraka.
ıra-: ayrıl-, uzaklaş-.
ıras gel-(Far.): karşılaş-, rastla-.
ırazı (Far.): razı.
İbiş: Âşık Hacı'nın yaşadığı dönemde keman çalan bir şahsın adı.
icaze (Ar.): izin.
ihtiraz (Ar.): itiraz.
ikrah (Ar.): iğrenme.

inne: iğne.

İreyhanlı: Reyhanlı ilçesi.

ismin (Ar.): ismini.

ispir bakışlı: şahin veya doğan gibi keskin bakışlı.

istintak (Ar.): sorgu, sorguya çekme.

ivez: sinek.

izar (Ar.): kadınların örtündüğü ve vücudu baştan aşağı örten örtü.

kadan al-: günahını, vebalini al-.

kadim (Ar.): devamlı, her zaman.

kakar : kalkar, yükselir.

kalan: bundan sonra, artık, gayri.

kaley çal-: kalaylamak.

kantar (Ar.): tartı.

Karaoluk: İskenderun'a bağlı bir köy.

kare: dert.

Katma: şimdi Suriye içinde kalan ve demiryolu üzerinde bulunan bir kasaba. Aşık Hacı burada altı ay askerlik yapmıştır.

Kavl (Ar.): kavuşma.

kaykı: dik olmayan, meyilli, sarkık.

kelebi dol-: işlerin bozulması, düzenin bozulup dağılması.

kelp (Ar.): köpek.

keri : sonra.

kısık-: sıkış-, dara düş-.

kimi: gibi.

kine: ki.

kizib (Ar.): yalan.

koçak : yiğit mert.

Kodallı: Kırıkhan'a bağlı bir köy.

kollan: kol ile, kolla.

koyur-: bıkak-.

kulağıyın: kulağının.

kölge: gölge.

kuman, kumar (Ar.): oyun.

kura: köyler.

kurk: tavuk.

kutnu şalvar: kumaştan yapılmış nakışlı şalvar.

kütüle-: patla-.

lab (Ar.): lakap, soyadı.

lain (Ar.): kovulmuş, lanetlenmiş.

leçe: taşlı tarla.

likle-: dikle-.

Lelik uşağı: Lelik sülalesinin oturduğu köy.

mahana (Far.): bahane.

mahfuz (Ar.): muhafaza, gizli, saklı.
maya (Far.): güzel.
mayana (Ar.): muayene.
mazarat (Ar.): mazeret.
mefah (Ar.): vefa.
menend (Far.): denk.
merem (Ar.): meram, dert.
metin düz- (Ar.) : şiirle methetmek, öğmek.
mıraz, muraz (Ar.): dilemek, arzu etmek.
Mina Dağı: hac esnasında kurban kesilen yer.
mırı: kurnaz.
Molla Efendi (Ar.): İbrahim Hakkı Konyalı (Sefil Molla).
moz: boz.
mucuk: sivrisinek cinsi bir haşere.
muhatara (Ar.): tehlike, zarar ziyan.
murazına yetir-: sevdiğine kavuş-.
mülk yetir- (Ar.): mülk edinmek, zenginleşmek.
Münker, Nekir (Ar.): mezarda soru soran melekler.
Müşür (Ar.): Osmanlı döneminde bir rütbe.
Müjdelife (Ar.): hac sırasında Arafat'tan sonra gidilen şeytan taşlamak için hazırlık yapılan yer.
nafat: ne zaman.
nan (Far.): ekmek.
Nayle (Ar.): Naile.
nen et- : uyu-.
nen: neyin.
nusuret (Ar.): nusret, yardım.
nuz: 1. ne ekşi ne tatlı, mayhoş, 2. hak, para, ekmek.
olim: olayım.
olun: olursun.
ot çal-: ot temizlemek, ayıklamak.
öleneçe: ölene kadar.
örd, ört: korku, ateş, od.
örüm: otlak, çayır.
örtüyünen: örtü ile örtüyle.
Papa (İt.): Birinci Dünya Savaşı sıralarında yaşamış bir çete reisi.
papili (Ar.): yeşil biber.
pahl (Far.): tamah, cimri.
Peler, Peğler (Far.): Ceylanlı köyünün eski adı.
perçem (Far.): kakül.
peridi : peri idi.
pine (Far.): ayakların kenar tarafı, yama.
Saadet (Ar.): Âşık Hacı'nın Adilhan'da bıraktığı eşi.

sağalt-: yarayı, hastalığı iyileştir-.

sağ vezir: kıymetli olan taraf.

sahten (Far.): gerçekten.

sahar, zahar (Ar.): herhalde, belki.

saptırma: mezarın içine konan ağaç parçası.

Saylak: Kırıkhan'a bağlı bir köy.

sebab (Ar.): sebep.

sehap (Ar.): sahip.

sıçan: fare.

sığın: ala geyik.

sıpa : yeni doğmuş eşek.

sıtaran : kıymetli olmak.

sini: mezar.

soya: av, avlanma tarzı.

soyak: 1. soyulmuş, 2. sürekli olarak, arka arkaya.

soyka, soyha: 1. geberesice, 2. ölünün bıraktığı çamaşırlar.

sökün : hücum, saldırı.

sunarkene: sunarken, anlatırken.

süsüynen: süsüyle.

şaduman(Far.): 1. şenlik zamanı, 2. sevinçli.

şahan : şahin, doğan.

şam bastığı: incir ve cevizden yapılan tatlı, kışlık yiyecek.

şar: duyurmak.

şasık: yanlış.

şelek: odun yükü.

şih (Ar.): köy köy dolaşp yiyecek veya para toplayan kişilere verilen isim.

şimbil: tenekelik tahıl ölçüsü.

şimdik: şimdi şu an.

tanırık: tanırız.

taman: hani ya.

teberik (Far.): 1. balta, 2. meşin bıçağı.

teğ : denk, bedel, eşit.

Tel Ariş (Ar.): Suriye'de bir kasaba.

telef (Ar.): zarar, ziyan.

teşt (Far.): büyük geniş leğen.

tezerek (Far.): taze, ufak.

tirek, tiryak (Ar.): bir ot ismi.

Tiyek: 1. Hassa'ya bağlı bir köy adı, 2. yaprağını dökmüş üzüm bağı.

tokan-: dokun-.

toklan-: beslen-, büyü-.

tor : acemi, öğretilmemiş, yabani.

tor şahan: yeni yetişmiş yavru şahin.

toy: bir kuş adı.
tozak: yeşil ördeğin kuyruğundaki eğri tüy ya da tavus kuşunun tüyü.
Töre-: yetiş-, çık-.
tuc: tunç.
tuluk: tulum.
uçun: için.
uz : uygun, münasip.
üce: yüksek, yüce.
üleş: leş.
ülüzgel: yel, rüzgar.
üstünde al olmak: üskünde kötülük, uğursuzluk olmak.
üzer ipi: üzeninin bağlandığı ip.
vaset, vazet (Ar.): vaziyet, durum.
varah: varalım.
velhecan : canlar içinde.
veren (Far.): viran.
verişin : verince, verdiğinde.
yagal: yanıлма, şaşırma.
yalum: sarp yer.
yanan: yanarsın.
yangı: ateş.
yasıl-: yas tut-.
yavrubaz: genç, delikanlı.
yay-: biçmek, hayvanları meraya salmak.
yegin : hafif.
yekin-: kalk-.
yeller : yerler.
verginem: yerinirim, üzülrüm, eseflenirim.
yesir (Ar.): esir.
yeşil boz : yeşil ördek.
yetir-: erdir-, kavuştur-.
yıra-: uzaklaş-.
yırak : uzak.
yit-: it-.
yu-: yıka-.
yuka: 1. fazla derin olmayan, 2. yumuşak.
yunak: çamaşır yıkama yeri.
yülüt-: traş et-.
yürama-: yürüğüme.
zağferan: safran çiçeği.
zahar, zahir (Ar.): sanırım, herhalde.
zan (Ar.): sanma, sanı, şüphe, işkil.
zaralı (Ar.): 1. hastalıklı, 2. zarar.

zehmim (Ar.): zahmetim, gücüm, takatım.
zerf (Far.): üzerinde altın işleme olan süs eşyası.
zırrıkı (Far.): çok fazla, aşırı.
zıkar, zeykir: bilezik, yüzük.
zine bideri: yasak ilişkiden doğmuş çocuk.
zinet (Ar.): zihniyet, anlayış.
zan-: sanmak.